

Acta Conventus de Iure Civili

Tomus XIII.

Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Polgári Jogi és Polgári
Eljárásjogi Tanszék

ACTA CONVENTUS DE IURE CIVILI
TOMUS XIII.

ACTA CONVENTUS DE IURE CIVILI

TOMUS XIII.

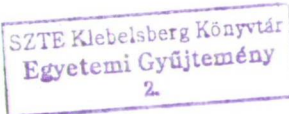
A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Polgári Jogi
és Polgári Eljárásjogi Tanszékének kiadványa

LECTUM KIADÓ
Szeged, 2011

SZTE Klebelsberg Könyvtár

J000973132

© A szerzők 2011

© LECTUM KIADÓ 2011

HELYBEN
OLVASHATÓ

X 154 629

Felelős kiadó: Dr. Szabó Imre dékán, tanszékvezető, egyetemi tanár

Felelős szerkesztő: Dr. Papp Tekla egyetemi docens

Borítóterv: Tóth Péter

Tipográfia és tördelés: Varga Péter

Készült: 9,5 (A5) nyomdai ív terjedelemben

Nyomtatta és kötötte a Yes-Press 2001 Bt

ISSN 1789-011X

TARTALOM

ELŐSZÓ (SZABÓ IMRE – PAPP TEKLA)	7
GOGOLÁK H. CSONGOR	
A romániai közbeszerzési eljárás általános és gyakorlati ismertetése, illetve kapcsolata a romániai PPP (Public Private Partnership) eljárással .	9
VERESS EMŐD	
A kereskedelmi társaságok tipológiája Romániában	49
KLENANC MIKLÓS	
Közbeszerzések Szerbiában – A közbeszerzési eljárásról röviden	75
DUDÁS ATTILA	
A gazdasági társaságok jogi szabályozása Szerbiában	87
FARKAS CSABA	
Közbeszerzés dióhéjban, avagy a Kbt. struktúrája	105
PAPP TEKLA	
Gazdasági társasági formák Magyarországon – Előnyök és hátrányok. .	123
AUER ÁDÁM (POSZTERBEMUTATÁS)	
Adó – Illeték – Költségtérítés	137
BAKOS KITTI (POSZTERBEMUTATÁS)	
A gazdasági társaság felszámolásának hatása a külföldön található fióktelepekre.....	141
VISKOLCZ BÉLA	
Innováció az egyetemről a magánszféra felé – Buktatók és hiányzó készségek	143

ELŐSZÓ

Tisztelt Olvasó! A 2011. november 17-én megrendezésre kerülő „Befektetés és vállalkozás a déli hármashatárnál” című nemzetközi, gazdasági jogi konferencia-kiadványt tartja a kezében. Az *Acta Conventus de Iure Civili* sorozat tizenharmadik kötete a szegedi Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék által teremtett hagyományokat követi: a tanszék szervezésében lezajlott tudományos rendezvény-előadásai lettek e könyvbe szerkesztve, a tanszék gazdasági jogi kutatócsoportjának sokadik munkájaként. A román, szerb és magyar társasági és közbeszerzési jog, valamint a tudományba való befektetések alapjait, jellemzőit és kihívásait felvillantó tanulmányok egyben hasznos olvasnivalók is mind az elméleti, mind a gyakorlati jogászok számára.

Bízunk benne, hogy e mű elolvasása gondolatébresztő és problémátovábbgondoló hatást gyakorol az olvasókra, és egy majdani rendezvény témáját szolgáltatják a szakmai felvetések, javaslatok...

2011. október 20.

Prof. Dr. Szabó Imre
szervező

Dr. habil. Papp Tekla
főszervező

A ROMÁNIAI KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS ÁLTALÁNOS ÉS GYAKORLATI ISMERTETÉSE, ILLETVE KAPCSOLATA A ROMÁNIAI PPP (PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIP) ELJÁRÁSSAL

1. BEVEZETŐ

Minden demokratikus jogrendszerben a közpénzek – az adófizetők, a társadalom pénzéről lévén szó – felhasználása szigorú állami felügyelet mellett történik, ez az elv pedig még szigorúbban érvényesül abban az esetben, amikor nagy értékű beruházásokról van szó, például az infrastrukturális vagy építési beruházások esetében.

A közpénzek felhasználásának egyik érzékeny és nagy jelentőséggel bíró területe a közbeszerzési eljárások szabályozása, hiszen ebben az esetben tulajdonképpen munkálatok-, javak-, szolgáltatások externalizálásáról van szó a gazdasági szféra résztvevői számára, amelyek költségeit közpénzekből állják.

Egyszerűsítve a dolgot: a közpénzek címén befizetett pénz egy része visszatér a társadalomba a fentebb említett externalizálás ellenértékeként, hiszen az adófizető gazdasági szereplők is a társadalom részei, de ha ennek a „visszajuttatásnak” a feltételei nem lennének nagyon szigorú és hatékony eljárási garanciákhoz kötve, akkor méltán lehetne számítani a társadalom általános felháborodásával a közpénzek nem jogszerű, pártatlan, objektív és korrekt felhasználása miatt.

Ennek az elvnek Románia 2007. évi uniós csatlakozása után hatványozott és komplexebb érvényesülése vált szükségessé, hiszen Románia az Unióval való Társulási szerződését jóváhagyó 1993. évi 20. sz. törvény 69. bekezdésében előírtak szerint vállalta jogrendszerének fokozatos harmonizálását a közösségi joganyaggal, amely természetesen a közbeszerzéseket szabályozó joganyagra is érvényes.

A romániai *Public Private Partnership* törvény – a 2010. évi 178. sz. törvény –

szervesen kapcsolódik ehhez a témakörhöz, hiszen amellett, hogy nagyértékű és kiemelkedő jelentőségű beruházásokat szabályoz, ezek a beruházások kizárólag közjavakra vagy a közszolgáltatásokkal kapcsolatos befektetésekre vonatkoznak, amelyekből a generált haszon újból visszakerül a társadalom gazdasági szereplőihöz, szükségessé téve a közbeszerzési eljárás esetében is a fentebb hivatkozott eljárásjogi garanciák hatékony érvényesülését. Ez a követelmény annál is inkább szerephez jut, mert a PPP beruházásoknál nemcsak a közpénzekből történő beruházás elvégzéséről van szó, hanem akár egy közszolgáltatás externalizált működtetéséről is (például egy regionális állami kórház tervezése, felépítése és működtetése esetében a *PCO*, azaz a *projektig – constructing – operating* konstrukció szerint vagy egy infrastrukturális hálózat üzemeltetése vonatkozásában), amikor természetes, hogy az eljárás egy hatványozott állami és jogszabályi kontrollt igényel. A jelenlegi gazdasági válság miatt a magánszféra tőkéjének bevonása a közszolgáltatások tervezésébe és működtetésébe egy nagyon hatékony lehetőséget nyújt az állandó pénzhiánnyal küzdő román államnak a közjó megvalósításában, ezen kívül pedig egy új, eddig ki nem aknázott befektetési területet biztosít a beruházóknak is.

2. A ROMÁN KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS ISMERTETÉSE

2.1 Jogforrások

A romániai közbeszerzési eljárást a következő jogszabályok szabályozzák: a 2006. évi 34. sz. sürgősségi kormányrendelet, amely elsődleges és általános jogforrás a közbeszerzésekről (a továbbiakban: kormányrendelet); a 2006. évi 30. sz. sürgősségi kormányrendelet, amely elsődleges jogforrás és a Pénzügyminisztérium közbeszerzési felügyelő szerepét szabályozza; a 2006. évi 925. sz. kormányhatározat, amely másodlagos jogforrás és úgynevezett „metodológiai” rendelet, amely a kormányrendelet részletesebb alkalmazási kérdéseit rendezi; a Közbeszerzéseket Felügyelő Bizottság 2006. évi 155. sz. rendelete, amely harmadlagos jogforrás és az úgynevezett Közbeszerzési Útmutatót szabályozza; a 2006. évi 782. sz. kormányhatározat, amely a Nemzeti Panaszelbíráló Tanács szervezeti és működési szabályzatát hagyta jóvá.

A közbeszerzésekben érintett szervek és intézmények a következők: a Román Kormány, mint – ebben az esetben – törvényhozó szerv; a Közbeszerzéseket Felügyelő Bizottság, amely kormányzati szerv és a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogpolitikai stratégiákat koordinálja; a Nemzeti Panaszelbíráló Tanács,

amely a közbeszerzési eljárásokkal kapcsolatos panaszokat bírálja el, mint adminisztratív, törvénykezési jogkörrel rendelkező szerv; a táblabíróságok, amelyekhez fellebbezni lehet a Nemzeti Panaszelbíráló Tanács döntései, valamint a törvényszékek határozatai ellen, illetve a törvényszékek, amelyek első fokon bírálják el a közbeszerzési eljárással kapcsolatos peres ügyeket.

2.2 Az eljárás céljai

Egy jogszabály esetén általában megkülönböztetünk okot és célt, ebben az esetben ezek az ismérvek egy ponton helyezkednek el. A közbeszerzéseket szabályozó kormányrendelet deklarált céljai a következők:¹

- *a közbeszerzési eljárásban résztvevő gazdasági szereplők közötti verseny szükségessége*: a verseny és annak elősegítése, illetve fenntartása a közbeszerzési eljárás egésze során (a pályázat kiírásától egészen a szerződéskötésig) egyik alapvető célja a törvénynek, amely vonatkozik az állami szervekre/intézményekre is abban az esetben, amikor mint ajánlattevők vagy mint gazdasági szereplők vesznek részt az eljárásban;
- *a közpénzek hatékony felhasználása a kormányrendelet által szabályozott eljárás által*: ez a cél a befektetett pénzösszeg és az elért eredmény méltányos arányosságának a szükségességét szögezi le. Ha az arány szélsőségesen eltolódik, akkor már nem beszélhetünk hatékonyságról, így az elv tulajdonképpen a méltányos ár–érték arány követelményét jeleníti meg. Fontos megjegyezni, hogy a méltányos, ésszerű költségek elve nem azonos a legkisebb költség elvével, hiszen a közjó fenntartása és a közigények ki-elégítése számottevő anyagi erőforrás ráfordítását igényeli;
- *az eljárásban résztvevő gazdasági szereplők egyenlő és nem diszkriminatív kezelése*: a kormányrendelet célja a gazdasági szereplők egyenlő, tisztességes és nem diszkriminatív kezelése, hiszen ez az egyik előfeltétele annak, hogy a közpénzek átlátható, tisztességes és hatékony felhasználása megvalósuljon;
- *a tisztességes és átlátható eljárás garantálása*: a törvényhozó által deklarált cél az eljárás tisztességének biztosítása és a lehetőségekhez mérten a korrupció minimálisra szorítása, így a jogszabály az összeférhetetlenségi eljárás szabályait is rendezi.

2.3 Az eljárás alapelvei

Három kategóriába sorolhatjuk a közbeszerzési eljárás során alkalmazandó

alapelveket: az első csoportot a kormányrendelet 2. § 2. bekezdésében deklarált alapelvek, a második kategóriát a közbeszerzési szerződés közigazgatásjogi minőségéből levezethető alapelvek rendszere, míg a harmadik szektort pedig a közösségi jogból levezethető követelmények alkotják.

2.3.1 A kormányrendelet által deklarált alapelvek

A kormányrendelet 2. § 2. bekezdésében deklarált alapelvek ismerete gyakorlati szempontból azért fontos, mert a 2006. évi 925. sz. kormányhatározat rendelkezései szerint azon közbeszerzési eljárásokkal kapcsolatos vitás ügyek esetében, amelyeket kimondottan nem szabályoz a törvény, a kormányrendelet deklarált alapelvei az alkalmazandóak, így egy esetleges bírói eljárásban ezek az alapelvek az irányadók.

A diszkrimináció tilalma és az egyenlő elbánás elve. Ab ovo le kell szögeznünk, hogy a mi olvasatunkban a két elv, ha nem is terminológiailag, de alkalmazásában mindenképpen fedi egymást, ezért együtt tárgyaljuk a kettőt, habár a kormányrendelet külön sorolja fel őket.

Ennek az elvnek az egyik komponense az az előfeltétel, hogy az eljárás minden résztvevője előre ismerjen minden eljárásjogi szabályt. A másik fő komponens emellett akként jelenik meg, hogy ezek a szabályok egységesen és egyformán alkalmazandóak minden résztvevőre, ugyanakkor ezek a szabályok, illetve szelekciós feltételek időközben nem módosíthatóak.³ A fentebb hivatkozott *Storbaelt-ügyben* adott érvelés szerint jelen elv harmadik összetevőjét alkotja az is, hogy a szelekciós kritériumok objektívek kell, hogy legyenek. Az Európai Bizottság álláspontja szerint ez az elv még a szabad verseny követelményével is kiegészül.

Az egyenlő elbánás kritériuma, a diszkrimináció tilalma, illetve a szabad verseny elve tulajdonképpen a diszkriminációmentesség különböző megnyilvánulási formái, és egyik feltételezi a másikat, hiszen az egyenlő elbánás elve tartalmatlan és céltalan lenne a szabad verseny követelménye nélkül, a szabad verseny pedig nem valósulhat meg egyenlő elbánás és azonos versenyfeltételek hiányában.

A kölcsönös elismerés elve. A megegyező tagországi szabályok, szabványok, technikai leírások, minőségügyi tanúsítványok, tesztek és analízisek, hivatalosan elismert laboratóriumok által kibocsátott bizonyítványok az Európai Unió minden tagországában érvényesek. Az egyetlen feltétel az, hogy a tanúsítvány

vagy a kibocsátó intézmény az illető ország szabályai szerint legyen megalakítva vagy elismerve. Egy adott ország szabványainak megfelelő áru forgalmazását nem lehet megtiltani egy másik tagállamban a szabványok különbözőségére hivatkozva.

Ez az elv az Európai Közösségek Bíróságának joggyakorlatában kristályosodott ki, majd részletes elvi megalapozottságra talált a három fő szabadsággal foglalkozó joggyakorlatban is (javak, személyek, szolgáltatások szabadsága).⁴ A közbeszerzési eljárásban ennek az elvnek az alkalmazása azt jelenti, hogy az az állam, amelynek területén az illető szolgáltatást teljesítik, el kell, hogy fogadja a más tagállamban megszerzett technikai leírást, oklevelet, tanúsítványt vagy besorolást.

Az átláthatóság/transzparencia elve. A diszkrimináció tilalmának elve csak akkor érvényesülhet a gyakorlatban, ha az eljárás egész menete alatt⁵ a pályázatkiíró megőrzi annak átláthatóságát és transzparenciáját minden szempontból, mert ellenkező esetben az egyenlő elbánás követelményének érvényesülését, a diszkrimináció tilalmának betartását, valamint a szabad verseny gyakorlati megvalósulását lehetetlen ellenőrizni, hiszen nem átlátható/változó szabályok esetén mindig be lehet bizonyítani, hogy egy bizonyos helyzetben nem történt érdeksérelem vagy diszkrimináció.

Az átláthatóság egyik garanciája a közbeszerzési hirdetmény tartalmának minél részletesebb törvényi szabályozása (törvényes garancia), majd a pályázatkiírásakor a feltételek minél részletesebb leírása (gyakorlati, esetleg bírósági úton érvényesíthető garancia), hogy arra bármilyen ajánlattevő a feltételek teljes és tökéletes ismeretében tudjon felkészülni. Az átláthatóság másik feltétele a nyilvánosság érvényesülése, amely megvalósulhat írásos és/vagy elektronikus formában, de adott esetben figyelembe kell venni az adott aktivitási szektor sajátosságait is.

Az arányosság elve. Ezt az elvet az Európai Közösségek Bírósága a *Schröder-ügyben* állapította meg és alapvető közösségi alapelvként értelmezte, amelynek alkalmazása kötelező a pályázat kiírójára még akkor is, ha a nemzeti törvény nagy mozgásteret biztosít az illető hatóság számára. Ez az elv azt jelenti, hogy bármely, egy adott cél esetén hozott/foganatosított intézkedés szükséges és megfelelő kell, hogy legyen a cél elérése érdekében. Az arányosság emellett megengedi a kiírónak azt is, hogy az elérni kívánt célokat minél részletesebben, technikai és teljesítési kritériumok szerint írja ki. Az alapelv gyakorlati

érvényesülése azt eredményezi, hogy a szelekciós kritériumok leírásánál a kiíró nem szabhat meg túlzott, megterhelő, a kívánt cél elérése szempontjából aránytalan technikai, szakmai vagy pénzügyi feltételeket.

A közpénzek hatékony felhasználásának elve. A közbeszerzési eljárás szabályozásának tulajdonképpen két célja van; az egyik a potenciálisan megjelenő érdekellentétek koordinálásában ölt testet, amelyek óhatatlanul megjelennek akkor, amikor a gazdasági szereplők az állammal létesítenek üzleti viszonyt. A szabályozás másik célja a közpénzek hatékony felhasználásában érhető tetten. A két cél kiegyensúlyozása előfeltétele a közpénzek hatékony felhasználásának, hiszen nem lehet hatékonyságról beszélni abban az esetben, ha az eljárás során a gazdasági szereplők érdekeit a kiíró fél vagy harmadik személyek érdekei fölé helyezik (harmadik személy ebben az esetben az, aki a szolgáltatások vagy a javak kedvezményezettje).

Ennek az elvnek a megvalósulása feltételezi a ráfordított összegek és a beszerzett szolgáltatások vagy javak arányosítását. Ez a követelmény az eljárás egész ideje alatt érvényre kell, hogy jusson, de leghatványozottabban a nyertes pályázat kiválasztásakor kerül alkalmazásra. Ha *a posteori* megállapításra kerül, hogy az ár és a szolgáltatások vagy a javak aránya nem volt megfelelő, akkor ez a tény utólag már nem bírhat jelentőséggel, hiszen az aránytalanság nem minősíthető szerződésbontó oknak, viszont közpénzekről lévén szó, a Számvevőszék megállapíthatja azt, hogy milyen mértékben kerültek hatékony felhasználásra a közpénzek.

6. A felelősségvállalás elve. Az eljárás egész ideje alatt a kiíró hatóság döntéseket kell, hogy hozzon például azzal kapcsolatban, hogy hogyan folyik le az eljárás, ki lesz a nyertes pályázó, a 2006. évi 925. sz. kormányhatározat 5. §-a pedig kimondja, hogy a közbeszerzés formájának az eldöntése és a közbeszerzés besorolása a kiíró hatóság kizárólagos hatáskörébe tartozik. A hatóság köteles bármilyen, az eljárással kapcsolatos döntéséért felelősséget vállalni az abban foglalt indokoknak megfelelően, illetve a kiíró hatóság minden döntése összhangban kell, hogy álljon az eljárás céljaival és a közbeszerzési szerződés tárgyával.

2.3.2 A közbeszerzési szerződés közigazgatási-jogi minőségéből levezethető alapelvek

A közbeszerzések terén, a közigazgatási jog szabályai tekinthetők álta-

lános rendelkezéseknek, amelyek viszonya a közbeszerzési joghoz a *specialis generalibus derogant*-elv szerint alakul. Ez azt jelenti, hogy ahol a közbeszerzési eljárásra vonatkozóan különös rendelkezéseket nem találunk, ott a közigazgatási jog szabályanyagát kell alkalmazni. Ez az elv elsősorban a közbeszerzési szerződésekre irányadó, hiszen a szerződéstípus jogi besorolásáról nem rendelkezik a közbeszerzési törvény. Ebből fakadóan azt közigazgatási és adminisztratív jogügyletként kell értelmezni, ahol érvényre kell, hogy jussanak a közigazgatási jog alapelvei is:

1. *A törvényesség elve.* Ezt a követelményt Románia Alkotmányának 1. § 5. bekezdése tartalmazza, amely a közigazgatási jogügyletek, és ebből eredően a közbeszerzési szerződések szigorú, a törvény által meghatározott feltételek mellett történő megkötését takarja. Az elv érvényesülésének egy pozitív és egy negatív hatása van. A pozitív hatás a közbeszerzések területén azt jelenti, hogy a közbeszerzési szerződések kizárólag az erre vonatkozó feltételek és eljárások betartása mellett lehet megkötni, hiszen ellenkező esetben a szerződés részben vagy egészben semmisnek tekinthető. Mindemellett azon negatív tiltó hatás, amely szerint a törvényesség elvének a megsértését jelenti az, ha a közbeszerzési eljárás alapján olyan szerződések megkötésére kerül sor, amelyeket a törvény mentesít az eljárás alkalmazási kötelezettsége alól, – ugyanúgy, mint a pozitív hatásnál – a szerződés semmisségét vonja maga után.⁶

2. *A közérdek elsőbbségének elve a magánérdekkel szemben.* A közbeszerzési szerződés természetét tekintve egy olyan asszimilált közigazgatási ügyletről beszélhetünk (a tulajdonképpeni közigazgatási jogügylet mindig egyoldalú), amely mindig a közérdek, a közjó és a közérdekű beruházások, szolgáltatások megvalósítása érdekében kerül megkötésre. Ebben az értelemben ez egy közjogi szerződés, amelyben a szerződő felek nincsenek egyenlő helyzetben a közérdek elsőbbségének az elve miatt, közelítve a kontraktus jellegét az adhéziós szerződésekéhez. A közérdek elsőbbsége korlátozza a szerződéses szabadság alapelvét is abban az értelemben, hogy a felek kötelesek elfogadni bizonyos, a törvény által szabályozott szerződéses feltételeket. A közbeszerzési szerződés mindig kettős jogszabályi kontroll alatt áll, egyrészt a közigazgatási jog általános kitételeit, másrészt pedig a közbeszerzési eljárás különös rendelkezéseit is be kell tartani.

3. *A közbeszerzési szerződés specifikusságának elve.* A fentebb említett kettős jogszabályi kötöttségből az alábbi sajátosságok vezethetők le:

- a szerződő felek jogszabályi úton és limitatív módon vannak meghatározva (kiíró hatóság, gazdasági szereplők);
- a szerződés tárgya egyértelműen körülhatárolt (szolgáltatások, javak, munkálatok);
- a közbeszerzési szerződésekkel kapcsolatos jogviták a közigazgatási törvényszék általános hatáskörébe tartoznak;
- a kiíró hatóságnak nem áll jogában a szerződő gazdasági szereplőt szabadon megválasztani, ezt csak az eljárásra vonatkozó rendelkezések betartása mellett és objektív kritériumok szerint teheti meg;
- a kiíró hatóság jogai és kötelezettségei, mint a közbeszerzési szerződés tartalmi elemei, restriktív módon szabályozottak a törvényben.

2.3.3 A közösségi jogból levezethető alapelvek

Az alapelvek harmadik kategóriáját a 2004/17/EK irányelv által előírt, illetve az előbbieken hivatkozott közösségi norma preambulumban megfogalmazott európai uniós követelmények alkotják: 1. Az áruk szabad mozgásának elve; 2. A személyek szabad mozgásának elve; 3. A tőkemozgások és a kifizetések szabadsága; 4. A szolgáltatásnyújtás szabadsága; 5. Az egyenlő bánásmód követelménye; 6. A diszkrimináció tilalma; 7. A kölcsönös elismerés alapelve; 8. Az arányosság elve; 9. Az átláthatóság kritériuma.

A 1–4. számú alapelveket primer alapelveknek nevezzük, amelyekből deduktív és joggyakorlati úton vezették le a szekunder, 5–9. számú alapelveket. Ezen kritériumok tartalmi követelményeit már tárgyaltuk a kormányrendelet által szabályozott alapelvek körében.

Túl a jogelméleti jelentőségen az alapelvekkel együttesen a törvény céljának ismerete lehetővé teszi a törvény értelmének (*ratio legis*) a meghatározását, amely egy esetleges jogvita esetén lehetővé teszi a bíró számára azt, hogy alkalmazzon a jogszabályt és a jogok védelmét még abban az esetben is biztosítsa, amikor az adott helyzet vonatkozásában nem találunk specifikus rendelkezéseket.

2.4 Az eljárás alkalmazási köre

(munkálatok, javak és szolgáltatások beszerzése)

A kormányrendelet a 3.¹, illetve 9 §§-ai határozza meg a jogszabály alkalmazási körét, amely a következő közbeszerzési szerződésekre alkalmazandó:

- a munkálatok elvégzésére, a javak, illetve a szolgáltatások beszerzésére megkötött közbeszerzési szerződések esetében;
- keretszerződés megkötése során;
- munkálat elvégzésére megkötött szerződés esetében, ha annak megrendelője, kedvezményezettje nem állami gazdasági szereplő, amennyiben a következő feltételek egyidejűleg teljesülnek: a munkálatokat több, mint 50%-ban egy állami hatóság finanszírozza és a szerződés értéke nagyobb vagy egyenlő, mint 4.845.000 euró;
- szolgáltatás elvégzésére megkötött szerződés vonatkozásában, ha annak megrendelője, kedvezményezettje nem állami gazdasági szereplő, amennyiben a következő feltételek egyidejűleg teljesülnek: a munkálatokat több, mint 50%-ban egy állami hatóság finanszírozza és a szerződés értéke nagyobb vagy egyenlő, mint 193.000 euró;
- ha az állami hatóság egy másik jogi vagy természetes személy nevében ír ki közbeszerzési pályázatot, ha a több, mint 50%-ában egy állami hatóság finanszírozza a szerződést;
- megoldások versenyeztetése esetén; valamint
- szolgáltatások és közmunkák elvégzésére irányuló koncesszió vonatkozásában.⁷

Az eljárást csak biztonsági feltételek mellett vagy egyáltalán *nem alkalmazák abban az esetben*, ha a szerződés tárgya állambiztonsági, államvédelmi, hadászati vagy titkosított információkhoz kapcsolódik. Az eljárás lefolytatására szintén nem kerül sor az alábbi esetekben:

- 15.000 euró alatti értékkel bíró közbeszerzési szerződések vonatkozásában;
- telkek, építmények, ingatlanok megvásárlása és bérlete esetében;
- televízió vagy rádióprogramok vásárlására, fejlesztésére, előállítására, koprodukciójára irányuló kontraktusok megkötése során;
- békítő bíraskodás esetében;
- értékpapírokkal történő tranzakciókkal kapcsolatos pénzügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódóan;
- munkaerő alkalmazása során;
- kutatás-fejlesztési tevékenységek viszonylatában, ha azt teljes egészében állami hatóság finanszírozza és az eredmények nem kizárólag a kiíró hatóságot érintik;

- bizonyos nemzetközi egyezmények/eljárások, közösségi eljárások vagy törvényes jogosítványok előírásai alapján (például idegen haderők Románia területén történő állomásozása esetében);
- bizonyos nagy értékű, a kormányrendelet mellékleteiben szereplő beruházások esetén, ha ezek értéke egy bizonyos összeghatár alatt van (például vasúti szállítás esetén, ha a beszerzés tárgya a 125.000 eurót nem haladja meg).

2.5 A közbeszerzési eljárás formái

2.5.1 A nyílt ajánlattevés (licitálás)

Az eljárást ebben az esetben általában egy fordulóban folytatják le; ha a kiíró hatóság úgy dönt, hogy egy második elektronikus licitet szervez, akkor ezt előre kell jelezni a közbeszerzési dokumentációban.

Az eljárás az ajánlatkérési felhívás közzétételével kezdődik. Abban az esetben, ha a szerződés becsült értéke nagyobb, mint az 55. §⁸ meghatározottak, akkor a felhívást az EU Hivatalos Közlönyében is közzé kell tenni. A közzétételtől számítva a pályázatok beküldésére nyitva álló határidő nem lehet rövidebb, mint 52 nap. Ez az időtartam lecsökkenthető 36 napra, ha a kiíró hatóság előzőleg szándéknyilatkozatot is közzétett, illetve 7 nappal, ha az EU Hivatalos Közlönyében elektronikus formában jelentették meg a nyilatkozatot. Ha a Közbeszerzések Elektromos Regiszterében az egész közbeszerzési dokumentáció elérhető, akkor a határidő további 5 nappal csökkenthető.

Ha a beszerzés tárgyának az értéke kisebb, mint az 55. paragrafus által előírt értékhatár, a minimum periódus a közzététel és az ajánlatok leadási határideje között 20 nap kell, hogy legyen. Az időtartam 5 nappal lecsökkenthető abban az esetben, ha a Közbeszerzések Elektronikus Rendszerében (KER) az egész közbeszerzési dokumentáció elérhető.

A közbeszerzési iratokhoz bármelyik ajánlattevő hozzáférhet, a pályázati dokumentációt a beérkezett kéréstől számított legkésőbb 4 napon belül a kérvényező számára hozzáférhetővé kell tenni. Bármelyik érdekelt pályázónak jogában áll felvilágosítást kérni a kiíró hatóságtól a közbeszerzési dokumentációt illetően, amelyre a kiíró hatóság világosan és egyértelműen köteles válaszolni a kérés beérkezésétől számított 3 munkanapon belül. A válaszokat – a kérőzt nem azonosítva – minden olyan gazdasági szereplőnek el kell küldeni, aki a közbeszerzési dokumentáció birtokába jutott, és azok lényegi tartalmát a pá-

lyázati határidő letelte előtt legkevesebb 6 nappal az érintettek tudomására is kell hozni. Ha az előbbi határidő a kérelmező hibájából nem tartható, de a választ a pályázati határidő letelte előtt ki lehet küldeni, a felvilágosítás megadása szintén kötelező a fentiekben tárgyaltak szerint.

A kiíró hatóság köteles az ajánlatokat a pályázati felhívásban megadott helyen és időben felnyitni, kivéve, ha az eredetileg megadott pályázati határidőt a törvényes feltételek betartása mellett meghosszabbították vagy panasztétel miatt az eljárás ezen szakasza későbbre tolódott.

2.5.2 A restriktív ajánlattevés (licitálás)

Ez az eljárás két részből áll, az első fázisban bármelyik gazdasági szereplő pályázhat, míg a második fázisban már csak a közbeszerzési dokumentációban kiírt előzetes szelekciós feltételeket teljesítő kandidánsok vehetnek részt. Mindemellett a pályázató hatóságnak joga van egy harmadik eljárás kiírására is az úgynevezett elektronikus eljárás keretében, de ennek tényét jeleznie kell a pályázati dokumentációban.

Az eljárás a jelentkezési felhívás közzétételével kezdődik, amelyben a pályázatra való jelentkezésre szólítják fel a gazdasági szereplőket.

Abban az esetben, ha a szerződés becsült értéke nagyobb, mint az 55. paragrafusban meghatározottak, a felhívást az EU Hivatalos Közlönyében is közzé kell tenni. A közzétételtől számítva a jelentkezések beküldésének határideje nem lehet rövidebb 37 napnál; ez az időtartam lecsökkenthető 15 nappal abban az esetben, ha sürgősségi okokból ez a határidő nem tartható. Ha az EU Hivatalos Közlönyében elektronikus formában jelentették meg a nyilatkozatot, akkor ez előbbieken említett első határidő 7 nappal, míg a második 5 nappal rövidíthető.

Ha a beszerzés tárgyának az értéke kevesebb, mint az 55. paragrafus által előírt értékhatár, a minimum periódus a közzététel és a jelentkezés határideje között 10 nap kell, hogy legyen.

Bármely gazdasági szereplő, kandidáns beküldheti a jelentkezését az első fázisban. Az első fázisban kizszeptált kandidánsok számát a kiíró hatóság csak akkor korlátozhatja, ha a jelöltek megfelelő számban jelentkeztek. A korlátozás csak objektív szempontok alapján és a pályázati dokumentációban közzétett szelekciós kritériumok szerint történhet. Ebből fakadóan a kiíró kötelezettsége, hogy a szelekciós feltételeket, illetve a kizszeptálandó kandidánsok minimum

és maximum létszámát a pályázati dokumentációban közölje. A minimum szelekciós létszám nem lehet kisebb, mint öt, az első fázis után kiszelektált kandidánsok száma pedig minimum ennyi kell, hogy legyen. Ha ennél kisebb a kiválasztott ajánlattevők száma, akkor a kiírónak joga van az eljárást megsemmisíteni vagy a szelekciós feltételeket teljesítőkkel folytatni azt.

A második fázisban történő részvételre csak a kiszelektált ajánlattevők kapnak meghívót. A meghívóban fel kell tüntetni a pályázati felhívást, az ajánlattétel beküldési határidejét, a címet, ahová a pályázatot be kell küldeni, az ajánlat nyelvét, az ajánlatok felnyitásának helyét és idejét, valamint esetlegesen más beküldendő dokumentumokat.

A pályázati dokumentációt elektronikus vagy papír formában elérhetővé kell tenni és az ajánlattevőknek elküldeni.

Abban az esetben, ha a szerződés becsült értéke nagyobb, mint az 55. paragrafusban meghatározottak, a meghívást az EU Hivatalos Közlönyében is közzé kell tenni. A meghívás közzétételétől számítva a pályázatok beküldésének a határideje nem lehet rövidebb, mint 40 nap. A rendeletben szabályozott feltételek mellett ez a periódus csökkenthető, illetve az eljárás felgyorsítható.

Ha a beszerzés értéke kisebb, mint az 55. paragrafus által előírt értékhatár, a közzététel és a pályázati határidők között legalább 15 napnak kell eltelnie. A rendeletben szabályozott feltételek mellett ez a periódus csökkenthető.

A felvilágosítás kérésére és a válaszadásra, valamint a pályázatok felnyitására irányadó rendelkezéseket lásd a nyílt ajánlattevéssel induló eljárásnál kifejtetteknél.

2.5.3 A közvetlen versenydialogus az ajánlattevők között

Ebben az eljárásban bármelyik gazdasági szereplő ajánlatot tehet, majd a kiválasztottak között párbeszéd indul meg a kiíró hatóság vezetésével, melynek célja egy megoldási terv azonosítása. Ezt követően a kiválasztott terv szerint az ajánlattevők megteszik a végső ajánlatot. Az eljárás lefolytatása három fázisban történik: az első az ajánlattevők jelentkezése, a második az ajánlattevők szelekciója, majd pedig a szelekciós feltételeket teljesítők által a végső ajánlattevés következik. Ezt az eljárást a következő feltételek egyidejű fennállása esetén lehet alkalmazni: amikor a megkötendő szerződést különösen összetettnek ítéli meg a szerződő hatóság és a nyílt vagy a restriktív ajánlattevés nem teszi lehetővé a közbeszerzés lebonyolítását. Ebből a meghatározásból látszik, hogy ennek az

eljárástípusnak szubszidiáris jellege van a fentiekben ismertetett két eljárástípus viszonylatában.

Abban az esetben, ha a szerződés becsült értéke nagyobb, mint az 55. paragrafusban meghatározottak, a felhívást az EU Hivatalos Közlönyében is közzé kell tenni. A közzétételtől számítva a jelentkezések beküldésére nyitva álló határidő nem lehet rövidebb, mint 37 nap, ha pedig ez elektronikus formában történik, akkor ez a periódus 7 nappal csökkenthető.

Ha a beszerzés értéke kisebb, mint az 55. paragrafus által előírt értékhatár, akkor a jelentkezésekre nyitva álló időtartam minimum 20 nap kell, hogy legyen.

A kisselektált kandidánsok legkisebb létszáma három lehet; ennél kevesebb kiválasztott kandidáns esetén a kiíró hatóság megszünteti az eljárást vagy azt a kiválasztott pályázókkal folytatja.

A második fázisba csak a kisselektált ajánlattevők kapnak meghívót. A meghívóban fel kell tüntetni a pályázati felhívást, a versenydialogus helyét, a dialogus nyelvét és idejét, valamint más beküldendő dokumentumok is megjelölhetők.

A párbeszéd minden kiválasztott kandidánssal külön zajlik, és a jövőendő szerződés elemeinek az azonosításáról szól technikai, pénzügyi, jogi, gazdasági és más szempontok előtérbe helyezésével. A párbeszéd alatt garantálni kell az egyenlő elbánás elvét, és nem szabad versenylőnyt sem létrehozni valamelyik kandidáns számára. Szintén nem szabad felfedni a kandidánsok előtt a másik ajánlattevő által javasolt megoldást. A párbeszéd az optimális megoldás kialakításáig tart.

A párbeszéd fázisának a lezárása után a kiíró felkéri a kandidánsokat a végöss ajánlat megtételére, amelyet a párbeszéd során kialakított legoptimálisabb megoldás szerint kell elkészíteni. A felhívást úgy kell kiküldeni, hogy az ajánlat elkészítésének szempontjából a megadott határidő méltányos legyen, és nem lehet rövidebb, mint egy közösen megállapított periódus. A felkérés a következőket tartalmazza: a pályázati felhívást; az ajánlattétel beküldési határidejét, a címet, ahová a pályázatokat be kell küldeni, az ajánlat nyelvét, az ajánlatok felnyitásának helyét és idejét, valamint az esetlegesen beküldendő dokumentumok köre is szerepeltethető benne.

Az ajánlatok értékelése alatt a kiíró magyarázatot kérhet a megoldásokkal

kapcsolatban. A nyertes pályázatot a közbeszerzési dokumentációban közölt elbírálási szempontok szerint jelölik ki.

2.5.4 Közvetlen tárgyalás az ajánlattevőkkel

A kiíró hatóság a szelekciós feltételeket, valamint a szerződés feltételeit és árát az ajánlattevőkkel közvetlenül tárgyalja meg. Az eljárás lebonyolítása három fázisban történik: az ajánlatok iktatása (beérkezése), a kandidánsok szelektálása, valamint a szerződés tartalmáról folytatott, a nyerő kandidánssal/kandidánsokkal történő tárgyalás alkotja a folyamat különféle szakaszait. Ezen eljárástípus esetében két formát különböztethetünk meg, egyik a hirdetmény közzétételével, míg a másik a hirdetmény közzététele nélkül induló tárgyalásos eljárás:

*A hirdetmény közzétételével induló tárgyalás*⁹ a következő esetekben alkalmazható: amikor a nyílt ajánlattétel, a restriktív ajánlattétel, illetve a közvetlen versenyalógius az ajánlattevők között nem járt eredménnyel, mert egyetlen ajánlatot sem tettek, vagy elfogadhatatlan, vagy nem megfelelő ajánlat érkezett. Ez az eljárás a fent említett három eljáráshoz viszonyítva szubszidiáris jelleggel bír. Ehhez kapcsolódóan az eljárás alkalmazásának az előfeltétele az, hogy a másik három eljárást megsemmisítsék és a kiírás tartalmát lényegesen ne módosítsák. Ebben az esetben a hirdetmény közzététele elmaradhat, ha erre az eljárásra csak az előbbi eljárásokon már részt vett gazdasági szereplők jelentkeztek.

Ezen eljárástípus alkalmazásának második esetkőre az, ha különleges és indokolt helyzetekben a szerződés tárgyának a sajátosságai miatt vagy annak megvalósítása során fellépő rizikófaktorok következtében a közbeszerzés értékét nem lehet felmérni.

Szintén ez az eljárástípus kerül alkalmazásra abban az esetben, amikor pénzügyi szolgáltatások vagy valamilyen „szellemi munka” (például tervezés) megrendelése lehetetlenné teszi azt, hogy a pályázati felhívást olyan pontossággal szerkesszék meg, amely szükséges lenne a közbeszerzés nyílt vagy restriktív ajánlattevéses formájának a lefolytatásához.

Az utolsó esetkő, amikor a közbeszerzési eljárás ezen formája megvalósulhat, akkor merülhet fel, ha az eljárás lefolytatása kizárólag tudományos kutatás céljából történik és nem generál profitot sem.

Az eljárás – annak menetét tekintve – a jelentkezési felhívás közzétételével¹⁰

indul, és az első fázisban bármely gazdasági szereplő pályázatot nyújthat be, akinek ilyen irányú kérésére maximum 4 napon belül át kell adni a pályázati dokumentációt. Az első fázis végén a szelekciós feltételek alkalmazása során minimum három kandidáns kell, hogy maradjon. A szelekciós feltételeket a jelentkezési felhívásban kell közölni. Ha kevesebb, mint három kandidáns marad, akkor a kiíró hatóság vagy megsemmisíti az eljárást, vagy a kiválasztott kandidánsokkal folytatja azt.

A második fordulóra csak a kiszelektált kandidánsok kapnak meghívót; a felvilágosítás-kérésre vonatkozóan lásd a korábbiakban kifejtetteket.

A második fordulóban a tárgyalás közvetlenül, minden kiválasztott kandidánssal külön történik, erre a fázisra ugyanaz jellemző, mint a versenydialógus második szakaszára. A tárgyalás az optimális megoldás azonosításáig tart, amelyet a bírálati szempontok alkalmazásával alakítanak ki és jelölnek ki nyertes ajánlatnak (ebben az esetben tehát hiányzik a harmadik fázis, ami a közvetlen versenydialógusra jellemző).

b) *A hirdetmény közzététele nélkül induló tárgyalás*¹¹ a következő esetekben alkalmazható:

- technikai, művészi vagy kizárólagos jogok oltalma miatt a közbeszerzési pályázatot csak egy bizonyos gazdasági szereplőnek lehet odaitélni. A szerződés kedvezményezettje természetesen ezeknek a jogoknak a tulajdonosa kell, hogy legyen;
- előre nem látható okok által generált különleges sürgősségi helyzet beállta miatt a nyílt vagy a restriktív ajánlattevési eljárást, illetve a hirdetmény közzétételevel induló tárgyalást nem lehet lefolytatni, és a helyzet kialakulását nem a szerződő hatóság aktivitása vagy cselekménye idézte elő (szükséghelyzet). A szerződés időtartama ebben az esetben csak addig terjedhet, amíg a szükséghelyzetet meg nem oldották;
- amikor a szállított javakat kizárólag tudományos kutatás céljából gyártották és az eljárás nem profitgeneráló;
- abban az esetben, amikor már megrendelt javak helyettesítésére vagy kiterjesztésére van szükség, ha az eredeti szállító lecserélése technikai nehézségeket okozna a szerződő hatóságnak;
- a megrendelt javakat a tőzsdén jegyzik;
- a javakat különösen előnyös feltételek mellett lehet beszerezni, például egy felszámolás alatt álló társaságtól;

- a közvetlen versenydialogus során az ajánlattevők között több ajánlattevő került ki nyertesként az eljárásból és ezért a kiíró hatóságnak kötelessége lenne egy új felhívást kiküldeni minden nyertes pályázónak;
- abban az esetben, ha olyan kiegészítő munkák vagy szolgáltatások elvégzésére van szükség, amelyeket nem foglaltak bele az eredeti szerződésbe, és csak akkor, ha ezzel egyidejűleg a következő feltételek is teljesülnek: a szerződést az eredeti szolgáltatóval kötik meg, a kiegészítő munkákat technikai szempontból nem lehet elválasztani az eredeti szerződéstől, illetve az új szerződés értéke nem haladja meg a régi szerződés értékének 20%-át (megalapozott esetben ez a határ 50%-ig megnövelhető);
- abban az esetben, ha olyan új munkát elvégzésére vagy szolgáltatás nyújtására van szükség, amelyek egy már teljesített szerződés munkáihoz vagy szolgáltatásaihoz hasonlóak; csak a következő feltételek egyidejű teljesülése mellett kerülhet sor az eljárás alkalmazására:
- a szerződést az eredeti szolgáltatóval kötik meg,
- az új munkálatok vagy szolgáltatások a korábbi közbeszerzés megismétlései és az eredeti feladatfüzet előírásainak megfelelnek,
- az előző szerződést a nyílt vagy a restriktív ajánlattevés eljárásának a kerekei között kötötték meg,
- az előzőleg megkötött szerződés értékét az utólagosan esetlegesen megrendelhető, hasonló munkálatok értékének a figyelembe vételével határozták meg,
- a pályázati hirdetményben feltüntették azt a lehetőséget, hogy a nyertes pályázótól a kiíró hatóság új, hasonló jellegű munkákat, szolgáltatásokat rendelhet meg,
- valamint ez az eljárás csak az előző szerződés megkötésétől számított 3 éven belül vehető igénybe.

2.5.5 A közvetlen ajánlatkérésen alapuló – egyszerűsített – eljárás¹²

Ebben az esetben az ajánlattevőknek „passzív” szerepe van, a kiíró hatóság kéri fel a pályázókat az ajánlattevésre. Ez az eljárástípus csak abban az esetben alkalmazható, ha a szerződések értéke javak vagy szolgáltatások beszerzése esetén nem haladja meg a 125.000 eurót, míg a munkálatok megrendelése vonatkozásában a 4.845.000 eurót.¹³

A részvételi felhívást a KER-ben kell közzétenni minimum 10 nappal a pá-

lyázatok beküldési határideje előtt, és a közleménynek tartalmaznia kell az ajánlatok beküldési határidejét, a hatóság címét, ahová az ajánlatokat várják, az ajánlatok nyelvét, a minimális minősítési szempontokat (ha léteznek), a szerződés tárgyának a rövid leírását, a közbeszerzési dokumentáció megszerzésének a módját, illetve a finanszírozó hatóság azonosítását. Abban az esetben, ha a KER-ben az egész pályázati anyagot közzétették és a kiírás nem komplex munkáról szól, akkor a 10 napos határidőt 4 nappal lehet csökkenteni.¹⁴

2.5.6 A megoldások versenyeztetése

Ez az eljárás a területendezési, kertrendezési, építészeti, adatfeldolgozási tervek vagy projektek beszerzésénél vehető igénybe. A közbeszerzés elbírálása versenytárgyalás alapján zajlik, melynek végén egy bizottság választja ki a nyertes pályázatot díj vagy díj odaitétele nélkül. Az eljárástípus legfőbb jellemzője, hogy csak bizonyos területeken alkalmazható és csak egy bizonyos terv beszerzésére nyújt lehetőséget az említett területeken.

A felhívást a pályázatok beküldési határideje előtt 52 nappal kell közzétenni, amely az Európai Bizottság standard formanyomtatványa alapján készíthető el a rendelet 3/D. mellékletében feltüntetett tartalommal. A kiíró hatóságnak jogában áll egy előzetes szelekciót is szervezni, de erről a felhívásban tájékoztatni kell a résztvevőket.

Az elbíráló bizottságot minimum három, a résztvevőktől független, megfelelő szakmai felkészültséggel rendelkező személy kell, hogy alkossa. Ha a résztvevőktől meghatározott képesítést is megköveteltek, akkor a bizottsági tagok legalább egyharmadának is rendelkeznie kell ugyanazzal a képesítéssel. A pályázatokat névtelenül mutatják be, a bizottság pedig kizárólag a felhívásban megjelölt szempontok alapján dönthet. Az értékelés során felmerült problémák tisztázására a bizottság felkérheti a pályázókat.

2.5.7 Keretszerződés

A keretszerződés írásos egyezség a kiíró(k) és a pályázó(k) között, amelyben meghatározzák egy bizonyos periódusban megkötendő közbeszerzési szerződések lényeges elemeit, különösen az ár és a mennyiségek viszonylatában. Ezekre a szerződésekre is a fentebb elemzett eljárásmódok az irányadók azzal, hogy alapesetben a nyílt, illetve a restriktív ajánlattétel szabályai szerint kell eljárni, ha viszont a többi eljárásra előírt feltételek is teljesülnek, akkor ezek az eljárástípusok is nyitva állnak a közbeszerzés lefolytatására.

Alapszabály, hogy a keretszerződés megkötése nem torzíthatja a versenyt, a keretszerződés alapján megkötött későbbi közbeszerzési kontraktusok lényeges elemeit már nem lehet módosítani, és a keretszerződés maximális időtartama nem haladhatja meg a 4 évet. Amennyiben a kiíró hatóság csak egy pályázóval köti meg a keretszerződést, abba bele kell foglalni a gazdasági és technikai feltételeket is, amelyek a későbbiekben szintén nem módosíthatóak.

Több pályázó esetén minimum három pályázó szükséges a keretszerződés megkötéséhez. A szubszidiáris jelleggel alkalmazott közbeszerzési szerződéseket a versenyztetés mellőzésével is meg lehet kötni abban az esetben, ha a megkötendő közbeszerzési szerződések minden eleme részletesen meghatározásra került a keretszerződésben.

2.5.8 Dinamikus közbeszerzési rendszer

Ez az eljárás teljes egészében a Közbeszerzések Elektronikus Rendszerén keresztül zajlik, és csak a kiíró „napi szükségleteit” kielégítő javak beszerzésére szolgál abban az esetben, ha az általános jellemzőkkel bíró és a piacon megtalálható javak a kiíró hatóság szükségletei érdekében használandóak fel. Ebből fakadóan a közbeszerzés tárgya nem speciális, hanem átlagos használati cikkeket takar.

Ez a beszerzési mód sem torzíthatja a versenyt, illetve az ajánlattevők számára költségmentes kell, hogy legyen, vagyis nem lehet részvételi díjakat megállapítani. Ez a beszerzési mód maximum 4 évig alkalmazható. A kiíró a nyílt ajánlattevés szabályait kell, hogy alkalmazza, a közzététel formája azonban csak elektronikus lehet. A pályázati felhívásban kötelező feltüntetni azt, hogy dinamikus közbeszerzési rendszerrel történik pályáztatás, valamint az elektronikus rendszer technikai adatait is meg kell jelölni. Az ajánlattevők számára elektronikus formában kell a teljes pályázati anyaghoz hozzáférést biztosítani. A pályázók orientatív ajánlatokat is tehetnek, amelyet formai szempontból a kiíró hatóság legkésőbb 15 napon belül leellenőriz, és dönt a pályázat elfogadásáról vagy visszautasításáról. Az ajánlatot a pályázók bármikor módosíthatják.

A kiíró hatóság kötelezettsége az orientatív ajánlatok beérkezésére szolgáló határidő megadása, amely nem lehet kevesebb 15 napnál, ha a pályázat becsült értéke nagyobb vagy egyenlő, mint 125.000 euró, vagy nem lehet kevesebb 5 napnál, ha a pályázat becsült értéke kisebb, mint az előbbieken hivatkozott küszöb.

A határidő leteltével és a formai szempontok szerint történő ellenőrzést követően a kiíró hatóság az erre vonatkozó időintervallum megjelölésével felszólítja az orientatív ajánlatokat benyújtó pályázókat a végleges ajánlatok megküldésére. A nyertes pályázót a végleges ajánlatok közül választják ki a pályázati dokumentációban megadott bírálati szempontok szerint.

2.5.9 Elektronikus licitáció

Az elektronikus licitációt csak a törvényben előírt esetekben és feltételek megvalósulása mellett lehet alkalmazni. Az elektronikus licitáció az eljárás utolsó fázisaként jelenhet meg a nyílt licitálás, a restriktív licitáció, a hirdetmény közzétételével induló tárgyalás meghatározott eseteiben, a közvetlen ajánlatkérés formáinál és azzal a feltétellel, hogy a feladatfűzetben a technikai kiírások pontosan feltüntetés kell, hogy kerüljenek.

Szintén alkalmazható ez az eljárás a keretszerződés szubszidiáris közbeszerzési szerződéseinek a megkötésekor, ha a kiíró hivatal a versenyeztetés mellett dönt. Szintén előtérbe kerülhet az elektronikus forma alkalmazása a végleges ajánlatok elbírálása során akkor is, ha dinamikus közbeszerzési rendszert választottak.

Az elektronikus licitáció nem vezethet a verseny torzulásához, és ez a módszer sem használható azokban az esetekben, amikor a pályázat intellektuális munka elvégzésére irányul igényel (például a műépítészethez kapcsolódóan).

A pályázati dokumentációban mindig fel kell tüntetni, hogy az ajánlatok mely részét fogják elektronikus rendszerben versenyeztetni, és mivel többfordulós rendszerről van szó, ezért meg kell adni azokat a határokat is, amelyek figyelembevételével az ajánlatok megváltoztathatóak. Fel kell tüntetni az eljárás menete alatt esetlegesen közzétett információkat, a közlés időpontját, az elektronikus licitációra vonatkozó releváns adatokat, valamint azokat az információkat is, amelyek szükségesek az esetlegesen többfordulós licitáció lebonyolításához (különösen vonatkozhat ez az ajánlatok közötti minimális különbségekre). Nem hagyható figyelmen kívül a konkrét technikai információk megadása sem (mint például az elektronikus licitációs rendszerre történő csatlakozás előfeltételeinek az ismertetése).

Az elektronikus licitáció megkezdése előtt egy átfogó ajánlatértékelést kell elvégezni, majd ezt követően fel kell kérni az ajánlattevőket új ajánlattételre;

ez tulajdonképpen az elektronikus licitáció kezdete. A felkérésben közlik az elektronikus licitáció megkezdésének a pontos időpontját is.

A pályázati felhívások közzétételétől az elektronikus licitáció megkezdéséig nem telhet el kevesebb, mint két munkanap. A licitáció egy vagy több forduló lehet; a kiíró hatóságnak minden forduló után közölni kell a résztvevőkkel pályázatuk aktuális helyét. A kiíró hatóságnak olyan módon kell eleget tennie a közlési kötelezettségének a résztvevők irányába, hogy bármely résztvevő bármelyik pillanatban meg tudja határozni a pályázati feltételek szerint felállított rangsorban elfoglalt helyét.

Az ajánlatok megváltoztatása fordulónként az árakra, illetve az árra és a gazdaságilag releváns elemekre vonatkozhat, ha a legelőnyösebb gazdasági megoldás is a bírálati szempontok között szerepel (ebben az esetben az elektronikus licitáció megkezdéséről szóló felhívásban minden egyes pályázóval közlik az ajánlat előzetes értékelésével kapcsolatos eredményt is).

A kiíró hatóság az elektronikus licitálás végét a következőképpen állapíthatja meg: vagy előre meghatározott és a közölt időpontban fejeződik be a licitáció, vagy egy előre meghatározott és közölt számú forduló lejárta után végződik az eljárás, vagy pedig abban az esetben, ha már nem érkeznek be új ajánlatok, amelyek teljesítik a minimális feltételeket (ebben az esetben a pályázati felhívásban meg kell adni azt az időtartamot, amely el kell, hogy teljen az utolsó ajánlat beérkezésétől számítva).

2.5.10 Az eljárástípusok összegzése

A fentiekben ismertetett eljárások általános jellemzői, hogy limitatív a felsorolásuk; a törvényesség elvét követik, hiszen a jogszabály *expressis verbis* írja elő őket; imperatívák, mert az eljárások be nem tartása abszolút semmisséget von maga után; közjogi természetűek, mert a felek még egybehangzó akaratuk esetén sem térhetnek el a szerződésben előírtaktól; speciálisak, mert csak a törvény által előírt esetekben alkalmazandóak; valamint particionáltak, ugyanis mindegyik eljárás újabb alegységekre/fázisokra bomlik.

2.6 Az eljárás menete

2.6.1 Az ajánlati felhívás és közbeszerzési dokumentáció

A potenciális pályázók számára a közbeszerzési eljárás az ajánlati/pályázati/

részvételi felhívással veszi kezdetét; ez az első pillanat, amikor a jelöltek tudomást szerezhetnek egy konkrét pályázat kiírásáról.

Az ajánlati felhívás nyilvánosságát annak közlése/közzététele biztosítja, ezért az ajánlati felhívásokat kötelező módon a Közbeszerzések Elektronikus Rendszerében kell közzétenni. Attól függően, hogy milyen pályázati és közbeszerzési rendszerről beszélünk (például egy vagy több fordulás), a felhívások megjeleníthetik a jelentkezések vagy a megoldások bekérését is.

Abban az esetben, ha a szerződés becsült értéke meghaladja a jogszabályban meghatározott értékhatárokat, a pályázati felhívást az EU Hivatalos Közlönyében is közzé kell tenni. Javak beszerzése vagy szolgáltatások megrendelése esetén ez az értékhatár az alábbiak szerint alakul: ha a kiíró hivatal központi, regionális vagy helyi illetékességgel rendelkező állami szerv, akkor ez a szabály a közzétételre abban az esetben alkalmazandó, ha a szerződés becsült értéke nagyobb vagy egyenlő, mint 125.000 euró. Ha a kiíró szerv állami vállalat, amely a kormányrendelet VIII/1. mellékletében feltüntetett tevékenységeket végzi (vízgazdálkodás, energetika, közérdekű szállítás és postai szolgáltatások), illetve az ilyen tevékenységet jogszabályi felhatalmazás (speciális vagy exkluzív jog) alapján végző bármely jogalany (általában monopolhelyzet van), akkor a szerződés becsült értékének meg kell haladnia a 387.000 eurót (vagy ezzel az értékkel egyenlőnek kell lennie). Munkálatok esetén akkor kell az felhívást az EU Hivatalos Közlönyében közzétenni, ha a szerződés becsült értéke nagyobb vagy egyenlő, mint 4.845.000 euró.

A pályázati felhívást nem szabad összetéveszteni a pályázati szándéknyilatkozattal, amely meghatározott nagy értékű pályázatok kiírása előtt a kiíró szerv szándékát jelzi előre. A nyilatkozat a szerv részére sem generál kiírási kötelezettséget az adott pályázatra vonatkozóan.

Amennyiben az eljárás szerződéskötéssel zárult, vagy sor került a nyertes pályázók kijelölésére, akkor az eljárás eredményét 48 órán belül szintén a KER-ben kell közzétenni, illetve a fentebb megadott értékhatárok átlépése esetén azt közölni kell az EU Hivatalos Közlönyében is.

Az ajánlati felhívás közzététele és az ajánlatok beérkezése közötti időtartamot a kiíró szerv határozza meg, de bizonyos esetekben, amikor a szerződés becsült értéke meghaladja az 55. paragrafusban megadott értékhatárokat, akkor a jogszabály kötelező jelleggel minimális határidőket és a közzétett iratok tartalmát is előírja.

Az eljárás egészére nézve kötelező jelleggel érvényesül az írásbeliség, amely az átláthatóság és transzparencia garanciája is. A közbeszerzési dokumentáció a következő elemeket kell, hogy tartalmazza:

- általános információkat a kiíró hatóságról, különösképpen annak elérhetőségéről, azonosító adatairól;
- az eljárásban történő részvételi szándék jelzésére nyitva álló határidő időtartamát és az elvégzendő formalitások leírását;
- a minimális részvételi szempontokat (ha léteznek), valamint azokat az iratokat, amelyeket az ajánlattevőknek be kell mutatniuk a megnevezett szempontok teljesítésének az igazolására;
- a feladatfüzetet, amely az elvégzendő feladat technikai leírását tartalmazza. A technikai leírás előfeltétele, hogy annak pontjai kellően pontosak és elégségesek legyenek ahhoz, hogy az ajánlattevő döntést tudjon hozni. Mindemellett ugyanakkor elég általánosnak is kell lenniük ahhoz, hogy ne szegjék meg a diszkrimináció tilalmának a követelményét, hiszen egy specifikus technikai szabványhoz kötni a feladatfüzet tartalmát pontosan ennek a megvalósulását jelentené;
- utasításokat a technikai és pénzügyi ajánlat elkészítésére és bemutatására vonatkozóan;
- részletes adatokat a szelekciós szempontokról;
- a jogorvoslati lehetőségek leírását;
- a kötelező szerződéses feltételek feltüntetését;
- a hatályos munkavédelmi szabályokat, amelyek betartása kötelező jelleggel bír a szerződés teljesítése során;
- a kiíró hatóság azon kötelezettségét, hogy felkérje az ajánlattevő gazdasági szereplőket annak kinyilvánítására és közlésére, hogy az ajánlat elkészítése során figyelembe vették a vonatkozó munkavédelmi szabályokat; végül pedig
- a kiíró hatóság azon kötelezettségét, hogy biztosítsa a közbeszerzési dokumentációhoz történő hozzáférés lehetőségét a gazdasági szereplők részére.

A fentiekben felsorolt szempontok minimálstandardoknak tekinthetők, amelyek figyelmen kívül hagyása a dokumentáció semmisségét vonja maga után. Ezeken az információkon kívül a szerződő hatóságnak joga van még a következő információk, kitételek feltüntetésére is:

- azoknak az intézményeknek az elérhetősége, ahonnan a pénzügyi és környezetvédelmi előírások beszerezhetőek;
- olyan kitételek meghatározása, amely társadalmi hatást vált ki, illetve a fenntartható fejlődést és a környezetvédelmet szolgálja.

A közbeszerzési dokumentáció elektronikus formában is teljes egészében hozzáférhető kell, hogy legyen.

2.6.2 A részvételi feltételek¹⁵

A részvételi feltételek egyik – már említett – alapelve a kölcsönös elismerés elve. Ebből fakadóan a részvételtől senkit nem lehet kizárni abban az esetben, ha saját tagországának joga szerint a munka elvégzésére törvényes lehetősége van. Ebből a szempontból az is lényegtelen, hogy az elbíráló hatóság nemzeti szabályozása szerint az adott munkát esetlegesen csak jogi vagy csak magán-személyek végezhetik-e el.

A részvétel másik fontos alapelve az, hogy a gazdasági szereplők akár egyénileg, akár csoportosan, társult ajánlatot téve is részt vehetnek a közbeszerzési eljárásban. A társult ajánlattevés esetén a gazdasági szereplők nem kötelezhetőek arra, hogy társulásuknak valamilyen specifikus jogi formát adjanak. Erre csak abban az esetben lehet kötelezni őket, ha a közös ajánlattevőket választották ki nyertesnek és a társulás jogi formába való foglalására a szerződés hatékony teljesítése érdekében szükség van.

A gazdasági szereplők felelősségének csökkenése nélkül lehetőség van az alvállalkozók bevonásának a feltüntetésére is a technikai ajánlatban. Abban az esetben, ha a kiíró hatóság felkéri a jelöltet, akkor az ajánlattevő a jövőendő alvállalkozók személyét is köteles megjelölni.

Az ajánlattevőknek tilos ugyanarra a felhívásra több egyéni vagy társult ajánlatot is tenni; ez az eljárásból történő kizárás szankcióját vonja maga után. Mindemellett tilos egyszerre két ajánlatot tenni abban a formában is, hogy az adott gazdasági szereplő egyszer mint egyéni vagy társult ajánlattevő, másodszor pedig mint alvállalkozó vesz részt az eljárásban egy másik ajánlat keretein belül. A szankció ebben az esetben szintén az ajánlattevő/alvállalkozó alternatív kizárása lehet.

Az összefonódott vállalatoknak is jogukban áll részt venni az eljárásban, de csak akkor, ha ez nem torzítja a versenyt. Vállalati összefonódásról abban az

esetben beszélhetünk, ha az egyik ajánlattevő meghatározó befolyással bír egy másik ajánlattevőre nézve.

2.6.3 Az ajánlattétel

Az ajánlat a résztvevő gazdasági szereplő jogi nyilatkozata, amelyben kinyilvánítja azon szándékát, hogy közbeszerzési jogviszony alanya legyen. Az ajánlat magában foglalja a technikai és a pénzügyi megoldási ajánlatot is.

A kormányrendelet szerint az ajánlattevő köteles az ajánlatot a közbeszerzési dokumentáció és a feladatfüzet előírásainak megfelelően elkészíteni. Az ajánlatnak kötelező ereje van, azt a későbbiekben nem lehet visszavonni, az eljárás időtartama alatt egyes eljárástípusoknál, mint ahogy azt a korábbiakban már bemutattuk, az ajánlat részbeni módosítására azonban lehetőség van. Az ajánlattevő köteles az ajánlatot a megadott határidőn belül a megadott címre beküldeni. Az ajánlat elküldésének a kockázata az ajánlattevőt terheli. Az előbbi feltételek be nem tartása az ajánlat felbontás nélküli visszaküldését eredményezi. Az ajánlatok tartalma – egészen azok felnyitásáig – titkos kell, hogy maradjon; a pályázat kiírója csak a felnyitás pillanatában szerezhet tudomást azok tartalmáról.

Alternatív ajánlattevést a kiíró hatóság csak abban az esetben engedhet meg, ha a szelekciós feltétel a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat elve szerint került megállapításra, és ennek a lehetőségét a pályázati kiírás kimondottan tartalmazza. Ha ez a felhatalmazás hiányzik, az alternatív ajánlatok nem vehetők figyelembe.

Amennyiben az alternatív ajánlatok megtételének a lehetősége biztosított, akkor a feladatfüzetben kötelező módon fel kell tüntetni az alternatív ajánlatokra vonatkozó minimálstandardokat. Ebben az esetben nem lehet visszautasítani egy ajánlatot arra hivatkozva, hogy ha az ajánlatot nyertesnek választják ki, akkor a javak beszerzésére kiírt eljárás szolgáltatás megrendelésévé alakul át, vagy fordítva.

2.6.4 Szelekciós szempontok

A reális verseny biztosításának az érdekében a kiíró hatóság bizonyos szelekciós szempontokat vezethet be, amelyek még az ajánlatok felnyitása és elbírálása előtt szűkíthetik az ajánlattevők körét. Ezeket a kormányrendelet limitatív módon szabályozza, és a kiíró hatóság a szelekciós szempontok ellenőrzése során hiánypótlásra szólíthatja fel az ajánlattevőket.

Ezek a korlátozások az alábbiak lehetnek:

Az ajánlattevő személyéhez kapcsolódó szempontok¹⁶ vonatkozásában *kötelezően alkalmazandó kizáró ok* az, ha az utolsó 5 évben az ajánlattevőt végleges bírósági határozattal elítélték bünszövetkezet, korrupciós ügy, csalás vagy pénzmosás bűncselekményének az elkövetése miatt.

A *fakultatív kizárási okok* a következők:

- az ajánlattevő felszámolás alatt áll;
- a központi költségvetésbe nem fizette be az állami illetékeket és adókat;
- a gazdálkodó szervezet az utolsó két évben felróható okból nem teljesítette szerződéses kötelezettségeit;
- szakmai vagy azzal összefüggő etikai vétséget követett el, amelyért bírósági határozattal elítélték;
- hamis információkat mutatott be a szelekciós feltételek teljesítésével kapcsolatosban, vagy az iratok bemutatását a hatóság felkérése ellenére is elmulasztotta.

A *szelekciós kritériumok* bizonyításához bármilyen, az ajánlattevő tagországban megfelelően kiállított irat elegendő. Abban az esetben, ha kétségek merülnek fel az iratok valóságát illetően, akkor a kiíró hatóság direkt módon fordulhat az adott tagállam illetékes szerveihez vagy intézményeihez. Ha a származási országban ilyen igazoló iratokat nem állítanak, ki akkor a saját felelősségre adott nyilatkozatot is el kell fogadni a pályázati anyag mellékleteként.

Az ajánlattevő *jogképessége vonatkozásában* a kiíró hatóság kérheti annak a bizonyítását, hogy a pályázó, mint jogi személy vagy mint magánszemély a kapcsolódó nyilvántartásba be van jegyezve, vagy kérheti az ajánlattevő országának törvénye szerint előírt esetleges szakmai-szervezeti tagság igazolását is.¹⁷

Az ajánlattevő *pénzügyi- és gazdasági helyzetéhez kapcsolódóan* a kiíró hatóság bekérheti az ajánlattevők pénzügyi helyzetét igazoló dokumentumokat, amelyek a következők lehetnek: banki nyilatkozat, malpraxis biztosítás, éves pénzügyi kimutatás, pénzügyi mérlegkivonat, ha azt a vonatkozó pénzügyi törvény szabályai szerint nyilvánosságra kellett hozni, a saját felelősségre adott nyilatkozat, vagy ezek hiányában más irat is alkalmas lehet az igazolásra.¹⁸ A pénzügyi-gazdasági helyzet megfelelőségét harmadik személy is bizonyíthatja a felek között fennálló jogviszony minőségétől függetlenül. A biztosítékot nyújtó személy erről a szándékáról közjegyző előtt kell, hogy nyilatkozzon, és

vele szemben sem állhatnak fenn a kötelező kizárási okok. Közös ajánlattevés esetén az összesített pénzügyi kapacitást veszik figyelembe.

Az ajánlattevő *szakmai/technikai képességének* a vizsgálata során a kiíró hatóságnak joga van arra, hogy az ajánlattevőt a szakmai képessége és kapacitása bizonyítására kötelezze. Ehhez kapcsolódóan a közbeszerzési dokumentációban fel kell tüntetnie a bekérendő dokumentumok körét is. A szakmai-technikai képességet a gyakorlat, a képesítés és a hatékonyság szempontjai alapján állapítják meg.¹⁹ *Javak beszerzése esetén* a következő iratok jöhetnek számításba az igazoláshoz kapcsolódóan: az utolsó 3 év nagyobb szállításainak a bemutatása, az ajánlattevő személyzetéről, a minőségbiztosítási tanúsítványairól szóló adatok megosztása, valamint termékminták alkalmazása. *Szolgáltatások beszerzése esetén* az utolsó három év főbb szolgáltatási szerződése, az ajánlattevő által kibocsátott, a szolgáltatások minőségbiztosítására felhasznált eszközökről vagy kutatási felszerelésekről szóló nyilatkozat, az ajánlattevő technikai és vezető személyzetéhez, azok képesítéséhez és az utolsó 3 évben vizsgált átlaglétszámához kapcsolódó információk, az esetlegesen alkalmazandó környezetvédelmi eljárások, valamint az alvállalkozók bevonására irányuló szerződések kérhetőek be. *A munkálatok beszerzése* az utolsó 5 év jelentős munkálatainak a teljesítési jegyzőkönyvei, az ajánlattevő technikai és vezető személyzetéről, képesítéséről, valamint átlaglétszámáról szóló iratok, az esetlegesen alkalmazandó környezetvédelmi eljárások leírásai, a birtokolt gépekről és a kivitelezési eszközökről szóló nyilatkozat, illetve az alvállalkozói szerződések lehetnek alkalmasak a bizonyításra. A szakmai-technikai képességet harmadik személy is bizonyíthatja a közöttük fennálló jogviszony minőségétől függetlenül, formai követelményeire és a kizáró okok érvényesülésére vonatkozóan lásd a korábbiakban kifejtetteket. Közös ajánlattevés esetén az összesített szakmai-technikai kapacitást kell figyelembe venni.

A *minőségbiztosítási standardok vonatkozásában* az ezekkel kapcsolatos minőségbiztosítási tanúsítványok csak az európai minőségbiztosítási intézmények által kiállított igazoló dokumentumok lehetnek. Ennek hiányában bármilyen más okirat is elfogadható abban az esetben, ha annak tartalma utal a minőségbiztosítás elfogadható és kielégítő szintjére.²⁰

A *környezetvédelmi standardok* esetében a kiíró hatóság olyan okiratok bemutatását követelheti meg, amelyeket független szervezetek állítottak ki, és amelyek vagy az EMAS standardnak, vagy európai, illetve a nemzetközi kör-

nyezetvédelmi standardoknak felelnek meg, amennyiben a kiállító szervezetek közösségi vagy nemzetközi hitelesítési standardok alapján bocsátották ki ezeket az okiratokat.²¹ Ilyen igazolás hiányában is elfogadható minden olyan okirat, amelyből kiderül a környezetvédelem elfogadható és kielégítő szintjének a biztosítása és garانتálása.

2.6.5 Bírálati kritériumok

A közbeszerzési dokumentációban a kiíró hatóság köteles meghatározni a bírálati kritériumokat, amelyek az eljárás ideje alatt nem változtathatóak meg. A román közbeszerzési jog két bírálati kritériumot ismer: a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat szempontját, illetve a legalacsonyabb ár követelményét.²²

A gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat szempontja egy komplex technikai, gazdasági és pénzügyi faktorokból felállított bírálati rendszert jelent. Ezeknek a faktoroknak a súlyozott részvételi arányát a közbeszerzési dokumentációban pontosan meg kell határozni vagy fel kell tüntetni azt a specifikus algoritmust, amelynek segítségével értékelik az ajánlatot. Amennyiben megalapozott és megindokolt esetben az értékelési faktorok részarányát nem lehet megadni, akkor a dokumentációban az értékelési faktorok fontossági sorrendjét kell feltüntetni. Ezek az értékelési faktorok az alábbiak lehetnek: az ajánlott ár, a minőségi szint, a technikai vagy funkcionális szint, a környezetvédelmi jellemzők, a működési költségek, az ár/hatékonyság arány, az eladás-szállítást követő szolgáltatások, technikai tanácsadás, szállítási határidők, kivitelezési határidők, illetve más, az ajánlatok értékelésének a szemszögéből nézett releváns faktorok.

A közbeszerzési dokumentációban a kiíró hatóság azok jelentősége és súlya szerint köteles pontosan és részletesen feltüntetni az értékelési szempontokat, valamint azt a metodológiát, amely szerint az egyes javaslatok pontozásra kerülnek. Az értékelési szempontok az arányokkal együtt, a számítási algoritmus, valamint a pontozási rendszer konkrét kapcsolatban kell, hogy álljon a szerződés speciális tárgyával, valamint ezek a szempontok sem változtathatóak meg az eljárás ideje alatt.

2.6.6 Az ajánlatok felbontása, elbírálása, az eljárás eredménye, értesítés és határidők, a szerződéskötés²³

Az ajánlatok beérkezésére előírt határidő letelte után a kiíró hatóság felnyitja az ajánlatokat, majd az ajánlatok felbontásától kezdve 20 nap áll a rendelkezésére abban a vonatkozásban, hogy elbírálja a pályázatokat és döntsön a nyertes

ajánlatról. Megalapozott és indokolt esetben a kiíró hatóság a 20 napos elbírálási periódust egy alkalommal hosszabbíthatja meg, amelyet írásban kell megindokolni a kiíró hatóság vezetője által jóváhagyott jegyzőkönyvben.

Ebben a periódusban először azt vizsgálják, hogy az ajánlattevők teljesítik-e az előzetes szelekciós, illetve minősítési kritériumokat. A nyertes pályázó csak a szelekciós feltételeket teljesítő ajánlattevők pályázatai közül kerülhet kiválasztásra. Azon ajánlattevők pályázatait, akik nem feleltek meg az előzetes szelekciós kritériumoknak, az eljárás további szakaszaiban nem is vizsgálják, vagyis ezek az ajánlatok el sem jutnak az érdemi elbírálás fázisába.

Az elbírálási kritériumok csak és kizárólag a közbeszerzési dokumentációban feltüntetett elbírálási szempontok lehetnek, vagyis a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat vagy a legkisebb ár követelménye szerint kiválasztott pályamunka nyerheti meg az eljárást.

Az eljárás alatt az elbíráló hatóságnak joga van *hiánypótlásra, illetve magyaráztatásra felhívni* az ajánlattevőket az előzetes szelekciós-minősítési kritériumok teljesítésével kapcsolatban, illetve annak bizonyítására is felkérheti a pályázókat, hogy az ajánlat megfelel a pályázati kiírásoknak. A hiánypótlás és a magyarázatok bekérése során nem lehet versenylőnyt létrehozni és kialakítani egyik pályázó javára sem.

Abban az esetben, ha valamelyik ajánlat ára *látszólag indokolatlanul alacsony* az elvégzendő munkálatokhoz, szolgáltatásokhoz vagy a beszerzendő javak értékéhez képest, a kiíró hatóság köteles az ajánlat visszautasítása előtt írásban felszólítani az ajánlattevőt az alacsony árral kapcsolatos magyarázat, pontosítás benyújtására. A kormányrendelet 202. § 1^a bekezdése szerint egy ajánlat ára a következő esetekben minősíthető indokolatlanul alacsonynak az elvégzendő munkálatokhoz, szolgáltatásokhoz vagy a beszerzendő javak értékéhez képest:

- ha az ÁFA nélkül ajánlott ár a szerződés felbecsült értékének kevesebb, mint 85%-a;
- ha az eljárásban legalább 5 pályázat vesz részt, amelyek közül mindegyik megfelel az előzetes szelekciós kritériumoknak, és a kérdéses pályázat értéke ezek számtani középarányosának 85%-a alatt van anélkül, hogy a legalacsonyabb vagy legmagasabb árral rendelkező ajánlatot figyelembe vennék;
- Az ajánlattevő válaszát a kiíró hatóság köteles megvizsgálni és értékelni.

Az ajánlattevő alacsony árra vonatkozó indoklásait a kiíró hatóságnak kötelessége figyelembe venni, különösen abban az esetben, ha az indokok a következő tényezőkre vonatkoznak:

- az árképzés gazdasági megalapozására vonatkozó okok esetében, ha ezek a munkálatok elvégzésére, a szolgáltatások teljesítésére vagy a javak beszerzésének különféle módjaira vonatkoznak;
- az ajánlattevő számára különösen kedvező technikai megoldásokhoz vagy más olyan körülményekhez kapcsolódnak, amelyek segítségével az ajánlattevő a munkálatokat elvégezhetné, a szolgáltatásokat teljesíthetné vagy a javakat szállíthatná;
- a pályázat eredetiségére vonatkoznak a feladatfüzetben foglalt feltételek teljesítésének a szempontjából;
- a munkavédelmi előírások betartásához, illetve a szerződés teljesítésének a munkafeltételeihez kötődnek;
- az ajánlattevő állami támogatásban való részesedésére irányulnak.

Abban az esetben, ha megállapításra kerül az a tény, hogy az ajánlattevő szokatlanul alacsony árának oka állami támogatás, az ajánlatot csak abban az esetben lehet visszautasítani erre az indokra hivatkozva, ha méltányos határidőn belül az ajánlattevő nem tudja bizonyítani a támogatás megszerzésének a törvényességét. Amennyiben az ajánlat visszautasítása mégis ilyen alapon történik meg, az elbíráló szerv köteles erről értesíteni a Közbeszerzéseket Felügyelő Hatóságot.

A nyertesnek kijelölt pályázóval a kiíró hatóság köteles a *közbeszerzési szerződést* a pályázat és az ajánlat technikai és pénzügyi feltételei mellett *megkötni*. Abban az esetben, ha a nyertes pályázó a szerződést objektív és jelentős okok miatt (kényszerhelyzet vagy kényszerítő körülmény esetében) nem tudja megkötni, akkor a kiíró hatóságnak joga van nyertes pályázatnak a második helyen végzett ajánlattevőt kijelölni, ha létezik ilyen ajánlat és az elfogadhatóvá lett nyilvánítva. Ellenkező esetben a közbeszerzési eljárást meg kell semmisíteni.

Az előbbiekben említett esetkör mellett a közbeszerzési eljárást az alábbi esetekben is *meg lehet semmisíteni*: az elfogadott pályázók száma a meghirdetett minimumlétszám alatt van; csak elfogadhatatlan vagy nem megfelelő pályázatokat adtak le; egyáltalán nem érkezett be ajánlat vagy azokat nem lehetett összehasonlítani a pályázat tárgyának különböző módon történő feldolgozása miatt; illetve a közbeszerzési jogszabályok súlyos sérelmét valósítja meg az, ha

a Nemzeti Panaszelbíráló Tanács a technikai-gazdasági feltételeket a közbeszerzés irataiból (például a pályázati felhívásból vagy a feladatfüzetből) eltávolította. A Nemzeti Panaszelbíráló Tanács vagy a bíróság ilyen irányú döntésének következtében mindig kötelező az eljárás megsemmisítése.

A kiíró hatóság a közbeszerzés dossziéját köteles megőrizni, illetve a közbeszerzési szerződés teljesítésétől számítva minimum 5 évig biztosítania kell az iratokhoz való hozzáférést is.

A közbeszerzési eljárás *eredményét írásban kell* az érdekelt gazdasági szereplőkkel *közölni*. A szerződések értékétől függően²⁴ a közléstől számított 11, illetve 6 napos várakozási idő elteltével a közbeszerzési szerződést a nyertes pályázóval lehet megkötni a teljes semmiség szankciója mellett. A döntést minden esetben faxon vagy elektronikus úton is közölni kell, különben a szerződéskötési várakozási idők további 5 nappal meghosszabbodnak. A határidők betartása fakultatív jellegű azokban az esetekben, amikor a kormányrendelet rendelkezései alapján nem volt kötelező a pályázati felhívás meghirdetése a Közbeszerzések Elektronikus Rendszerében, ha csak egyetlen ajánlattevő vett részt az eljárásban, ha a keretszerződés származékos/adaptációs szerződésének a megkötésére kerül sor, továbbá ha dinamikus közbeszerzési eljárást folytattak le. A törvény értelmében érdekelt gazdasági szereplő az az ajánlattevő, akit még nem értesítettek az eljárásban hozott döntésről, vagy akivel szemben az ajánlatot visszautasító döntés még nem emelkedett jogerőre.

A nyertes pályázókat az ajánlat elfogadásáról kell értesíteni, azokat az ajánlattevőket pedig, akik eredménytelenül pályáztak, azaz ajánlatukat visszautasították, a következő adatokkal kapcsolatosan kell informálni:

- a pályázó visszautasításának az indokait meg kell jelölni, ha nem teljesítette az előzetes szelekciós kritériumokat;
- az indokolásnak tartalmaznia kell a feladatfüzetben kiírtakkal kapcsolatosan a nemteljesítés konkrét leírását, ha az ajánlat elfogadhatatlan volt, mert nem felelt meg a kiírási követelményeknek (a pályázót teljesítette a szelekciós kritériumokat, de ajánlata nem egyezett a formális kiírási követelményekkel, a pályázat céljával);
- ha a pályázó teljesítette a szelekciós kritériumokat, és az ajánlat a formai követelményeknek is megfelelt, akkor meg kell adni a nyertes pályázat relatív előnyeit az adott ajánlathoz képest és a nyertes pályázó azonosító adatait;

Mindhárom esetben fel kell tüntetni a jogorvoslati lehetőségeket is.

Az eljárás eredményével kapcsolatos döntéseket írásban kell közölni a résztvevőkkel azok meghozatalától számított 3 napon belül, de nem később, mint a döntéshozatalra előírt 20 napos időintervallum letelte előtt.

2.6.7 Jogorvoslat

A közbeszerzésekkel kapcsolatban két jogorvoslati formát különböztetünk meg: az első fórum alkalmazhatósági köre a közbeszerzési eljárásra, míg a második lehetőség a közbeszerzési szerződésekre vonatkozik.

A **közbeszerzési eljárással kapcsolatos jogorvoslati lehetőségeknek** két fokozata van: az első a közigazgatási – nem kontradiktórius – eljárás a Nemzeti Panaszelbíráló Tanács előtt, míg a második esetkör bíróság előtti eljárást takar.

Az *első perorvoslati ciklusban* az ajánlatkérő szerv döntése/cselekménye ellen a közbeszerzési eljárással kapcsolatos jogorvoslati kérelmet – panaszt – a *Nemzeti Panaszelbíráló Tanácsnál* kell benyújtani.

A Nemzeti Panaszelbíráló Tanács adminisztratív, törvénykezési jogkörrel rendelkező független szerv, amely kormányhatározat alapján működik, tagjai köztisztviselői jogállással rendelkeznek. Ezeket a helyeket versenyvizsga útján töltik be. A tagok kinevezése miniszterelnöki kinevezéssel történik, és minimum kilencévi jogi gyakorlattal kell rendelkezniük, valamint irányadó az a szabály is, hogy a tagok legalább felének jogi végzettséggel kell bírnia. A tanács szervezeti szabályzatát kormányhatározattal hagyják jóvá.

A Tanács előtt bármely olyan, az eljárásban érdekelt gazdasági szereplő panaszt tehet, akinek legitim érdekeit a kiíró hivatal megsértette a közbeszerzési jogszabályok be nem tartásával. A panasztevő kérheti a kifogásolt jogügylet/irat megsemmisítését, a hatóság bizonyos ügylet megkötésére történő kötelezését, irat kibocsátását vagy meghatározott jog/legitim érdek elismerését. Az eljárásban minden olyan gazdasági szereplőnek aktív legitimációja van, aki érdekelt az adott közbeszerzési eljárásban vagy kára származott/származhat a közbeszerzési eljárás során a kiíró hatóság által elkövetett eljárási cselekményekből.

Az érdekelt gazdasági szereplő panasztételi szándékról köteles értesíteni a kiíró hatóságot, az értesítés hiányának azonban nincs eljárásjogi szankciója, illetve nem akadályozza meg a panasztételt sem. Mindazonáltal az értesítést

követően a kiíró hatóságnak lehetősége van olyan cselekmények megtételére is, amely adott esetben szükségtelenné teheti a további panasztételt. Az értesítésnek nincs felfüggesztő hatálya.

A panasztételre nyitva álló határidő tíz nap abban az esetben, ha a szerződés értéke nagyobb, mint az 55. paragrafusban megállapított értékhatár, vagy öt nap, ha a szerződés értéke ezt a küszöbértéket nem éri el. A határidő kezdete a kifogásolt cselekmény tudomásulvételét követő első naptól indul, amennyiben a feladatfüzet kiírásait támadják meg, akkor a KER-ben történt kihirdetés naptól számítjuk a határidőt.

A kiíró hatóság olyan cselekménye is követheti a panasztételt, amelynek következtében, amennyiben az kielégítő a panasztevő számára, a panasztevő visszavonhatja panaszát.

A panasz felfüggesztő hatállyal bír a közbeszerzési szerződés megkötésére nézve, amely az abszolút semmiség szankciója mellett érvényesül.

A véletlenszerűen kiosztott ügyekben a Tanács hármas tanácsokban dönt.

Az eljárás elvei az alábbiak: a törvényesség, a gyorsaság, a kontradiktorialitás és a védelemhez való jog.

Hiányos panasz esetén a Tanács öt napos határidő tűzésével hiánypótlásra szólítja fel a panasztevőt.

A panaszt a kiíró hatósággal is közölni kell, amely egy napon belül továbbítja azt a többi érdekelt félnek is. A kiíró szerv saját álláspontját a Tanáccsal is köteles közölni.

Az eljárás írásban történik, a feleket csak akkor hallgatják ki, ha ennek szükségességét a Tanács megállapította. Lehetséges az írásbeli ügyvédi képviselő is.

Megalapozott esetekben a Tanács döntésével felfüggesztheti a közbeszerzési eljárást, ez a döntés fellebbezéssel támadható a bíróságnál.

Az érdemi döntést a közbeszerzési dosszié kézhezvételétől számított 20 napon belül kell meghozni, perbeli kifogás esetén ez a határidő 10 nap. A határidők megalapozott esetekben egyszer 10 nappal meghosszabbíthatók. Amennyiben a Tanács a panasznak helyt adott, akkor sor kerülhet a kifogásolt cselekmény teljes vagy részleges megsemmisítésére, a kiíró szerv kötelezésére meghatározott cselekmény elvégzése érdekében, bármely más intézkedés fogantatására, az eljárást befolyásoló és kifogásolt okok megszüntetésére vagy az intézkedés végrehajtására kitűzött határidő megjelölésével. A Tanács eljárása

során azonban nem dönthet a közbeszerzési szerződés egy bizonyos ajánlattevővel történő megkötéséről.

A Tanács a panaszt elutasíthatja abban az esetben, ha az megalapozatlan, megkésett, érdektelen, tárgyitalan, legitimáció vagy felhatalmazás nélküli személy által került benyújtásra, illetve a döntését bármilyen más érdemi vagy perrendtartásbeli kifogással megindokolhatja. Az elutasítás esetén a panasztevő részvételi garanciájából egy meghatározott összeg is levonásra kerül. A döntést három napon belül megszerkesztik és közlik a felekkel is.

A *második perorvoslati ciklusban* a Tanács döntése ellen annak közléstől számított 10 napon belül panasszal lehet élni a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező *bíróági szervnél*, amely peres eljárás keretein belül tárgyalja azt.

A Nemzeti Panaszelbíráló Tanács döntése elleni panaszt az ajánlatkérő székhelye szerint illetékes Táblabíróság Közigazgatási és pénzügyi kollégiuma, országos érdekeltségű közúti infrastrukturális befektetés esetén pedig a Bukaresti Táblabíróság Közigazgatási és pénzügyi kollégiuma bírálja el. A panasz illetékköteles, a Tanács nem alanya vagy résztvevője a bíróági eljárásnak.

Az eljárásra a román Polgári Perrendtartás felfolyamodványra (*recurs*) vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni; az eljárás kereskedelmi, sürgős, illetve elsőbbséget élvező jelleggel bír, ahol az eljáró bíróság hármas tanácsokban dönt. Megalapozott esetekben a bíróság elnöke a közbeszerzési szerződés végrehajtását végzésével felfüggesztheti, amelyet a felek idézésével köteles meghozni. Ezen határozattal szemben, a közléstől számított 5 napon belül fellebbezéssel lehet élni.

A bíróság által hozható határozatok a kiíró cselekményének teljes vagy részleges megsemmisítésére, a kiíró kötelezésére, irat kibocsátására vagy kötelezettség teljesítésére (például a közbeszerzési dokumentációból történő technika/gazdasági feltételek eltávolítására) irányulhatnak, valamint bármely más intézkedés foganatosításának az elrendelését is tartalmazhatják a közbeszerzési törvénykezés áthágásának a megszüntetése érdekében. A bíróság a döntést csak érdemben utasíthatja vissza.

A **közbeszerzési szerződésekkel kapcsolatos jogvitákra** vonatkozóan is különleges eljárást szabályoz a kormányrendelet. Ezek az ügyek elsőfokon a Törvényszék kereskedelmi kollégiumában kerülnek megtárgyalásra, másodfokon pedig az illetékes Táblabíróság kereskedelmi kollégiumának van hatásköre a fellebbezés során eljárni.

Az eljárások köre a közbeszerzési szerződésekkel kapcsolatos kártérítési, teljesítési, semmiségi, felbontási, felmondási, egyoldalú felmondási pereket érintheti, amelyeket a román Polgári Perrendtartás sürgős, elsőbbségi, illetve kereskedelmi rendelkezéseit alkalmazva kell elbírálni a kormányrendelet vonatkozó, különös előírásait is figyelembe véve, amelyek speciális eljárásjogi normáknak tekinthetők a polgári perrendtartás általános szabályaihoz képest.

3. SEKTORIÁLIS, KÜLÖNLEGES SZABÁLYOZÁSOK A VÍZGAZDÁLKODÁS, AZ ENERGETIKA, A KÖZÉRDEKŰ SZÁLLÍTÁS ÉS A POSTAI SZOLGÁLTATÁSOK TERÜLETÉN

A kormányrendelet VIII. fejezete meghatározza azoknak a szerződéseknek és kivételeknek a körét, amelyek a közérdekű, szektorspecifikus tevékenységeket szabályozó előírások hatálya alá esnek. Ugyanebben a fejezetben kerülnek meghatározásra a vonatkozó speciális előírások is.

A kapcsolódó rendelkezések főszabályként azt írják elő, hogy a szektorális tevékenységek esetén csak a következő három közbeszerzési forma engedélyezett: a nyílt ajánlattevés (licitálás), a restriktív ajánlattevés és a hirdetmény közzétételével induló tárgyalás. A hirdetmény közzététele nélkül induló tárgyalást, illetve a közvetlen ajánlatkérésen alapuló – egyszerűsített – eljárást a szektorális szerződések esetén csak a jogszabályban előírt kivételes esetekben lehet alkalmazni.²⁵

4. A ROMÁNIAI PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIP TÖRVÉNY

A *Public Private Partnership* a köz- és a magánszféra intézményesített együttműködése közérdekű befektetések megvalósítása érdekében. Az állami partner általában a finanszírozást, a közszolgáltatás felhasználásának feltételeit és árát határozza meg projektmenedzseri funkciókat is betöltve, míg a magánszféra elsősorban a fejlesztés finanszírozását, tervezését, kivitelezését és gazdasági szempontok szerinti működtetését valósítja meg. A felelősségi rendelkezéseket, kockázatokat, illetve a fejlesztés költségeit a szerződésben határozzák meg a társult felek.

Romániában a jelenleg krónikus anyagi problémákkal küszködő állam, amely ugyanakkor ambiciózus közfejlesztéseket tűzött ki maga elé legalábbis a politikai nyilatkozatok szintjén,²⁶ a PPP konstrukció adta lehetőségek által valós támogatást kapna tervei megvalósításához, melyek a közfejlesztésbe a

magánszféra tőkét vonnák be, átvállalva ezáltal a jelentős fejlesztési projektek számottevő finanszírozási terheit.

Habár a 2002. évi 12. sz. kormányrendelet már szabályozta a PPP intézményét, ezt a jogszabályt a közbeszerzésekről szóló 2006. évi 34. sz. kormányrendelet hatályon kívül helyezte, és a PPP fogalmát átvezette és átnevezte a szolgáltatási koncesszió körébe. Ez a változás az üzleti szférában zavart keltett és a PPP konstrukciókat is akadályozta; jelenleg sajnos nagyon kevés ilyen projekt fut. A szabályozás nem tette lehetővé minden területen a PPP finanszírozást, gyakorlatilag az állam és a magánszféra együttműködése csak az építkezések terén valósult meg annak ellenére, hogy a PPP által nyújtott lehetőségek sokkal szélesebb felhasználási területet ölelnek fel.

Annak ellenére, hogy a jelenlegi szabályozásnak is vannak számottevő hiányosságai, például nem szabályozza a strukturális alapokból történő finanszírozás lehetőségét vagy a szerződés végrehajtásának a garanciáit, mindenképpen alapszabályozást nyújthat az egyelőre szándéknyilatkozatok alapján megnyilvánuló terveknek.

A *preambulumban deklarált elvek* szerint a jogszabály jogi keretet nyújt a köz- és magánszféra együttműködésben megvalósított projektek részére, amelyek segítségével a közjavak és közszolgáltatások tervezése, finanszírozása, építése, rehabilitációja, modernizálása, működtetése, fenntartása, fejlesztése és átadása valósulhat meg. A törvény deklarált *célja* a közmunkálatok magántőkéből történő finanszírozásának a szabályozása.

Akárcsak a közbeszerzéseket szabályozó 2006. évi 34. sz. sürgősségi kormányrendelet, a 2006. évi 178. sz. törvény is tartalmazza az alkalmazandó *alapelveket*. Ide tartozik a diszkrimináció tilalma, az egyenlő elbánás elve, az átláthatóság garanciája, az arányosság követelménye, a közpénzek hatékony felhasználásnak elve és a felelősségvállalás kötelezettsége. Az előbbi jogszabályal ellentétben a törvény meghatározza ezeket az elveket is.

A *törvény tárgya* szerint a PPP-konstrukciót a javak beszerzésére, szolgáltatások és munkálatok megrendelésére lehet felhasználni. A törvény alkalmazási köre kiterjed a köz- és magánszféra közötti projektek lefolytatására a törvény céljának megfelelően a törvényben szabályozott szelekciós eljárások segítségével, a projektszerződés megkötésére, illetve közös „projektvállalat” létrehozására. A jogszabályt mindemellett *nem lehet alkalmazni* a köz- és magánszféra közötti olyan kontraktusokra, amelyek az illetékes állami szervek által titko-

sított szerződésekre, a közbeszerzési jogszabály által szabályozott munkálatokra és szolgáltatásokra, állambiztonsági elemeket tartalmazó szerződésekre, államérdekekre, társulási szerződésekre irányulnak, valamint nem érintheti a közjavak koncesszióját sem, melyet a 2006. évi 54. sz. sürgősségi kormányrendelet szabályoz. A PPP-konstrukció ezen kívül nem foglalhatja magában ingatlanok, felépítmények megvásárlását, ezek bérlését, rádió- és televízió műsorok fejlesztését, beszerzését, produkcióját, a döntőbíráskodási és békítő bíráskodási szolgáltatásokat, az értékpapírokkal kapcsolatos tranzakciókat, munkaerő alkalmazását, fejlesztést és kutatást abban az esetben, ha ezek eredménye nem kizárólagosan az állami partner számára készül. Nem alkalmazható az együttműködés ezen formája akkor sem, ha a PPP szerződés nemzetközi egyezmények eredménye, valamint nem köthető meg a kooperációra irányuló kontraktus csődeljárás alatt álló vagy adó és állami illetékhatálékkal rendelkező cégekkel, valamint nem vehetnek részt az eljárásban olyan gazdálkodó szereplők sem, akiket az utolsó 5 évben büntetőbírószági határozattal marasztaltak el vagy nem helyes; valótlan adatokat szolgáltatattak.

A PPP szerződés során a következő *kompetenciákat* lehet a magánbefektetőre (magánpartnerre) átruházni: a tervezés, az építés, a fejlesztés, a rehabilitálás, a működtetés, a fenntartás, illetve a finanszírozás is átengedhető.

A szerződés konkrét kivitelezéshez a felek (az állami partner, illetve a magánpartner) *létrehozzák a projektvállalatot*, amely a felek által megalakított román honosságú, speciális jogállású gazdasági társaság. A jogi formára nézve kötelező előírást nem találunk; a társaságot egy arányos képviselőtű igazgatótanács irányítja. A vállalat kizárólagos tevékenységi köre a szerződött projekt megvalósítására és felügyeletére irányulhat. A vállalat a törvény erejénél fogva a szerződés teljesítésének időpontjában/a szerződés lejártakor megszűnik. A PPP szerződés alapvető szabálya az, hogy a szerződés időtartamának a lejártakor a szerződés által létrehozott javak ellenszolgáltatás nélkül átkerülnek/visszakerülnek az állami partner kizárólagos tulajdonába minden kötelezettségtől mentesen, jó és használható állapotban.

Az *eljárás lefolytatását tekintve* a jogszabály a PPP szerződés megkötése érdekében két – a közbeszerzéseknél tárgyalt intézményekhez hasonló – eljárást szabályoz a nyílt ajánlattevés eljárását, illetve a közvetlen versenytárgyalás eljárását ismerve, amelyekre ezúttal részletesen már nem térünk ki.

Az eljárások megindításával kapcsolatos szándéknyilatkozatokat kötelező

meghirdetni a KER-ben, valamint ha a szerződés tárgyának értéke a meghatározott küszöbhatárt eléri, akkor a közzététel az EU Hivatalos Közlönyében is kötelező.²⁷

A szelekciós eljárással kapcsolatos jogvitákat első körben a Nemzeti Panasz-elbíráló Tanács bírálja el. A Tanács határozata ellen az illetékes Táblabíróság közigazgatási kollégiumához lehet fellebbezni. Az eljárást a jogszabály részletesen szabályozza. A már megkötött PPP szerződésekkel kapcsolatos jogvitákat az illetékes törvényszékek kereskedelmi kollégiumának a hatáskörébe utalja a törvény; a törvényszék döntése ellen a táblabíróság kereskedelmi kollégiumához lehet fellebbezni. A szerződéses együttműködés felügyeletét a Kormány-nak alárendelt igazgatóság végzi.

A jogszabályra vonatkozó metodológiai norma²⁸ a következő *lehetséges szerződéses konstrukciókról* rendelkezik: *PCOT* (projekting – constructing – operating – transfer), *CODT* (constructing – operating – desvolting – transfer), *COT* (constructing – operating – transfer), *DIOT* (desvolting – maintenance – operating – transfer), *ROT* (reabilitating – operating – transfer).

1. *PCOT szerződés* (tervezés – építés – működtetés – visszaszolgáltatás): általában új közszolgálati létesítmény létrehozására használják olyan területen, ahol költségvetési finanszírozási hiány van és/vagy nincs megfelelő szakmai tapasztalat a működtetés terén. A magánbefektető általában többségi tulajdonosa a létrehozandó projektvállalatnak. Az állami partner állami javakkal járul a vállalat tőkéjéhez.

Az állami partner azonosítja és meghatározza a projektet, elkészíti a megvalósíthatósági tanulmányt, közzéteszi a pályázati felhívást, elkészíti és közzéteszi a pályázati dokumentációt, meghatározza a projektvállalatban történő társulási formát, levezeti a szelekciós eljárást és tárgyalásokat, megkötí a szerződést, illetve a szerződés lejártakor átveszi a visszaszolgáltatott objektumot.

A magánbefektető egy előzetes ajánlattal vesz részt a szelekciós eljárásban. Amennyiben a magánpartner a tárgyalás fázisába is továbbjut, akkor bemutathatja végleges ajánlatát a projekt pénzügyi, tervezési, építési és működtetése részéről, valamint megkötí az állami partnerrel a szerződést, majd annak lejártakor visszaszolgáltatja az objektumot.

A működtetés során a magánpartner a működtetés ellenértékéért harmadik személyektől egy meghatározott időre árbevétel követelhet olyan mértékben, hogy a befektetése ne amortizálódjon, és megfelelő profitra tehesen szert.

A működtetés árát a végső ajánlatban rögzítik.

2. *CODT szerződés* (építés – működtetés – fejlesztés – visszaszolgáltatás): szintén új közszolgálati létesítmény létrehozására alkalmazható. A szerződés további jellemzőire lásd a PCOT szerződés esetében kifejtetteket azzal, hogy a magánbefektető ajánlata a projekt pénzügyi, építési, fejlesztési/modernizálási, működtetési és fenntartási részére irányul.

3. *COT szerződés* (építés – működtetés – visszaszolgáltatás): új közszolgálati létesítmény létrehozását érintheti. A szerződés további jellemzőire lásd a PCOT szerződés esetében kifejtetteket azzal, hogy a magánbefektető ajánlata a projekt pénzügyi, esetleg tervezési, építési és fenntartási költségeihez kötődik.

4. *DIOT szerződés* (fejlesztés – fenntartás – működtetés – visszaszolgáltatás): általában már meglévő közszolgálati létesítmény fejlesztésére és fenntartására használják. A szerződés további jellemzőire lásd a PCOT szerződés esetében kifejtetteket azzal, hogy a magánbefektető ajánlata a projekt pénzügyi, fejlesztési, fenntartási és működtetési cselekményeihez kapcsolódik.

5. *ROT szerződés* (rehabilitálás – működtetés – visszaszolgáltatás): általában már meglévő közszolgálati létesítmény rehabilitálása és fenntartása során vehető igénybe. A szerződés további jellemzőire lásd a PCOT szerződés esetében kifejtetteket azzal, hogy a magánbefektető ajánlata a projekt pénzügyi, rehabilitációs, fenntartási és működtetési elemeinek a megvalósítására irányul.

5. ÖSSZEFOGLALÓ

A PPP jogszabály elsődleges jelentősége, hogy egy világos – ha nem is tökéletes – keretet biztosít a köz- és magánszféra együttműködéséhez, biztosítva a magánszféra tőkéjének a bevonását olyan közhasznú fejlesztések esetében is, ahol eddig ez a törvényi szabályozás keretei között nem volt megvalósítható, vagy az esetlegesen érdekelt felek a jogi bizonytalanság miatt idegenkedve és bizalmatlanul fogadták az együttműködés gondolatát.

A tanulmányban elemzett két jogszabály között hasonlóság fedezhető fel abban a tekintetben, hogy mindkettő a közjavak felhasználásával kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza, a szelekciós eljárások és az alapelvek közősek, úgyszintén a jogorvoslati utak elvi szabályozásai is megegyeznek.

Annak ellenére, hogy a közbeszerzési eljárás a gyakorlatban is többször ki próbált anyagi és eljárásjogi részletes garanciái hatékonyabb biztonságot nyújtanak a közpénzek törvényes felhasználására, mint a Public Private Partnership

sematikusabb eljárásai, ez utóbbi dinamikus elvi megközelítése jelen gazdasági körülmények között sokkal megfelelőbb lehetne a közérdekű létesítmények fejlesztésére. Igaz ez annál is inkább, mert az amúgy is megterhelt állami költségvetést és ezáltal az adófizetőket is tehermentesítné.

A legszerencsésebb megoldás törvényhozási szempontból a két eljárási forma ötvözése lenne, melynek keretében a részletes eljárásokat tartalmazó közbeszerzési jogszabályt kellene egyesíteni a PPP törvény céljaival és egyértelmű meghatározásaival, illetve részletesen ki kellene térni az európai strukturális alapok által történő társfinanszírozással megvalósuló PPP beruházásokra is.²⁹

JEGYZETEK

1 A kormányrendelet 2. § 1. bekezdése

2 Több releváns, az Európai Bíróság által tárgyalta ügy vonatkozik ennek az elvnek a betartására: többek között arra az esetre, amikor a állami hatóságok vesznek részt gazdasági szereplőként a közbeszerzési eljárásban: C-28/06. sz. ügy: Autorità garante della Concorrenza e del Mercato; C-95/04. P. sz. ügy: British Airways plc kontra az Európai Közösségek Bizottsága; C-202/06. P. sz. ügy: Cementbouw Handel & Industrie BV kontra az Európai Közösségek Bizottsága.

3 C-243/89. sz. ügy: Storebaelt-ügy, Az Európai Közösségek Bíróságának ítélete 37. pont

4 C-340/89. sz. ügy: Vlassopoulou-ügy; C-76/90. sz. ügy: Denmeyer-ügy

5 C-275/98. sz. ügy: Unitron Scandinavia-ügy, Az Európai Közösségek Bíróságának ítélete 3. pont

6 Az már egy jogi anomália, hogy annak ellenére, hogy a kormányrendelet bizonyos közbeszerzési szerződéseket mentesít a közbeszerzési eljárások hatálya alól, ezt egy alacsonyabb rendű jogszabály, a 2006. évi 925. sz. kormányhatározat mégis újraaktiválja, amely ellentétben áll a jogszabályok alkotmányos hierarchiájával (ezen a sérelmen az sem segít, hogy az európai unió elveivel a hivatkozott követelmény alapvetően megegyezik).

7 A közjavakhoz kapcsolódó koncesszióra nem alkalmazandók a közbeszerzési eljárás rendeletei, erre a 2006. évi 54. sz. sürgősségi kormányrendelet vonatkozik.

8 I. Javak beszerzése vagy szolgáltatások esetén:

I.1. A kiíró hivatal állami szerv, amely központi, regionális vagy helyi illetékességgel rendelkezik és a szerződés becsült értéke nagyobb vagy egyenlő, mint 125.000 euró.

I.2. A kiíró hivatal állami vállalat, amely a kormányrendelet VIII/1. mellékletében feltüntetett tevékenységeket végzi (vízgazdálkodás, energetika, közérdekű szállítás és postai szolgáltatások) vagy ilyen tevékenységet jogszabályi felhatalmazás és feltételrendszer alapján (speciális vagy exkluzív jog szerint) kifejtő bármely jogalany (általában monopolhelyzet van) és a szerződés becsült értéke nagyobb vagy egyenlő, mint 387.000 euró.

II. Munkálatok esetén a szerződés becsült értéke nagyobb vagy egyenlő, mint 4.845.000 euró.

9 A kormányrendelet 110. §-a

10 A rendelet ebben az esetben is előírja a szerződés értékétől függő minimum határidőket, amelyek a közzététel és a jelentkezés közötti irányadóak. Az időtartamot a törvényes esetekben csökkenté-

ni lehet, illetve megalapozott esetekben fel lehet gyorsítani az eljárást is.

11 A kormányrendelet 122. §-a

12 A kormányrendelet 124. §-a

13 Az összegek ÁFA nélkül értendők.

14 A pályázatok felbontására vonatkozóan lásd a korábbiakban kifejtetteket.

15 A kormányrendelet 41-46. §§-ai

16 A kormányrendelet 180. §-a

17 A kormányrendelet 183. §-a

18 A kormányrendelet 184. §-a

19 A kormányrendelet 187. §-a

20 A kormányrendelet 191. §-a

21 A kormányrendelet 191. §-a

22 A kormányrendelet 197. §-a

23 A kormányrendelet 200-210. §§-ai

24 A szerződés értékének becsült számítását, illetve a pályázati felhívás publikálásának eseteit, módosítást a kormányrendelet 23. és 55. (már hivatkozott) §§-ai szabályozzák.

25 A kormányrendelet 252, illetve 124. §-ai

26 Emil Boc miniszterelnök bejelentései 2011. április 27-én; 2011. október 7. kormánynyilatkozat; amelyben 5 nagy beruházást terveztek megvalósítani a PPP konstrukció segítségével.

27 Javak és szolgáltatások esetén nagyobb vagy egyenlő a szerződés becsült értéke, mint 125.000 euró, munkálatok esetén a szerződés becsült értéke nagyobb vagy egyenlő, mint 4.845.000 euró.

28 2010. évi 1239. sz. kormányhatározat

29 Felhasznált irodalom: *Mădălin Irinel Niculeasa* „Legislația achizițiilor publice” (C.H. Beck; Bukarest; 2009.); *Oliviu Puie* „Parteneriatul public privat” (Universul Juridic; Bukarest; 2011.); *Dan Sova* „Legislația achizițiilor publice” (C.H.Beck; Bukarest; 2011.); *Várnay Ernő* – *Papp Mónika* „Az európai unió joga” (JKK-Kerszöv ; Budapest; 2005.); *Dacian Cosmin Dragoș* „Legea contenciosului administrativ – Comentarii și explicații” (All Beck; Bukarest; 2005.); *Gabriela Bîrsan* – *Simona Cristea* „Contencios Administrativ – Jurisprudență” (Universul Juridic; Bukarest; 2005.)

A KERESKEDELMI TÁRSASÁGOK TIPOLOGIÁJA ROMÁNIÁBAN

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A vállalatok alapvető formája a társaság. A társasági szerződésről az általános szabályokat az új Polgári Törvénykönyv 1881–1948. cikkei tartalmazzák.¹ A társasági szerződésben két vagy több személy kölcsönösen kötelezi magát arra, hogy valamilyen tevékenység végzésére együttműködnek, ehhez pénzzel, javakkal, sajátos ismeretekkel vagy szolgáltatásokkal járulnak hozzá abból a célból, hogy az így esetlegesen keletkező hasznot megosszák vagy hasznosítsák. A társaságok jogi személyként vagy jogi személyiség nélkül is létrejöhetnek. Bármely társaságnak meghatározott és törvényes, a közrenddel és a közérkölcscsel nem ütköző tárgya kell, hogy legyen.

A jogi személyiséggel rendelkező vállalatok legfontosabb típusát a kereskedelmi társaságok képezik, tehát a vállalatok legáltalánosabb, leginkább elterjedt szervezeti formája a kereskedelmi társaság. Társaság, vagyis társulás, erők egyesítése, közösen vállalt (gazdasági) cél és kockázat.

A kereskedelmi társaságokról szóló, többször módosított 1990. évi 31. törvény (a továbbiakban: társasági törvény) 1. cikke szerint kereskedelmi ügyletek lebonyolítása érdekében a természetes személyek és a jogi személyek társulhatnak és kereskedelmi társaságokat hozhatnak létre a társasági törvény rendelkezéseinek tiszteletben tartásával.

A társasági törvény nem határozza meg a kereskedelmi társaság (*societate comercială*) fogalmát,² így a kereskedelmi társaság fogalmának a meghatározása a szakirodalom feladata lett. *A kereskedelmi társaság olyan gyűjtőfogalomnak tekinthető, amely azokat a magánjogi jogi személyiséggel rendelkező egyesülési formákat jelöli, amelyeket kereskedelmi ügyletek lebonyolítása érdekében, saját cégnév alatt, meghatározott székhellyel és vagyonállaggal, a társasági törvény által meghatározott formában hoznak létre. A „kereskedelmi” jelző félreértésre adhat okot, ezért jó tisztázni: a kereskedelmi társaságok nemcsak a kereskede-*

lem, hanem az üzleti, gazdasági élet minden területén szerepet játszanak (ipar, szolgáltatások stb.). A kereskedelmi társaság gazdasági szerepe az intézményesített gazdasági együttműködés, erőforrások egyesítése és az ebből származó előnyök jogilag szabályozott szétosztása révén valósul meg.

A kereskedelmi társaságok létrehozásának a joga az egyik *alapvető alkotmányos jog*, az egyesülési jog gyakorlásának formája. Az 1991. évi Alkotmány szerint az állampolgárok szabadon egyesülhetnek politikai pártokba, szakszervezetekbe, munkáltatói szervezetekbe és *más egyesülési formákba*.³

Az alaptörvény ugyanakkor kimondja, hogy Románia gazdasága a szabad kezdeményezésen és a versenyen alapuló piacgazdaság. Ez a rendszerváltás körülményei között elsősorban politikai-gazdasági *programként* volt értékelhető, mint megvalósítandó terv, alkotmányos célkitűzés. A rendszerváltás kezdeti szakaszának lezárulásával Romániában a korábbi program jogi, gazdasági és szociális *realitássá* válik. Az államnak az Alkotmány szerint többek között biztosítania kell a kereskedelem szabadságát, a tisztességes verseny oltalmazását, az összes termelési tényezők hasznosításának kedvező keret megteremtését.⁴ Ezért az egyesülési jog gyakorlásának egyik formája, amely a kereskedelmi társaságok létrehozását és működtetését jelenti, a piacgazdaság körülményei között *alapvető gazdasági és társadalmi szerepet* tölt be. Az alaptörvény 2003-as módosítása új alapjogot, a *gazdasági szabadságot* is szabályozta: garantált a személynek gazdasági tevékenységhez, szabad kezdeményezéshez való hozzáférése, és ezeknek a törvény feltételei között való gyakorlása.⁵

Kereskedelmi társaságot alapíthatnak a *természetes személyek*, de a *jogi személyek* is mint más kereskedelmi társaságok, egyesületek és alapítványok, vagy akár az állam és a területi-közigazgatási egységek (megye, város, község) is. Az egyesületek és alapítványok (mint nonprofit szervezetek) esetében első pillantásra furcsának tűnhet a kereskedelmi társaság alapításának a joga. Az egyesületekről és alapítványokról szóló 2000. évi 26. kormányrendelet viszont pontosítja ezt a jogot.⁶ A kereskedelmi társaságok vissza nem fizetett nyeresége kizárólag az egyesület vagy alapítvány alapszabályi céljainak megvalósítására használható fel. A területi-közigazgatási egységek esetében a kereskedelmi társaság alapításának a joga a helyi és a megyei tanácsot illeti meg.⁷ A kereskedelmi társaság alapítása azonban nem teljes szabadsággal történik, hanem a helyi közösség nevében és érdekei szerint.

A társasági törvény szerint a *romániai székhelyű* kereskedelmi társaságok ro-

mán jogi személyek. Ennek a szabálynak két fontos következménye van: egyfelől a kereskedelmi társaságok valamennyi formája *jogi személyiséggel* rendelkezik. Másfelől a romániai székhelyű, vagyis a Romániában bejegyzett kereskedelmi társaságok nemzetiségük szerint *román jogi személynek* számítanak. Ennek jelentősége van például a földterületek feletti tulajdonjog megszerzése esetében. Külföldi természetes vagy jogi személy nem lehet Romániában földterület tulajdonosa (alkotmányos jellegű tiltás, amelyet az európai integrációs folyamat hatására az átmeneti időszakok lejártá után liberalizáció fog felváltani). Ezzel szemben a teljes egészében külföldi tőkével létrehozott, de romániai székhellyel rendelkező kereskedelmi társaság román jogi személyként lehet földterület tulajdonosa. A külföldi tőkebefektetések jogi formája is a kereskedelmi társaság.

A kereskedelmi társaságoknak, mint a többi jogi személynek is a román jog szerint, a *jogképessége speciális*,⁸ csakis az alapító okiratban meghatározott tevékenységekre terjed ki (ultra vires szabály). Az alapító okirat egyik kötelező eleme a kereskedelmi társaság tevékenységi területének meghatározása. A tevékenységi területet a Nemzetgazdasági Tevékenységek Osztályozása (*Clasificarea Activităților din Economia Națională – CAEN*) alapján kell meghatározni.⁹ A CAEN osztályozási rendszerben szereplő tevékenységek között szerepelnek olyanok is, amelyek nem képezhetik a kereskedelmi társaságok tevékenységének a tárgyát.¹⁰

A társasági törvény a harmadik személyek védelme érdekében azonban előírja, hogy a harmadik személyekkel való viszonyokban a társaság saját szerveinek aktusaival elkötelezi magát, még akkor is, ha azok meghaladják tevékenységi tárgyát, kivéve azt az esetet:

- a) amikor bizonyítja, hogy a harmadik felek ismerték vagy – az adott körülmények között – ismerniük kellett volna a tevékenységi tárgy meghaladását;
- b) amikor az ily módon megkötött ügyletek meghaladják az illető szervek törvénnyel előírt hatalmi keretét.

Az alapító okirat közzététele, nyilvánossága nem lehet egymagában ennek az ismeretnek a bizonyítéka.¹¹

2. A TÁRSASÁGOK TIPOLÓGIÁJA

A társasági törvény nevesíti a kereskedelmi társaságok formáit, kereskedelmi társaságok kizárólag a törvény által meghatározott formában alapíthatóak (*formakötöttség*). Öt társasági típus létezik:

Közkereseti társaság (KKT)	Societate în nume colectiv (SNC)
Egyszerű betéti társaság (BT)	Societate în comandită simplă (SCS)
Részvénytársaság (RT)	Societate pe acțiuni (SA)
Betéti részvénytársaság (BRT)	Societate în comandită pe acțiuni (SCA)
Korlátolt felelősségű társaság (KFT)	Societate cu răspundere limitată (SRL)

A társaságok romániai szabályozását a *formatiztaság* is jellemzi: nem lehet a fenti öt társasági típust keverni, azok részelemeiből hibrid társaságot létrehozni (például nem alapítható olyan korlátolt felelősségű társaság, amelynek részvényei vannak, vagy nem alapítható olyan egyszerű betéti társaság, amelynek beltágjai korlátozottan felelnek).

A kereskedelmi társaságok különböző formáinak jellemzője *elsősorban* a társult tagok eltérő felelőssége. Az általános szabály, hogy a társaság kötelezettségeit (kötelmeit) a társaság vagyonával szavatolják. A társasági törvény részletezi ezt az előírást, és ennek alapján két típusú felelősséget különböztetünk meg:

a) *Korlátlan felelősség.* Ha a társaság vagyonállaga nem elegendő a társasággal szembeni követelések kielégítésére, akkor a közkereseti társaság tagja, az egyszerű betéti társaság és a betéti részvénytársaság beltágjai (*asociați comanditari*) *korlátlanul és egyetemlegesen* felelnek a társasági kötelezettségekért. Ez a felelősség *közvetett*, mert a társaság hitelezői előbb a társasági kötelezettségekért a társaság ellen fordulhatnak, és csak ezután a korlátlan felelősségű társultak ellen, ha a társaság nem teljesíti kötelezettségét a késedelembe való helyezéstől számított legfeljebb 15 napos határidőn belül. Ilyen esetben a közkereseti társaság tagja, az egyszerű betéti társaság és a betéti részvénytársaság beltágjai saját vagyonukkal és egyetemlegesen felelnek a társasági kötelmekért.

b) *Korlátolt felelősség.* A részvényesek, a betétes kültág társultak (*asociați comanditari*) és a korlátolt felelősségű társaság tagjai csak a jegyzett társasági tőke erejéig felelnek. Következésképpen, ha a társaság vagyona nem elégséges a hitelezők követeléseinek kielégítésére, a részvényesek, a betétes kültág társultak

és a korlátozott felelősségű társaság tagjai nem felelnek a saját vagyonukkal. Ezért a felelősség korlátozott, kizárólag a társaság vagyonára korlátozódik.

A korlátozott felelősség lényege, hogy a társaság felelőssége elválik a tagok, részvényesek felelősségétől. Ennek indoka a nagyfokú üzleti kockázat, amelyeket ezek a társaságok felvállalnak, és a korlátozott felelősség így gazdaságélénkítő szereppel rendelkezik: bátrabban lehet vállalkozni a korlátozott felelősség védelmében. A korlátozott felelősség intézményének köszönhetően a kockázat társadalmi szinten megoszlik:

- a tag (részvényes) a teljes saját vagyonából kizárólag a társaság rendelkezésére bocsátott vagyonrészét kockáztatja;
- a társaság a teljes saját vagyonát kockáztatja;
- a hitelező a teljes saját vagyonából kizárólag csak a társasággal szemben fennálló követelését kockáztatja.¹²

A korlátozott felelősség intézményén keresztül „a vállalatok megtehetik azt, hogy tevékenységük egyes költségeit másokra hárítsák, externalizálják: ha a vállalat által okozott kár vagy más tartozásai meghaladják a vállalat vagyonának összértékét, akkor a vállalat tulajdonosai, részvényesei nem kötelezhetőek arra, hogy az áldozatokat, hitelezőket a saját vagyonukból kárpótolják. Vagyis a külső szereplők viselik a vállalat működéséből származó költségek egy részét. Természetesen, a korlátozott felelősség ezen hatása miatt, megjelenése óta jelentős politikai, jogi viták keretében áll”.¹³

A korlátozott felelősség szabályozása befolyásolja a gazdasági szereplők magatartását. „A jog gazdasági elemzésének irodalmában viszonylag általános egyetértés alakult ki arról, hogy a szerződéses viszonyból kikerülő hitelezők kérések lettek volna magukat korábban biztosítani az elégtelen vagyon miatt veszteségek ellen. Például kérhették volna (ahogy sokszor teszik is) a tulajdonos személyes garanciáját, és ezzel a személyes vagyonát biztosítékként az adott kockázatosnak tűnő szerződéshez. Ha ez a garancia nem elegendő (vagy nem kívánnak élni vele), akkor kompenzálhatják magukat a szerződésen keresztül: kérhetnek magasabb ellenszolgáltatást, ezzel a magasabb kockázat költségeit végső soron visszahárítják a vállalatra.”¹⁴

Másodszorban az eltérő társasági típusok közötti különbségeket az is indokolja, hogy a társaság vagyona más-más formát ölt a társasági típustól függően. A korlátozott felelősségű társaság esetében *társasági részek*, a részvénytársaság és a betéti részvénytársaság esetében *részvények*, a közkereseti társaság és az

egyszerű betéti társaság esetében *érdekeltségi részek* vannak. Forgalmuk eltérő módon van szabályozva: amíg a részvények általában szabadon képezhetik a forgalom tárgyát, a társasági részek és az érdekeltségi részek forgalma feltételekhez kötött.

Harmadsorban az öt társasági forma gazdasági szerepüket illetően is eltér, egyesekben a személyi elemek dominánsak, ezek a *személyegyesítő társaságok*, másokban a tőke a fontos, ezek a *vagyonegyesítő kereskedelmi társaságok*.

A személyegyesítő társaságok általában zártak, a társultak száma kicsi, tőkéjük nem túl nagy. A társaság alapja a társultak közötti bizalmi viszony. A társulással járó jogokat és kötelezettségeket nem lehet más személyre átruházni, csak a többi társult tag beleegyezésével. Ebbe a kategóriába tartozik a közkereseti társaság és az egyszerű betéti társaság.

A vagyonegyesítő kereskedelmi társaságokban a személyek közötti kapcsolat másodlagos. Ebbe a kategóriába tartozik a részvénytársaság. Nem egyszer több ezer részvényes a társaság tulajdonosa, akik nem ismerik egymást. A vagyonegyesítő társaságok tudnak olyan nagyvállalatokká válni, amelyek óriási tőkével rendelkeznek.

A korlátolt felelősségű társaság átmenetet képez, mindkét csoporthoz köthető. A társult tagok alapvetően tőkét egyesítenek, de általában kis számuk végett ismerik is egymást, számítnak a társultak személyes jellemére, hozzáértésére. A betéti részvénytársaság is átmeneti forma.

A gyakorlatban egyes társasági formák szerepe nem túl jelentős, hiszen Romániában közkereseti társaságot, egyszerű betéti társaságot vagy betéti részvénytársaságot alig hoztak létre. A romániai kereskedelmi társaságok több mint 80%-a korlátolt felelősségű társaság.

3. A TÁRSASÁGI TÍPUSOK ALAPÍTÓ OKIRATA, TÁRSASÁGI TŐKÉJE

A közkereseti társaságot és az egyszerű betéti társaságot *társasági szerződéssel* (*contract de societate*) hozzák létre. A részvénytársaságot, a betéti részvénytársaságot és a korlátolt felelősségű társaságot *társasági szerződéssel és alapszabállyal* (*statut*) hozzák létre. A kereskedelmi társaság jellege szerint szerződés, ugyanis több személy megegyező akaratnyilatkozata hozza létre.

A korlátolt felelősségű társaság egyetlen személy akaratnyilatkozatával is létrehozható („egyszemélyes” korlátolt felelősségű társaság), ebben az esetben *csak*

az alapszabályt kell elkészíteni (szerződés megkötéséhez legalább két személy kell).

A társasági szerződést és az alapszabályt egységes okmány formájában is el lehet készíteni *alapító okirat* elnevezéssel (*act constitutiv*).¹⁵ Ha csak társasági szerződést vagy csak alapszabályt készítenek el, ezeket is lehet alapító okiratnak nevezni. Általában az alapító okirat egyaránt jelenti az egységesen szerkesztett társasági szerződést és az alapszabályt, a társasági szerződést és/vagy az alapszabályt. Amennyiben a társasági szerződés és az alapszabály külön okiratok, akkor az utóbbi a társult tagok adatait, valamint a társaság szervezetére, működésére és tevékenységének kifejtésére vonatkozó előírásokat tartalmazza.

Az alapító okiratot *magánokirat*¹⁶ (*act sub semnătură privată*) formájában kötik meg. Az alapító okiratot valamennyi társult tagnak alá kell írnia, vagy nyilvános részvényjegyzés esetén az alapítóknak kell aláírniuk.

Kivételesen az alapító okiratot közokiratként, hiteles formában (*act autentic*) kell megkötni. Erre a következő esetekben kell, hogy sor kerüljön:

- a) ha a társasági tőkébe jegyzett javak között földterület is található;
- b) ha közkereseti társaságot vagy egyszerű betéti társaságot alapítanak;
- c) ha a részvénytársaságot nyilvános jegyzéssel hozzák létre.

Az alapító okirat *hivatalos keltezés* (*dată certă*) nyer a kereskedelmi jegyzékhez való benyújtásával is.¹⁷ Az ügyvéd által készített alapító okirat is hivatalos keltezés kap, ha erről az ügyvéd jegyzőkönyvet készít. Tehát a gyakorlatban az alapítók vagy megbízottaik, vagy közjegyző, vagy ügyvéd előtt, vagy a jegyzék hivatalnál meg kell, hogy jelenjenek a társaság alapító okiratának az aláírása végett.

Nem lehetnek alapítók a törvény szerint a cselekvőképtelenek vagy hűtlen kezelésért, bizalommal való visszaélésért, hamisításért, hamis, illetve hamisított okirat tudatos felhasználásáért, csalásért, sikkasztásért, hamis tanúvallomásért, megvesztegetésért és megvesztegetés elfogadásáért, valamint a fizetésképtelenségi eljárásról szóló 2006. évi 85. törvény 143–145. cikkében vagy a társasági törvényben szabályozott bűncselekményekért elítélt személyek.

A társasági tőke az alapító okiratban ekként megjelölt vagyonrész. Nem azonos a társaság teljes vagyonával, ugyanis az jóval több – de adott esetben kevesebb – is lehet, mint a társasági tőke (ezt jelöli a saját tőke fogalma). Részvénytársaság esetén már az alapítás pillanatában nagyobb lehet a társaság vagyona, mint a társasági tőke, amennyiben a részvényeket névérték feletti össze-

gért bocsátották ki. A társasági tőke nem forgalomképtelen, hanem a társaság érdekében felhasználható vagyონrész. A társaság felelőssége ugyanakkor nem csak a társasági tőke mértékéig terjed, hanem a társaság teljes vagyonával felel kötelezettségeiért.

A részvénytársaság a társasági tőkének az alapító okirat aláírói általi teljes és egyidejű jegyzésével (*subscrierea integrală și simultană a capitalului social*) vagy nyilvános jegyzéssel (*subscripție publică*) jön létre.

A társasági tőkének az alapító okirat összes aláírója általi teljes és egyidejű jegyzése esetében a megalakuláskor befizetett társasági tőke (*capitalul social vărsat*) nem lehet kevesebb, mint a jegyzett tőke (*capital subscris*) 30 százaléka. A jegyzett társasági tőke-különbséget a következőképpen fizetik be:

- a) a készpénz-hozzájárulásra kibocsátott részvények esetében a társaság bejegyzésének időpontjától számított 12 hónapos határidőn belül;
- b) a természetbeni hozzájárulásra kibocsátott részvények esetében a bejegyzés időpontjától számított legfeljebb 2 éven belül.

Nyilvános részvényjegyzésnél a készpénz-hozzájárulások esetén 50%-os azonnali befizetés kötelező, a fennmaradt hányadra maximum 12 hónapos határidőt lehet szabni. Természetbeni hozzájárulások esetén nincs lehetőség a határidő meghatározására.

A közkereseti társaság, az egyszerű betéti társaság és a korlátolt felelősségű társaság köteles a megalakulás időpontjában befizetni teljes egészében a jegyzett társasági tőkét, vagyis nincs lehetőség a részleges tőkebefizetésre.

A részvénytársaság és a betéti részvénytársaság társasági tőkéje nem lehet 90.000 lejnél kevesebb. A kormány legfeljebb kétfévente módosíthatja a társasági tőke minimális értékét az árfolyamot figyelembe véve oly módon, hogy ezen összeg 25 000 euró lej egyenértékét képviselje.¹⁸

A korlátolt felelősségű társaság tőkéje 200 lejnél kevesebb nem lehet. Ezt a tőkét legkevesebb 10 lej értékű egyenlő társasági részekre osztják. A korlátolt felelősségű társaság társasági részei nem hozhatóak forgalomba, nem értékpapírok. A rendkívül alacsony kötelező társasági tőkeszint lehetővé teszi, hogy a korlátolt felelősségű társaságot könnyen létre lehessen hozni, és ez Románia számára akár más államokhoz képest versenyelőnyt is jelenthet. Ez a magyarázata annak is, hogy miért alacsony, elenyésző a korlátlan felelősségi alakzatra épülő társaságok száma.

A túl alacsony társasági tőkének ugyanakkor megvannak a hátrányai is. A

társasági tőke nagysága jelzőszám a társasággal üzleti kapcsolatba lépő személyek számára például arra vonatkozóan, hogy milyen mértékben szükséges egyéb garanciákról gondoskodni.¹⁹ A társasági tőke szintje jelzi a társaság „komolyságát”, súlyát vagy éppen az ellenkezőjét: a komolytalanságot és a súlytalanságot. A tőkeminimum megállapítása érzékeny gazdasági, illetve jogpolitikai kérdés: a kft. túl alacsony tőkeminimuma serkenti a felelőtlen, gazdasági alap nélküli vállalkozást, a fiktív társaságok létrehozását, a partnervállalkozók terhére elkövetett visszaéléseket.²⁰ Ugyanakkor a túl magas tőkeminimum gátolja a kisvállalkozásokat.²¹ A kft. romániai minimális társasági tőkeszintje tudatos gazdaságpolitikai döntés. Negatív hatásainak ellensúlyozására 5000 lejes minimális társasági tőkeszintet javasoltam több alkalommal is a korlátolt felelősségű társaságok számára, amely a teljesen komolytalan vállalkozókat elriasztja, de a komoly kisvállalkozói szándékok elé ez a szint még nem gördít akadályt.

A készpénzzel való hozzájárulások bármely társasági forma létesítésénél *kötelezőek*. A közkereseti társaság és az egyszerű betéti társaság esetében a Társasági törvény nem határoz meg minimális társasági tőkeszintet.²² A készpénzzel való hozzájárulás kötelező jellegéből fakadóan azonban itt is szükséges a társasági tőke.

A természetbeni hozzájárulásoknak gazdasági szempontból felbecsülhetőeknek kell lenniük. Ezek a hozzájárulások minden társasági formánál megengedettek és a megfelelő jogoknak (például tulajdonjog) társaságra történő átruházásával és a használható állapotban levő javaknak a társaság számára való tényleges átadásával valósulnak meg.

A követelések átengedésével való hozzájárulásokra a természetbeni hozzájárulások jogi rendszere jellemző. A követeléssel (például behajtandó adóssággal) való hozzájárulás tilos a nyilvános jegyzéssel létrehozott részvénytársaságok, a betéti részvénytársaságok és a korlátolt felelősségű társaságok esetében. Vagyis a követeléssel való hozzájárulás csak akkor lehetséges, ha a részvénytársaságot az alapító okirat aláírói a társasági tőke egyidejű és teljes jegyzésével hozzák létre, valamint a közkereseti társaságok és az egyszerű betéti társaságok esetében. A társult tag hozzájárulási kötelezettsége alól csak akkor mentesül,²³ ha a társaságnak befizették a behajtandó összeget. Ha a követelést az átadott adós végrehajtásával nem sikerült behajtani, a társult tag, a követelés esedékességétől számítva, felel az összegért, a törvényes kamatokért és az okozott károkért (végrehajtási kiadások stb.).

A munkavégzés vagy szolgáltatásnyújtás nem képezhet hozzájárulást a társasági tőke képzéséhez vagy emeléséhez. A társasági tőke a hitelezők garanciájának számít, és a munka nem behajtható követelés (az adós társult tag nem kötelezhető munkavégzésre a hitelezőnek).

A közkereseti társaságok és a beltág társultak (egyszerű betéti társaságnál és a betéti részvénytársaságnál) társasági hozzájárulás címén munkavégzésre kötelezhetik el magukat, de ezek nem számítanak a társasági tőke képzéséhez vagy növeléséhez való hozzájárulásnak. A munkában való hozzájárulás fejében a társult tagoknak azonban jogukban áll az alapító okirat szerint részesedni a kiosztásra kerülő nyereségből, a társaság aktíváiból, de ugyanakkor továbbra is kötelesek részt vállalni a veszteségekből.

A speciális törvények a társasági törvény előírásaitól eltérően is meghatározzák a minimális társasági tőkét:

a) nem-banki pénzüzetek (például: lízingtevékenységet folytató részvénytársaság) esetében a társasági tőke minimális szintjét a Román Nemzeti Bank állapítja meg, de az nem lehet 200.000 eurónál kevesebb. A nem-banki pénzüzetek esetén a Román Nemzeti Bank eltérő társasági tőkeszinteket határozhat meg a tevékenységi körtől függően.²⁴ A jelzáloghitelezéssel foglalkozó társaságok minimális társasági tőkéje 3 millió eurónak megfelelő összeg;

b) a kereskedelmi bankok kizárólag részvénytársaság formájában jöhetnek létre, minimális társasági tőkéjüket a megalapítás pillanatában teljes egészében be kell fizetni. A minimális társasági tőkét a Román Nemzeti Bank határozza meg. Jelenleg a kereskedelmi bankok minimális kezdő társasági tőkéje 37.000.000 lej;²⁵

c) biztosítótársaságok esetében szintén szabály a társaság alapításának pillanatában történő teljes társasági tőkebefizetés, a minimális szint pedig a tevékenységi területektől függően 700.000 lej (általános biztosítások, kötelező biztosítások nélkül), 1.000.000 lej (életbiztosítások), illetve 1.400.000 lej (általános biztosítások, kötelező biztosításokkal).²⁶ Ha a társaság több típusú tevékenységet folytat, akkor a minimális társasági tőke ezek összege.

4. A TÁRSULT TAGOK SZÁMA

A részvénytársaság részvényeseinek száma nem lehet kevesebb kettőnél (a társasági törvény 2006 végéig legalább 5 alapító részvényest írt elő). Amennyiben a társaságnak kettőnél kevesebb részvényese van 9 hónapot meghala-

dó időtartamra, bármely érdekelt személy kérheti a bírói hatóságtól a társaság feloszlátását. A társaságot nem oszlatják fel, ha a feloszlátásra vonatkozó bírói határozat jogerőre emelkedéséig helyreállítják a részvényesek e törvényben előírt minimális számát. (A gyakorlatban úgy hoznak létre „egyszemélyes” részvénytársaságot, hogy egy társult tag egyetlen részvényt kap, az összes többi részvény a másiké, a „valódi” tulajdonosé.) A kizárólagos vagy többségi állami tőkével működő társaságok akárhány társult taggal működhetnek, így vannak az államnak vagy a területi-közigazgatási egységeknek egyszemélyes részvénytársaságai.

A *korlátolt felelősségű társaságot* egyetlen személy is létrehozhatja (egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság).²⁷ A korlátolt felelősségű társaság tagjainak száma nem lehet ötvennél nagyobb.

A közkereseti társaságra és az egyszerű betéti társaságra vonatkozóan a törvény nem tartalmaz előírást. A társaságok szerződéses jellegéből fakadóan azonban minimálisan két személy szükséges a társaság megalapításához (betéti társaság esetén egy beltág és egy kültág).

5. SZÉKHELY

A román jog a reális székhely elvéből indul ki, és megszorítóan szabályozza a társasági székhely kérdését, így próbálva meg, hogy mérsékelje a „fantom-társaságok” létrehozását. A székhely használatára vonatkozó jogcímet tanúsító dokumentumokat az adóhatóságnál iktatni kell, és az adóhatóság igazolást kell, hogy kiállítson arról, hogy arra az ingatlanra vonatkozóan más társaság székhelye került-e már bejelentésre vagy sem. A székhelynek a társaság rendelkezésére állását bizonyítani kell, és ugyanazon a székhelyen általában csak egyetlen társaság működhet. Kivételesen ugyanazon a székhelyen több társaság is működhet, ha az ingatlan, szerkezete és hasznos felülete révén, különböző termekben vagy elkülönített térben lehetővé teszi több társaság működését. Ilyen esetben az ugyanabban az ingatlanban bejegyzett társaságok száma nem haladhatja meg a különböző termek számát.²⁸ 2010 előtt akkor is be lehetett jegyezni több társaságot ugyanabban az ingatlanban, ha legalább egy személy – a törvény feltételei között – mindegyik társaságban társult tag, vagy ha legalább egy társult tag az ingatlannak is tulajdonosa. Ezeket a kivételeket a jogalkotó hatályon kívül helyezte.

Amennyiben több társaság működik egy ingatlanban, közokirati formában,

saját felelősségre adott nyilatkozatban kell kijelenteni a törvényes feltételek teljesülését.

Ideiglenes jelleggel, maximum egy éves időtartamra ügyvédi iroda székhelyére, is be lehet jegyezni a kereskedelmi társaságot.²⁹

6. A SIKERTÍPUS: A KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁG

A korlátolt felelősségű társaság (*societate cu răspundere limitată*), röviden kft. (S.R.L.), a legsikeresebb romániai társasági forma, ugyanis viszonylag egyszerű létrehozni, a társult tagok felelőssége korlátolt (csak a cég felel, a társult tagok saját vagyonukkal nem felelnek a társasági kötelemekért), és a kötelező társasági tőke szintje alacsony.³⁰

A kft-t, mint társasági formát, először Dániában vezették be német minta alapján (1889), ezt követte a Németországban bevezetett szabályozás (1892), és onnan vette át a francia jogrendszer (1925). Romániában csak a rendszerváltás után jelent meg a kereskedelmi társaságokról szóló törvény elfogadásával (1990).³¹ A kft-t azon igény hozta létre, hogy a kis tőkével rendelkező személyegyесítő társaságok és a jelentős tőkével rendelkező tőkeegyesítő társaságok mellett olyan közepes méretű tőkével rendelkező társasági típusra is szükség volt, amely bizonyos jellemzőket mindkét korábbi társasági típustól kölcsönöz, így a társult tagok maximális száma meg van határozva, közöttük bizalmi viszony áll fenn, és a társasági részek nem idegeníthetők el szabadon. Ezek alapján a kft. inkább a személyegyесítő társaságokra hasonlít, viszont a részvénytársasághoz hasonlóan a társult tagok a társaság kötelezettségeiért csak a társasági hozzájárulás mértékéig felelnek (korlátolt felelősség). Ez viszont a tőkeegyesítő társasághoz teszi hasonlóvá a korlátolt felelősségű társaságot.

A kft. általános jellemzői a következőkben foglalhatók össze:

- a) A társaság a társult tagok közötti bizalmi viszonyon alapszik. A társaság így *intuitu personae* jellegű, mint a személyegyесítő társaságok.
- b) A társasági tőke úgynevezett társasági részekre (*părți sociale*) van felosztva.
- c) A társult tagok a társasági kötelemekért a társasági tőkéhez való hozzájárulásuk szintjéig felelnek. A társaság elnevezése ezért félrevezető lehet: nem a társaság felelőssége korlátolt, ugyanis az korlátlan, hanem a társult tagok felelőssége.
- d) A társasági tőke minimális szintje 200 lej. A rendkívül alacsony szint hitelzővédelmi szempontból nyilvánvalóan aggályos, viszont a kelet-európai tér-

ségben „versenyelőnyt” biztosít: hallatlanul „olcsón” hozzá lehet férni a korlátozott felelősséghez.

e) A korlátozott felelősségű társaság nem bocsáthat ki kötvényeket.

A kft. esetében is általános a több személy által alapított, szerződéses jellegű társaság, viszont a Társasági törvény lehetővé teszi az egyetlen társult taggal rendelkező kft. (*societate cu răspundere limitată cu asociat unic*) létrehozását is, így természetes személy vagy jogi személy egyedül is létrehozhat egy új jogi személyt, amely saját, a természetes személy vagyontól elkülönült vagyonnal rendelkezik. Ez kivétel a kereskedelmi társaság szerződéses jellege alól. (A kivétel azonban elégséges ahhoz, hogy meg lehessen kérdőjelezni a kereskedelmi társaság fogalmának szakirodalmi meghatározását, amely kizárólag a szerződéses jellegre koncentrál.) Az egyszemélyes kft. esetében valamennyi társasági rész az egyetlen társult tag tulajdonát képezi. Az egyszemélyes korlátozott felelősségű társaság az 1989-ben elfogadott tizenkettedik társasági jogi irányelv³² nyomán került be a román szabályozásba. Franciaországban 1985-től lehet egyszemélyes korlátozott felelősségű társaságot létrehozni. „Az egyszemélyes kft. intézményét azért hozták létre, hogy megfeleljen az egyéni kis- és középvállalkozások azon igényének, hogy teljes saját vagyonuk kockáztatása nélkül folytathassanak vállalkozói tevékenységet.”³³

Abban az esetben, ha valamely korlátozott felelősségű társaságban a társasági részeket egyetlen személy birtokolja, akkor ő – egyedüli társult minőségében – a törvény szerint a tagok közgyűlésére háruló jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik. Ha az egyedüli társult az adminisztrátor is, akkor a törvény által e minőségre előírt kötelezettségek is rá hárulnak. Az egyedüli társult által létrehozott társaság esetében a természetbeni hozzájárulás értékét szakvéleményezés alapján kell megállapítani (a szándékos felértékelés vagy alulértékelés elkerülése végett).³⁴

A korlátozott felelősségű társaság és a kft. egyedüli tagja – természetes vagy jogi személy – közötti szerződéseket kötelező módon írott formában kell megkötönni az abszolút semmisség terhe alatt, vagyis az ilyen szerződések magánokirati formája *ad validitatem*, és nem *ad probationem* van előírva.

Ugyanaz a természetes személy vagy ugyanaz a jogi személy csak egyetlen korlátozott felelősségű társaságban lehet egyedüli tag. Annak érdekében, hogy ezt a törvényes rendelkezést ne lehessen közvetett módon kikerülni, a társasági törvény azt is előírja, hogy valamely korlátozott felelősségű társaságnak nem lehet

egyedüli tagja olyan másik korlátozott felelősségű társaság, amely egyetlen személyből áll. Ha ezeket az előírásokat megszegik, az állam, a Pénzügyminisztériumon keresztül, vagy bármely érdekelt személy kérheti az így létrehozott társaság bírói úton történő feloszlását. A feloszlató bírósági határozat alapján a felszámolást a társasági törvénynek a korlátozott felelősségű társaságokra vonatkozó előírásai szerint kell végrehajtani.

A többszemélyes korlátozott felelősségű társaság szervezete egyszerű. A társult tagok határozataikat a közgyűlésen (*adunarea generală*) hozzák. A közgyűlés a társaság tanácskozó és döntéshozó szerve. Az alapító okiratban leszögezhetik, hogy a szavazat levél útján is kifejezhető. A közgyűlési határozatok magánokiratok.

Az *adminisztrátorok* (ügyvezetők) kötelesek összehívni a társaság székhelyén a társultak gyűlését évente legalább egyszer vagy minden olyan esetben, amikor erre szükség van. A *társasági tőke legalább egynegyedét* képviselő társult vagy társultak is kérhetik a közgyűlés összehívását, megjelölve az összehívás okát. A gyűlés összehívása az alapító okiratban előírt formában történik, külön rendelkezés hiányában pedig a gyűlés megtartására kitűzött nap előtt legalább 10 nappal elküldött ajánlott levéllel. Az ajánlott levélhez mellékelni kell a közgyűlés napirendjét is.

A Társasági törvény 196. cikke szerint a részvénytársaságok közgyűlési határozatainak igazságszolgáltatási kontrolljára vonatkozó előírásokat a korlátozott felelősségi társaságok esetében is alkalmazzák. A 15 napos elévülési határidő attól a dátumtól folyik, amikor a társult tag tudomást szerzett a megtámadott közgyűlési határozatról. Nyilván, ha részt vett a közgyűlésen, akkor a 15 napot a közgyűlés időpontjától számítják.

Minden egyes társasági rész egy szavazatra jogosít. A részvénytársaságtól eltérően, a társasági részek esetén nem lehet korlátozni a több társasági részzel rendelkező társult tag szavazati jogát.

A közgyűlés a *társultak* és a *társasági részek abszolút többségét* képviselő tagok szavazatával határoz, ha az alapító okiratban nem rendelkezik másként (*kettős többség elve*).³⁵ A többségnek tehát két kritériuma van: a társult tagok többsége és a társasági részek többsége. A két kritérium együttes megléte esetén alakul ki az érvényes többség. A társasági részek többségével nem lehet dönteni, ha mellette nem sikerült kialakítani a társult tagok többségét. Ez a jellegzetesség a kft.-t a személyegyesítő társaságokhoz közelíti. Az alapító okirat módosítására vonat-

kozó határozatokhoz az *összes társult egyhangú szavazata* szükséges,³⁶ kivéve azt az esetet, amelyben a törvény vagy az alapító okirat másként rendelkezik. Az egyhangúság az alapító okirat módosítása esetében szintén személyegyesítő jellemző. Az alapító okiratban viszont „tőkeegyesítő” jellemzőkkel rendelkező kft. is kialakítható: ki lehet kötni, hogy a határozatok elfogadásához vagy akár az alapító okirat módosításához abszolút vagy egyszerű szavazattöbbség is elegendő legyen.³⁷

Valamely társult fél nem gyakorolhatja szavazati jogát a társultak gyűléseinek azon tanácskozásain, amelyek a saját természetbeni hozzájárulására vagy a közte és a társaság között megkötött jogügyletekre vonatkoznak.

A társult tagok közgyűlésére a következő *fő kötelezettségek* hárulnak:

a) az éves pénzügyi helyzet jóváhagyása és a nettó profit elosztásának meghatározása;

b) az adminisztrátorok és a cenzorok kinevezése,³⁸ visszahívása, a pénzügyi audit (könyvvizsgálat) szerződése abban az esetben, ha ez a törvény alapján nem kötelező;

c) a döntéshozatal az adminisztrátorok és a cenzorok felelősségre vonásáról az általuk a társaságnak okozott károkért, megállapítva az ezzel megbízott személyt is;

d) az alapító okirat módosítása. Ha az alapító okirat előírja a társult tagoknak azt a jogot, hogy visszavonulhatnak, ha nem értenek egyet az alapító okirat módosításával, a társaság és a visszavonuló társult tag közötti vagyoni viszonyokra a kizárás esetén is alkalmazandó törvényes szabályok az irányadók.³⁹

A közgyűlés további kérdésekben is dönthet, mivel a törvénybe foglalt felsorolás nem taxatív jellegű.

A társaság irányítását egy vagy több, társult vagy nem társult, az alapító okirattal vagy a közgyűlés által kinevezett adminisztrátor (ügyvezető) végzi. A társasági tőke abszolút többségét képviselő társultak jelölik ki az adminisztrátort vagy adminisztrátorokat, meghatározzák a hatáskörüket, megbízatásuk időtartamát és esetleges javadalmazásukat, kivéve, ha az alapító okirat másként rendelkezik.⁴⁰

A törvény fontos összeférhetetlenségi előírásokat tartalmaz azért, hogy az adminisztrátornak ne lehessenek, ne érvényesülhessenek a társasággal ellentétes érdekei. A közgyűlés engedélye nélkül az adminisztrátorok:

a) nem kaphatnak adminisztrátori mandátumot más konkurens vagy ugyanolyan tevékenységi tárgyú társaságban;

b) nem folytathatnak ugyanolyan kereskedelmet vagy konkurens kereskedelmet saját számukra vagy más természetes, illetve jogi személy számára.

A szankció az adminisztrátor visszahívása és a károkért való felelősségre vonás.

Abban az esetben, ha több adminisztrátor van, a társaságot bármely adminisztrátor képviselheti, ha az alapító okirat másként nem rendelkezik. Ha az alapító okirat szerint az adminisztrátorok együtt dolgoznak, akkor a döntéseket egyhangúan kell meghozniuk. Ha az adminisztrátorok nem képesek megegyezni, akkor a társasági tőke abszolút többségét képviselő társult tagok döntenek a kérdésben. A sürgős jellegű ügyekről, amelyekben a döntés elmaradása jelentős kárt okozna a társaságnak, egyetlen adminisztrátor is dönthet, ha a többiek, akár csak pillanatnyilag is, nem tudnak a társaság vezetésében részt venni.

Az adminisztrátorok révén a társaságnak a társultakról nyilvántartó könyvet kell vezetnie, amelybe be kell jegyezni, az esetnek megfelelően, minden egyes társult család- és személynevét, elnevezését, lakhelyét vagy székhelyét, a társasági tőkéből ráeső részt, a társasági részek átruházását vagy az ezekre vonatkozó bármilyen más módosítást. Az adminisztrátorok személyesen és egyetemlegesen felelnek ezen előírások megszegésével okozott bármilyen károkért. A nyilvántartó könyvet a társultak és a hitelezők is megvizsgálhatják.

Már említettem, hogy a társasági részek forgalma a részvények forgalmához viszonyítva korlátozott. A társult tagok *egymás között szabadon* átruházhatják a társasági részeket, viszont a *társaságon kívül* álló személyeknek az átruházás csak akkor lehetséges, ha a *társasági tőkének legalább háromnegyedét képviselő társultak jóváhagyták* ezt. Létezik olyan vélemény és gyakorlat, amely szerint a többség kiszámításánál nem veszik figyelembe annak a társultnak a társasági részeit, amely el kívánja idegeníteni azokat, mert az illető személy és a társaság között érdekellentét állna fenn.⁴¹ Ezt az álláspontot nem fogadom el, hiszen ebben az esetben az érdekellentét azonosítása meglehetősen nehézkes, illetve méltánytalan lenne ilyen értelmezéssel megakadályozni például a 90%-os többséggel rendelkező társultat társasági részeinek elidegenítésében. A kérdést csak a törvény jövőbeni módosítása, pontosítása tudja megnyugtatóan rendezni.⁴²

A szakirodalomban kiemelték, hogy a háromnegyedes többség a két vagy három tagú korlátolt felelősségű társaságnál gyakorlatilag egyhangúságot jelent, mert másképpen nem lehet kialakítani a törvény által kért többséget.⁴³ A hivatkozott szerző azonban nem veszi figyelembe, hogy a többséget nem a társult tagok szerint, hanem a társasági tőke szerint számítják ki. A három taggal rendelkező korlátolt felelősségű társaságnál például lehetséges, hogy a társasági részek 90%-a az egyik társulté, a másik két társult 5-5%-kal rendelkezik. Amennyiben az első társult el kívánja adni társasági részeinek egy részét, egyedül is képes kialakítani a háromnegyedes többséget, amennyiben az előző bekezdésben tárgyalt és vitatott értelmezést elutasítjuk.

A 2010. évi 54. sürgősségi kormányrendelet a társasági részek harmadik személyek részére történő átruházására vonatkozóan eljárási szabályokat vezetett be abból a célból, hogy ellenőrizhető legyen az adóssággal küszködő cégek eladása. A jogalkotó célja a korlátolt felelősségű társaságok „fantomizálódásának” megelőzése.

Ennek érdekében a társasági részek harmadik személyek részére történő átadását a következő eljárás szerint lehet megvalósítani:

- a határozatot a kereskedelmi jegyzékhivatal, elektronikus úton, azonnal továbbítja a Nemzeti Adóigazgatási Ügynökségnek és a Bukarest municípiumi és a megyei közpénzügyi vezérigazgatóságoknak;
- a társasági hitelezők és a határozat által károsított bármely más személy ellenvetéssel élhet, amelyben kérheti az illetékes bírói hatóságtól, hogy a társaságot, vagy a társult tagokat az okozott kár megtérítésére kötelezzék, illetve, az esetnek megfelelően, a társasági részeit átadni szándékozó társult tagnak a polgári felelősségét megállapítsák.⁴⁴ Ez a rendelkezés több szempontból is vitatható. Bevezet egy felelősség áttörési esetet anélkül, hogy megnyugtatóan szabályozná a felelősség feltételeit;
- a társasági részek átadása ellenvetés hiányában az ellenvetési határidő lejártával valósul meg, illetve ha ellenvetéssel éltek, az ellenvetést elutasító bírói határozat közlésének időpontjában;
- az új társult tagok adataival aktualizált, egységes szerkezetbe foglalt alapító okiratot be kell jegyezni a kereskedelmi jegyzékbe.⁴⁵

A törvény azt a helyzetet is szabályozza, amikor valamelyik társult tag elhalálozik. Ebben az esetben, ha az alapító okiratban nincs ellentétes előírás, a társasági részek öröklés útján átruházódnak. A második lehetőség, hogy az ala-

pító okirat előírása alapján, a közgyűlés háromnegyedes többséggel jóváhagyja az öröklés útján történő átruházást. Amennyiben az alapító okirat előírja, hogy *mortis causa* a társasági részek nem átruházhatóak vagy a kért minősített többség nem alakítható ki a közgyűlésen, akkor a társaság köteles kifizetni az örökösöknek a társasági részt az utolsó jóváhagyott pénzügyi beszámolóinak megfelelően.

Abban az esetben, ha az örökösök száma miatt túllépnék a társultak törvény által meghatározott maximális számot, azaz az ötvenet, az örökösök kötelesek egy bizonyos számú társasági rész-tulajdonost kijelölni, amely nem haladhatja meg a törvényes maximumot.

A társasági részek átruházását be kell jegyezni a kereskedelmi jegyzékbe és a társaság tagjainak nyilvántartó könyvébe. Az átruházás csupán a kereskedelmi jegyzékbe való bejegyzés pillanatától érvényesíthető harmadik személyekkel szemben.⁴⁶

7. A RÉSZVÉNYTÁRSASÁGRÓL

Egy tanulmány keretei között lehetetlen részletesen áttekinteni a részvénytársaságok szabályozását, így csak egyes általános kérdéseket tárgyalok. A román jogban a részvénytársaság jellemzői:

- a) legkevesebb 2 társult személy hozhatja létre, a 2006. évi törvényváltozás előtt az alapító részvényesek minimális száma 5 volt;
- b) minimális társasági tőkéje 90.000 RON;
- c) társasági tőkéje részvényekre van osztva, a részvények pedig átruházható (forgalomképes) és negociálabilis jogcímek;
- d) a részvényesek felelőssége a jegyzett társasági hozzájárulásukra terjed ki.

A részvénytársaság – mint a legkomplexebb társasági forma – szervezetrendszere a „hatalommegosztás elvén” alapszik. A részvénytársaság a következő szervekből épül fel:

- a) deliberatív és döntéshozó szervek: a rendes közgyűlés és a rendkívüli közgyűlés;
- b) ügyvezető és reprezentatív szervek: az igazgatótanács, a vezető bizottság;
- c) felügyeleti és ellenőrző szervek.

A részvénytársaság a többségi elv alapján működik, mint a demokratikus rendszerek: a kisebbség alá kell, hogy vesse magát a többség akaratának, vi-

szont a kisebbségi részvényeseknek is megvannak az érdekeik képviseléséhez és érvényesítéséhez szükséges jogaik (kisebbségi részvényesi jogok).

A részvénytársaság legfőbb szerve a részvényesek összességéből álló közgyűlés.⁴⁷ A közgyűlés „legfőbb” szerv jellegét nyilván relativizálja az, hogy nem ülésezik folyamatosan, az operatív irányítást a társaság ügyvezetése végzi. Ez bizonyos konfliktusok forrása is; a tulajdonosok (részvényesek) és a menedzsment közötti viszonyok megfelelő szabályozása a posztmodern társasági jogban is kihívás. A közgyűlések fontossága viszont tagadhatatlan, mert a törvény számos hatáskört fenntart a számukra, így (is) biztosítva a „társasági/részvényesi demokráciát”.

A közgyűlések *rendes* vagy *rendkívüli* közgyűlések lehetnek. Általánosan a rendes közgyűlés a társaság működéséhez szükséges alapvető döntéseket hozza meg, a rendkívüli közgyűlés pedig a társaság megváltoztatásáról szóló döntéseket.

A közgyűléseket, valahányszor szükséges, az igazgatótanács, illetve az igazgatóság hívja össze.⁴⁸ Az igazgatótanács elnöke az igazgatótanács formális döntésének hiányában nem hívhatja össze a közgyűlést.

Az összeülési határidő nem lehet az összehívónak Románia Hivatalos Közlönye IV. részében való közzétételétől számított 30 napnál rövidebb.⁴⁹

Az összehívást *közzeteszik* Románia Hivatalos Közlönyének IV. részében, és a társaság székhelye szerinti település vagy a legközelebbi település valamely nagy példányszámú napilapjainak egyikében. Az összehívót az igazgatótanácsnak a közgyűlés összehívására vonatkozó döntésének meghozatalát követő legfeljebb 5 napos határidőn belül közzététel végett benyújtják a Hivatalos Közlönyt kiadó önálló gazdálkodáshoz (*Regia Autonomă „Monitorul Oficial”*).

Ha a társaság valamennyi részvénye névre szóló, az összehívás történhet csak ajánlott levéllel vagy – ha az alapító okirat megengedi – elektronikus úton elküldött levéllel, amelyhez belefoglalva, hozzácsatolva vagy logikailag hozzárendelve fokozott biztonságú elektronikus aláírás tartozik, és amelyet a gyűlés időpontja előtt legalább 30 nappal kell feladni (elküldeni) a részvényes – a részvényesi jegyzékben feltüntetett – címére. A cím megváltozása nem érvényesíthető a társasággal szemben, ha a részvényes nem közölte azt írásban. Nem lehet az összehívás ezen módjaihoz folyamodni abban az esetben, ha ezt a társaság alapító okirata vagy a törvényes rendelkezések tiltják.

Az összehívónak tartalmaznia kell az ülés megtartásának helyét és időpont-

ját, valamint napirendjét, világosan feltüntetve a gyűlésen a vita tárgyát képezendő összes problémát. Amikor a napirenden az adminisztrátorok vagy a felügyelőbizottság tanácstagjainak kinevezése szerepel, az összehívón feltüntetik, hogy az adminisztrátori tisztségre javasolt személyek nevére, lakóhelye szerinti helységére és szakmai képzésére vonatkozó adatokat tartalmazó jegyzék a részvényesek rendelkezésére áll, általuk tanulmányozható és kiegészíthető. Amikor a napirenden az alapító okirat módosítására vonatkozó javaslatok szerepelnek, az összehívónak tartalmaznia kell a javaslatok teljes szövegét.

Az igazgatótanács, illetve az igazgatóság köteles azonnal összehívni a közgyűlést a társasági tőke legalább 5 százalékát egyénileg vagy együttesen képviselő részvényesek kérésére, ha a kérés a gyűlés feladatkörébe tartozó kérdéseket tartalmaz.⁵⁰ Az 5 százalékos szint az alapító okiratban tovább csökkenthető. A közgyűlést a kéréstől számított legfeljebb 30 napos határidőn belül hívják össze, és a kérés kézhezvételétől számított legfeljebb 60 napon belül ül össze. Amennyiben az igazgatótanács, illetve az igazgatóság nem hívja össze a közgyűlést, a társaság székhelye szerinti igazságszolgáltató hatóság az igazgatótanács, illetve az igazgatóság idézésével hozott határozattal (végzéssel) engedélyezheti a közgyűlés a kérést megfogalmazó részvényesek által történő összehívását. Ugyanazon végzéssel a bíróság jóváhagyja a napirendet, megállapítja a bemutatóra szóló részvények benyújtására vonatkozó referencia-időpontot (lásd alább), a közgyűlés megtartásának időpontját, és a részvényesek közül kijelöli a közgyűlésen elnöklő személyt. A közgyűlés összehívásának költségei, valamint a perköltségek a társaságot terhelik, ha az igazságszolgáltatás a kérést jóváhagyja.

Az igazságszolgáltatás rendes vagy rendkívüli közgyűlést is összehívhat.⁵¹

Bármely részvényesnek jogában áll panaszt emelni a cenzorok előtt azon cselekményekről, amelyekről úgy gondolja, hogy cenzori ellenőrzésnek kellene alávetni, és ezeket ők figyelembe veszik a közgyűlés elé terjesztendő jelentés összeállításakor. Ha a panaszt egyénileg vagy együttesen a társasági tőke legalább 5 százalékát vagy kisebb hányadát képviselő részvényesek emelik, ha az alapító okirat előírja, a cenzorok kötelesek ellenőrizni azt. Ha úgy értékelik, hogy a panasz megalapozott és sürgős, *kötelesek azonnal összehívni a közgyűlést* és bemutatni az észrevételeiket. Ellenkező esetben vitára kell bocsátaniuk a panaszt az első gyűlés alkalmával. A közgyűlésnek határozatot kell hoznia a panaszra vonatkozóan.

A belső könyvvizsgálónak nincs ilyen joga vagy kötelezettsége, hanem az

igazgatótanács vagy dualista ügyvezetési rendszer esetén a felügyelőbizottság az, amely a közgyűlést összehívja. A törvény szerint azon társaságok esetében, amelyekben belső könyvvizsgálókat neveztek ki, bármely részvényesnek joga van panaszt emelni a könyvvizsgálónál a szerintük ellenőrizendő cselekményekre vonatkozóan. A belső könyvvizsgálók figyelembe veszik ezeket az igazgatótanácshoz, illetve a felügyelőtanácshoz intézett jelentés kidolgozásakor. Amennyiben a panaszt a társasági tőke legalább 5 százalékát vagy kisebb hányadát egyénileg vagy együttesen képviselő részvényesek emelik, ha az alapító okirat előírja, a belső könyvvizsgálók kötelesek ellenőrizni a panasz tárgyát képező cselekményeket, amennyiben pedig ezek beigazolódnak, az igazgatótanáccsal, illetve a felügyelőbizottsággal közlendő, és a közgyűlés rendelkezésére bocsátott jelentésben rögzítik; ez esetben az igazgatótanács, illetve a felügyelőbizottság köteles összehívni a közgyűlést.

A társasági tőke összességét képviselő részvényesek, amennyiben egyikük sem ellenzi, közgyűlést tarthatnak és a közgyűlés hatáskörébe tartozó bármely határozatot elfogadhatnak az összehívásra vonatkozó formai szabályok betartása nélkül. (Ezt az eljárást kizárják az Országos Ingóérték Bizottság szabályzatai a nyílt részvénytársaságok esetében.)

A névre szóló részvényekkel rendelkező zárt részvénytársaságok esetén az alapító okirat úgy rendelkezhet, hogy levelezés útján is tarthatnak közgyűlést.

A kereskedelmi társaságokról szóló törvény a részvénytársaságok számára a két ügyvezetési modell között szabad választási lehetőséget nyújt: az egységes rendszer (*sistemul unitar*) vagy a dualista rendszer (*sistemul dualist*) mellett lehet dönteni.⁵²

Egységes rendszer esetében a részvénytársaságot egy vagy több ügyvezető irányítja, számuk mindig páratlan. Amennyiben több ügyvezető van, ügyvezető tanácsot (*consiliu de administrație*) alkotnak. Azok a részvénytársaságok, amelyek éves pénzügyi beszámolóit a törvény szerint könyvvizsgálat tárgyát képezik, legalább három tagból álló ügyvezető tanácsot kell, hogy kinevezzenek.⁵³

Az ügyvezető tanács a társaság vezetését egy vagy több igazgatóra ruházhatja, ebben az esetben egy igazgatót vezérigazgatónak (*director general*) nevez ki. Az igazgatókat az ügyvezetők közül vagy az ügyvezető tanácson kívüli személyekből is ki lehet nevezni. Ha az alapító okirat vagy a közgyűlés határoza-

ta ezt lehetővé teszi, az ügyvezető tanács elnökét vezérigazgatónak is ki lehet nevezni.

Azoknál a társaságoknál, ahol törvényből fakadó könyvvizsgálati kötelezettség van, a társaság vezetésének igazgatókra való ruházása kötelező.

A társasági törvény igazgató alatt csak azt a személyt érti, akire a társaság vezetési hatásköreit ruházták. Bármely más személy, a betöltött állás elnevezésétől függetlenül, nem számít a társasági törvény szerinti igazgatónak.

A dualista rendszer esetében a részvénytársaság ügyvezetését az igazgatóság (*directorat*) és a felügyelőbizottság (*consiliu de supraveghere*) végzi. Az egységes rendszerről a dualista rendszerre a rendkívüli közgyűlés döntésével a társaság fennállása alatt is át lehet térni.

A dualista rendszert Romániában 2006 végén vezették be. A német jog 1965-ben alakította ki a dualista ügyvezetési megoldást, elsősorban azért, mert a közgyűlés már nem volt képes az ügyvezetés folyamatos ellenőrzésére, és az ügyvezetéssel szemben ellensúlyt akartak képezni.

A részvénytársaság vezetését az igazgatóság végzi, amely ebben a tekintetben általános hatáskörrel rendelkezik, vagyis a tevékenységi terület megvalósításához szükséges minden feladatot elvégez, kivéve, amelyek kifejezetten fenn vannak tartva a felügyelőbizottság és a közgyűlés számára. Nyilván, az igazgatóság a felügyelőbizottság ellenőrzése alatt működik.

Az igazgatóság egy vagy több tagból áll, tagjainak száma mindig páratlan. Amikor egy tag van, akkor ennek elnevezése egyedüli vezérigazgató (*director general unic*).⁵⁴ Azok a részvénytársaságok, amelyek éves pénzügyi beszámolóit a törvény szerint könyvvizsgálat tárgyát képezik, legalább három tagból álló igazgatóságot kell, hogy kinevezzenek.

Az igazgatóság tagjait a felügyelőbizottság nevezi ki, és egyiküket az igazgatóság elnökeként nevesíti. Az igazgatóság tagjai nem lehetnek egyidejűleg a felügyelőbizottság tagjai. Az alapító okirat határozza meg az igazgatóság mandátumának időtartamát.⁵⁵

Az igazgatóság tagjait a felügyelőbizottság bármikor leválthatja. Az alapító okirat előírhatja, hogy ilyen hatáskörrel a rendes közgyűlés is rendelkezhet. Amennyiben a leváltásnak nincs komoly indoka, akkor az igazgatóság tagjai kártérítésre jogosultak.

A felügyelőbizottság tagjait a rendes közgyűlés nevezi ki, kivéve az első tagokat, akiket az alapító okirat nevesít. Jelölési joggal a felügyelőbizottság tagjai és

a részvényesek rendelkeznek. A felügyelőbizottság létszámát az alapító okirat határozza meg. Ez a szám nem lehet háromnál kisebb és tizenegynél nagyobb. A felügyelőbizottság tagjai közül elnököt választ.

A felügyelőbizottság tagjait a közgyűlés bármikor leválthatja a jelen levő részvényesek szavazatainak kétharmados többségével.

8. KÖVETKEZTETÉSEK

A román társasági törvény közvetlenül a rendszerváltás után született meg. Sorozatos módosítások, adaptációk, integrációs követelményekhez történő igazítások után, de bizonyította, hogy megfelelő kereteket biztosít a gazdaság működéséhez. Ennek ellenére – pontosan a sok módosítás következtében – a törvény belső koherenciája megtört, az egyes intézmények pontosabb vagy részletesebb szabályozást igényelnek, az eljárások vagy intézmények egyszerűsítése is szükséges, illetve érdemes lenne újraértékelni az európai jogharmonizáció pontosságát és hatékonyságát is. Éppen ezért véleményem szerint – az új Polgári törvénykönyv megalkotása, a hatályba lépés és az alkalmazás első problémáinak megoldása után – a magánjogi kodifikáció erősíti az új társasági törvény megalkotására kellene fordítani. Jelen tanulmány célja ugyan nem a problémák feltárása és ismertetése volt, hanem az alapvető társasági jogi szabályok egy részének vázlatos áttekintése és ismertetése, de ennek ellenére a következtetések között meg kellett, hogy fogalmazzam a fenntartásaimat is a román társasági jogi szabályozással kapcsolatban, mert az üzleti életnek a jog megfelelő keretet kell, hogy biztosítson, és a jelenlegi keretek, a társasági jogi szabályozás mindenképpen fejleszthető.

JEGYZETEK

1 Az új Polgári törvénykönyv, a 2009. évi 279. törvény 2011. október 1-én lépett hatályba.

2 A román társasági jogról részletesen lásd Veress Emőd „Román üzleti jog” (Státus Könyvkiadó; Csíkszereda; 2010.)

3 1991. évi Alkotmány, 40. cikk (1) bekezdés

4 1991. évi Alkotmány, 135. cikk

5 1991. évi Alkotmány, 45. cikk

6 2000. évi 26. kormányrendelet, 47. cikk

7 2001. évi 215. helyi közigazgatási törvény, 15. cikk, 38. cikk (2) bekezdés i) pont; 104. cikk (1) bekezdés t) pont

8 Részletesen lásd *Sebastian Bodu* „Capacitatea juridică a societății comerciale” (Revista Română de Drept al Afacerilor; 2007/1.; 30–49. pp.)

9 1997/656. kormányhatározat, az utólagos módosításokkal.

10 Például a Legfőbb Semmítő- és Ítélszék XXII/2006. döntésével, törvény érdekében történő felfolyamodás keretében megállapította, hogy az olyan társaságok bejegyzési kérelmei, amelyek tevékenységi területében jogi tanácsadás, segítségnyújtás és képviselő szerep, elfogadhatatlanok, mivel ezeknek a tevékenységeknek nincs kereskedelmi jellege.

11 Társasági törvény 55. cikk

12 *Török Tamás* „Felelősség a társasági jogban” (hvgorac; Budapest; 2007.; 24. p.)

13 *Szalai Ákos* „Korlátolt felelősség gazdaságtana: két mese a vállalatról” (Jogelméleti Szemle; 2007/4.; http://jesz.ajk.elte.hu/2007_4.html); Lásd még *Szatmáry István* „Gondolatok a társasági törvényhez. Hitelezővédelmi társasági jog vagy társasági jogi hitelezővédelem?” (Kommentár; 2007/2; 47–57. pp.)

14 *Szalai Á. i.m.*

15 Társasági törvény 5. cikk

16 Társasági törvény 5. cikk (5) bekezdés

17 Az 1990. évi 26. törvény alapján az alapító okirat a kereskedelmi jegyzékhivatalhoz való benyújtással is hivatalos kelteztést nyer, viszont a gyakorlatban csak akkor fogadják el ezt hivatalos kelteztés-ként, ha a kereskedelmi jegyzékhivatalban készítették el az alapító okiratot.

18 Azon eset kivételével, amikor a társaság más társasági formává alakul, a társasági tőke csak akkor csökkenthető a törvényes minimum alá, ha az értékét tőkefelelmesli határozattal a törvényes minimális értékkel egyenlő szintre hozzák a tőkeleszállítási határozat elfogadásával egyidejűleg. E rendelkezések megszegése esetén, bármely érdekelt személy a bírói hatósághoz fordulhat a társaság feloszlátását kérve. A társaságot nem oszlatták fel, ha a feloszlátásra vonatkozó bírói határozat jogerőre emelkedésig a társasági tőkét az e törvényben előírt törvényes minimális értékre emelik.

19 *Sárközy Tamás* „A magyar társasági jog Európában. A társasági és a konszernjog elméleti alapjai” (hvgorac; Budapest; 2001; 153. p.)

20 *Sárközy T. i.m.* 153. p.

21 *Sárközy T. i.m.* 153. p.

22 Más államok társasági jogában ezeket a társaságokat társasági tőke nélküli társaságnak tekintik, amelyeknek nincs jogi személyiségük sem, a társasági tőkét pedig a korlátolt felelősségű társasági típusok esetén írja elő a törvény. A román jog ezzel szemben a társasági tőke létrehozását a tagok korlátlan felelősségét meghatározó társasági típusok esetén is előírja, és valamennyi társasági típus jogi személynek számít.

23 Társasági törvény 84. cikk

24 A nem-banki pénzüintézetekről szóló 2009. évi 93. törvény, 18. cikk. A lízingtársaságokra vonatkozó speciális szabályozás, az 1997. évi 51. kormányrendelet, szintén 200.000 eurós minimális társasági tőkeszintet ír elő (19. cikk). A törvény feljogosítja a Román Nemzeti Bankot, hogy egyes tevékenységi típusokra magasabb társasági tőkeszintet állapítson meg. A nem-banki pénzüintézetek esetében a társasági tőkét teljes egészében be kell fizetni, és tiltottak a természetbeni hozzájárulások, a részvényeik kizárólag névre szólóak lehetnek.

25 Román Nemzeti Bank 2006. évi 18. szabályzata, 14. cikk, az utólagos módosításokkal.

26 2000. évi 32. törvény a biztosítótársaságokról és a biztosítás felügyeletéről, az utólagos módosításokkal.

27 Részletesen lásd a korlátolt felelősségű társaságról szóló fejezetben.

28 Társasági törvény 17. cikk, a 2010. évi 54. sürgősségi kormányrendelet által módosított formában.

29 1995. évi 51. törvény, 3. cikk (1) bekezdés h) pont, illetve az Ügyvédi Hivatás Alapszabályzata, 109–112. cikkek

30 Ha a társasági tőke szintjét magasabban fogják meghatározni, akkor a kisvállalkozások terén meg fog nőni a közkereseti és egyszerű betéti társaságok jelentősége, a kft. pedig a közepes vállalkozások szervezeti formája lesz. A romániai 200 lejes szint a hitelezők védelmének semmilyen szempontját nem teljesíti; ugyanakkor ekkora összeggel tulajdonképpen semmilyen gazdasági tevékenységet nem lehet végezni.

31 Tervezetek viszont léteztek az államszocialista diktatúra előtti időszakban. Tudományos igényű elemzés már a két világháború közötti időszakban született, lásd erre vonatkozóan I. L. Georgesu „Societățile cu răspundere limitată. Studiu de drept comparat în legătură cu unificarea noastră legislativă” (Institutul de Arte Grafice „Îndreptarea”; București; 1927.)

32 89/667/EGK irányelv az egysemélyes korlátozott felelősségű magántársaságokról

33 Giannantonio Benacchio „Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog” (Osiris; Budapest; 2003.; 174. p.)

34 Társasági törvény 13. cikk

35 Ioan Macovei – Nicoleta-Rodica Dominte „Implicațiile principiului libertății convențiilor în exercitarea dreptului de vot în societatea cu răspundere limitată” (Revista Română de Drept Comercial; 2008/1.; 23–31. pp.)

36 C.S.J. secț. com., decizia nr. 409 din 27 septembrie 1994.

37 A kft. döntési mechanizmusáról többek között lásd Ion Cernăianu „Modificarea documentelor constitutive ale societăților comerciale cu răspundere limitată” (Revista de Drept Comercial; 1992/3.); Ion Niță Stan „Transformări în structura asociativă a societății cu răspundere limitată” (Revista de Drept Comercial; 2000/7-8.)

38 A domináns vélemény szerint az alapító okiratban kinevezett adminisztrátor leváltása alapító okirat-módosítást feltételez – vagyis eltérő rendelkezés hiányában ki kell alakítani az egyhangú szavazatot. Az ezzel kapcsolatos vitákról lásd Emőd Veress „Discuții privind revocarea administratorilor și transmiterea părților sociale la societățile comerciale cu răspundere limitată” (Dreptul; 2010/9.)

39 Társasági törvény 224–225. cikkei

40 A joggyakorlat leszögezte, hogy az alapító okiratban kinevezett adminisztrátor leváltásához vagy az alapító okiratban meghatározott javadalmazásának megváltoztatásához a társult tagok egyhangúan kell, hogy szavazzanak. Az ilyen értelmezés túl merev, például ha a kinevezett adminisztrátor egyben társult tag, csak akkor lehetne leváltani, ha ő is megszavazza a saját leváltását. A törvény nem ír elő erre az esetre a szavazástól való tartózkodási kötelezettséget. A helyzet azonban értelmezhető érdekkellentétként is.

41 St. Cârpenaru – S. David – C. Predoiu – Gh. Piperea „Legea societăților comerciale. Comentariu pe articole” (Ediția 3.; C.H. Beck; București; 2006.; 628. p.)

42 A vita részleteiről és az érvekről lásd Emőd Veress „Discuții privind revocarea administratorilor și transmiterea părților sociale la societățile comerciale cu răspundere limitată” (Dreptul; 2010/9.)

43 Ion Turcu „Teoria și practica dreptului comercial român” (Vol. I.; Lumina Lex; București; 1998.; 437. p.)

44 Az ellenvetésre vonatkozó általános szabályokat kell alkalmazni.

45 A probléma kritikus elemzéséről lásd Emőd Veress „Modificările aduse societăților comerciale cu răspundere limitată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 54/2010 privind unele măsuri

pentru combaterea evaziunii fiscale: noi reguli privind cesiunea părților sociale” (Curierul Judiciar; 2011/9.)

46 Társasági törvény 202–203. cikk

47 Lásd Veress Emőd „Megjegyzések a részvénytársaságok közgyűléseinek szabályozásához” (In: Animus in consulendo liber; Sipos István emlékkötet; Budapest–Pécs; 2008.)

48 Amennyiben az igazgatótanácsnak egyetlen tagja maradt, mert a többi tag mandátuma megszűnt, az egyetlen tag összehívhatja a közgyűlést. Bukaresti Ítéltábla, kereskedelmi részleg, 2000/2456. döntés.

49 A határidő megsértésének következménye az összehívás semmissége. Bukaresti Törvényszék, kereskedelmi részleg, 2005/1195. ítélet.

50 A részvényesek a francia szakirodalom szerint „társasági érdeket” kell, hogy kövessenek. Lásd Georges Ripert – René Roblot (par Michel Germain) „Traité de Droit Commercial” (LGDJ; Paris; 1993; 914. p.)

51 Mihai Pascu – Liviu Narcis Pârvu „Convocarea adunării generale a asociaților de către instanță” (Revista de Drept Comercial; 2005/4.; 62. p.)

52 A román szabályozás során a következő EU-szabályokat vették figyelembe: 2005/162/EK, A Bizottság Ajánlása a jegyzett társaságok nem ügyvezető igazgatói, illetve felügyelő bizottsági tagjai szerepéről és az igazgatóság (felügyelő bizottság) által létrehozott bizottságokról.

53 Törvényes könyvvizsgálati kötelezettség áll fenn azoknál a társaságoknál, amelyek a következő három feltétel közül legalább kettőt teljesítenek: a) aktívaik értéke eléri a 3.650.000 eurót; b) nettó forgalmuk eléri a 7.300.000 eurót; c) alkalmazottaik átlagszáma a pénzügyi év alatt eléri az 50-et. Lásd a 3055/2009. pénzügyminiszteri rendelet 3. cikkének (1) bekezdését és az 5. cikk (1) és (2) bekezdéseit. Auditálási kötelezettséget jogszabály előírhat olyan esetekben is, amikor a fenti kritériumok nem teljesülnek.

54 Az egyedüli vezérigazgató esetében megfelelően kell alkalmazni az igazgatóságra vonatkozó szabályokat.

55 Lásd az egységes és a dualista rendszerre vonatkozó közös szabályokat is.

KÖZBESZERZÉSEK SZERBIÁBAN – A KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSRÓL RÖVIDEN

1. A TÉMA AKTUÁLITÁSA

Napjainkban mindannyian tanúi vagyunk a délszláv térség államainak, köztük Szerbiának az Európai Unióhoz való egyre gyorsabb ütemű közeledésének és ezzel összefüggően annak a második „piaci nyitásnak”, ami a szerbiai privatizációt követően a külföldi, elsősorban a térségbeli befektetői tőke ismételt beáramlására igyekszik buzdítani. Ezekre a körülményekre, fejleményekre figyelemmel mindenképpen hasznosnak ígérkezik nagyobb figyelmet szentelni a szerbiai közbeszerzési lehetőségekre is.

Tanúi lehetünk annak is, hogy az elmúlt időben egyre fokozottabb hangsúlyt kaptak, kapnak a határon átnyúló projektek (gondoljunk itt például a közös szerb-magyar¹ vagy szerb-román² IPA-projektekre), így a magyar-szerb-román hármashatár alkotta természetszerű lehetőségek kihasználása nagyon is célszerű.

Mindezek fényében a következőkben a szerb közbeszerzési törvény jelentősebb rendelkezéseit foglaljuk össze, törekedve a gyakorlatias szemléletre és megközelítésre is. Az irányadó gondolati váz is ennek megfelelően alakult: a közbeszerzési törvény alkalmazási körének és alapelveinek, valamint az egyes eljárási típusoknak rövid ismertetését követően magának az eljárásnak a részletezésére kerül sor, külön is kiemelve azokat a mozzanatokat, amelyek egy potenciális külföldi ajánlattevő szemszögéből hatványozott érdeklődésre számíthatnak. Végül, a konzekvenciák levonása előtt az ajánlattevők érdekeinek védelmét biztosítani hivatott szervekről és magukról az érdekvédelmi lehetőségekről lesz szó.

2. A KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNY ÉS ALKALMAZÁSI KÖRE

Szerbiában a közbeszerzési jog „kódexe” a közbeszerzésekről szóló 2008-as törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 116/2008). A közbeszerzési

törvényt főszabály szerint javak, szolgáltatások és munkálatok beszerzése esetén kell alkalmazni abban az esetben, ha az ajánlatkérő állami szerv, szervezet, intézmény vagy egyéb, a törvény által meghatározott szempontoknak megfelelő (lényegében költségvetési pénzt felhasználó vagy ilyen által ténylegesen vagy formailag irányított) jogi személy.³ A szerb közbeszerzés nem ismeri az in-house lehetőségét.

Javak beszerzése esetén szó lehet adásvételről, bérletről és nyílt vagy zárt végű lízingről is.⁴ A törvény hatálya alá tartozó szolgáltatásokat az I/A. és I/B. mellékletek határozzák meg,⁵ míg a munkálatok beszerzése esetén a II. melléklet az irányadó.⁶ Megjegyzendő ugyanakkor, hogy ez utóbbi esetben olyan munkálat beszerzése is közbeszerzés-köteles lehet, ha a munkálatot az ajánlatkérő legalább 50 %-ot meghaladó mértékben finanszírozza.

A törvény tartalmazza azon esetköröket is, amelyek vonatkozásában nem áll fenn közbeszerzési kötelezettség.⁷ Ezek közül az ingatlanokat mindenképpen szükséges megemlíteni: ingatlan vagy ingatlannal összefüggő jog beszerzésekor nem kell közbeszerzési eljárást lefolytatni.

3. ALAPELVEK

A szerb közbeszerzési törvény alapelvi szinten szabályozza az ajánlatkérő ajánlattételi eljárással kapcsolatos legfontosabb kötelezettségeit. Így az ajánlatkérő köteles biztosítani a közbeszerzés során a közjavak és -eszközök gazdaságos és hatékony felhasználását, valamint azt, hogy az eljárás a törvény által meghatározott határidők szerint kerüljön lefolytatásra.⁸

Tilos az ajánlattevők közötti verseny bármilyen módon és eszközzel történő korlátozása.⁹ Ezzel összefüggésben az ajánlatkérők kötelesek biztosítani az ajánlattevők egyenlőségét.¹⁰

A közbeszerzési eljárás átláthatóságának garantálása érdekében a törvény meghatározza a közbeszerzés nyilvánosságának két fórumát, amelyeken (többek között) minden hirdetményt, felhívást, stb. közzé kell tenni. Ezek a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye és a Közbeszerzések portálja.¹¹ A transzparenciát biztosítandó az ajánlattevőknek kiterjedt iratbetekintési joguk van (ugyanakkor természetesen az eljárás minden résztvevőjét titoktartási kötelezettség is terheli, a jogszabály által meghatározottak vonatkozásában, a jogos üzleti érdekek sérelmének megelőzése végett).¹²

4. A KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS TÍPUSAI

Szerbiában a következő eljárási típusok ismertek:¹³

- nyílt eljárás,
- restriktív eljárás,
- hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárás,
- hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos eljárás,
- tervpályázati eljárás és
- kísértékű közbeszerzési eljárás.

Az általános eljárás a nyílt eljárás, amikor minden érdekelt ajánlatot tehet a pályázati dokumentációban meghatározott feltételek mellett. A legkedvezőbb ajánlat kiválasztására más eljárásban is sor kerülhet, amennyiben teljesülnek a törvényben pontosan meghatározott feltételek.¹⁴

Restriktív eljárás esetén az ajánlatkérő az eljárás első fázisában előre meghatározott szempontrendszer szerint elismeri az egyes ajánlattevők megfelelő kvalifikáltságát, és a második szakaszban felhívja a megfelelt ajánlattevőket az ajánlattételre. Ez az eljárás döntően akkor alkalmazható, ha a közbeszerzés tárgya csak korlátozott számú ajánlattevő által biztosítható, valamint ha az adott közbeszerzést nem lehetséges előre tervezni.¹⁵

A tárgyalásos eljárás lényege, hogy az ajánlatkérő közvetlenül tárgyal egy vagy több ajánlattevővel a közbeszerzési szerződés egyes elemeiről. Az eljárás hirdetmény közzétételével történő megindítására akkor kerülhet sor, ha nyílt eljárásban vagy a restriktív eljárás második szakaszában az ajánlatkérő csak hibás és/vagy nem elfogadható ajánlatokat kapott, továbbá olyan kivételes esetben, amikor nem lehetséges a közbeszerzés értékének előzetes meghatározása és olyan munkálatok beszerzésekor, amelyek kizárólag kutatás, fejlesztés vagy kísérletezés célját szolgálják.¹⁶

A hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos eljárás alkalmazásának feltételeit is a törvény határozza meg. Ezek közül a legjellemzőbb például a kivételes sürgősség esete, ha a közbeszerzés tárgyát csak valamely meghatározott ajánlattevő tudja biztosítani, ha kizárólag kutatás, fejlesztés vagy kísérletezés célját szolgáló javak beszerzéséről van szó, ha már meglévő javak részleges cseréje vagy bővítése a közbeszerzés tárgya az elsődleges ajánlattevőtől, ha a nyílt eljárásban vagy a restriktív eljárás második szakaszában az ajánlatkérő egyet-

len ajánlatot sem kapott vagy az első szakaszban nem érkezett egy jelentkezés sem, vagy egyik jelentkezés sem megfelelő, stb.¹⁷

A tervpályázati eljárás városrendezési, építési és építészeti, mérnöki, design vagy informatikai tervezéssel kapcsolatos szolgáltatások nyújtásáról szóló közbeszerzési szerződés megkötésekor alkalmazandó. Ebben az esetben a nyertes ajánlatot (tervet) előre felállított független zsűri választja ki.¹⁸

Az ún. kísértékű közbeszerzéseket külön (egyszerűsített) eljárási rend szerint kell lebonyolítani, amit pénzügyminiszeri szabályzat határoz meg. Kísértékűnek minősül minden olyan egyfajú/fajtájú javak, szolgáltatások vagy munkák beszerzése, amelyek becsült értéke éves szinten alacsonyabb a költségvetési törvényben meghatározott értéknél.¹⁹ A költségvetési törvény meghatározza azt a küszöböt is, amely alatt közbeszerzést nem kell lefolytatni. Ezek a limitek 2011-ben 3 millió 175 ezer dinár, illetve 318 ezer dinár.²⁰

5. A KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS

5.1 A pályázati dokumentáció²¹

A közbeszerzési eljárás (az ajánlattevők szempontjából) az ajánlattételre való nyilvános felhívással kezdődik. Az ajánlatkérő ennek megfelelően köteles pályázati dokumentációt készíteni, méghozzá oly módon, hogy az egyes ajánlattevők hibátlan ajánlatot tudjanak tenni.

A pályázati dokumentáció tartalmazza az ajánlattételre való felhívást, az ajánlatok elkészítését segítő útmutatót, az ajánlat formanyomtatványát, a részvételi feltételek igazolásának módját, a megkötendő szerződés mintáját, a közbeszerzés tárgyának részletes leírását és meghatározását, a szükséges műszaki dokumentációt és terveket, az árképzést részletező formanyomtatványt az ehhez kapcsolódó útmutatóval. Ezen túl az ajánlatkérő további elemeket is meghatározhat.

Az ajánlatkérő az ajánlattételre való nyilvános felhívás napjától köteles a pályázati dokumentációba való betekintés lehetőségét vagy annak átvételét biztosítani, vagy pedig erre irányuló kérelem esetén azt megküldeni, valamint dönthet a Közbeszerzések portálján való közzététel mellett is. Amennyiben átadja vagy megküldi a pályázati dokumentációt, csupán a sokszorosítás és a kézbesítés költségeit számolhatja fel.

Ha az ajánlatkérő az ajánlattétellel nyitva álló határidő alatt módosítja vagy kiegészíti a pályázati dokumentációt, köteles az új dokumentációt haladéktalanul és költségmentesen megküldeni a korábbi dokumentációt átvettek részére.

Az érdekelt az ajánlatkérőtől legkésőbb az ajánlattételi határidő lejártát megelőző ötödik napig további, írásbeli tájékoztatást vagy kiegészítést kérhet. Ebben az esetben az ajánlatkérő a tájékoztatást/kiegészítést az ajánlati dokumentációt átvett valamennyi személynek köteles megküldeni.

5.2 Részvételi feltételek és közös ajánlattétel²²

Az ajánlattevő az ajánlattételre való nyilvános felhívásban és a pályázati dokumentációban köteles feltüntetni a részvételi feltételeket. Ezek egy részét a törvény határozza meg kötelező jelleggel, de ezen túlmenően az ajánlatkérő további feltételek megadására is jogosult. A törvény szerint ajánlattételre az jogosult, akit az erre hatáskörrel rendelkező illetékes szerv bejegyzett/nyilvántart, részben olyan tevékenységet folytat, amely a közbeszerzés tárgyát képezi, két éven belül nem tiltották meg jogerősen számára a közbeszerzés tárgyát képező tevékenység folytatását, adó- és egyéb közteher-fizetési kötelezettségének eleget tett, amennyiben a közbeszerzés tárgya engedélyköteles tevékenységet igényel, érvényes hatósági engedéllyel rendelkezik és rendelkezik a szükséges anyagi, üzleti, műszaki és személyzeti kapacitással.

Több ajánlattevő közösen is tehet ajánlatot. Ilyen esetben a részvételi feltételeknek mindannyiuknak eleget kell tenniük és az ajánlatkérővel szemben korlátlanul és egyetemlegesen felelnek.

5.3 Bírálati szempontok²³

Az ajánlattevő köteles a pályázati dokumentációban feltüntetni a bírálati szempontokat és ezek elemeit; az ajánlatok értékelése során csak ezeket alkalmazhatja oly módon, ahogyan azt a dokumentációban meghatározta.

Összességében kétféle bírálati szempontrendszer közül választhat az ajánlatkérő; ezek a gazdasági szempontból legkedvezőbb ajánlat és a legalacsonyabb ajánlati ár. A gazdasági szempontból legkedvezőbb ajánlat kiválasztására hivatott szempontrendszer a közbeszerzés tárgyától függően különféle elemekből (ajánlati ár, fizetési feltételek, határidők, különféle költségek, minőség, jóállás, stb.; megjegyzendő, hogy a részvételi feltételek nem képezhetik a bírálati szempontelemek részét) áll, melyek mellé a pályázati dokumentációban meghatáro-

zott számú súlyszámot rendel az ajánlatkérő úgy, hogy a súlyszámok összege százat tesz ki.

5.4 Az ajánlat²⁴

Az ajánlattevő az ajánlatát közvetlenül az ajánlatkérőnek teszi meg, postai úton vagy elektronikus formában, amennyiben az ajánlatkérő ezt lehetővé tette. Egy ajánlattevő csak egy ajánlatot tehet, és ha önállóan tett ajánlatot, akkor közös ajánlattétel részese (sem ajánlattevőként, sem alvállalkozóként) nem lehet.

Az ajánlati kötöttség időtartamát az ajánlatban kötelező megjelölni, és ez nem lehet rövidebb, mint az ajánlatok felbontásától számított hatvan nap.

Amennyiben az ajánlatkérő úgy ítéli meg, hogy az ajánlat kirívóan alacsony árat tartalmaz, megfelelő határidő tűzésével köteles az ajánlattevőt írásban az ajánlati ár és annak egyes összetevőinek a részletes megindokolására felhívni; a határidő nem lehet hosszabb, mint az írásos kérelem kézhezvételétől számított húsz nap. Az ajánlattevő válaszáat követően az ajánlatkérő köteles azt megvizsgálni, és amennyiben azt állapítja meg, hogy az ajánlati ár kirívóan alacsony, az ajánlatot elutasíthatja.

5.5 Határidők²⁵

Az ajánlatkérő köteles az ajánlattételre való nyilvános felhívásban és a pályázati dokumentációban meghatározni az ajánlattétel határidejét napra és órára pontos időpont meghatározásával. Az ajánlattételre nyitva álló idő leteltét követően az ajánlattevő nem módosíthatja és nem is vonhatja vissza ajánlatát.

Az ajánlatkérő az ajánlat átvételekor az ajánlatra rávezeti a beérkezés pontos dátumát és idejét, valamint az ajánlattevő ilyen irányú kérésére ennek igazolására is köteles.

Az ajánlattételre nyitva álló határidő elégséges kell, hogy legyen hibátlan ajánlat elkészítésére, és főszabály szerint nem lehet a nyilvános felhívásnak a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönyében való megjelenésétől számított harminc napnál rövidebb.

Nyílt eljárásban a határidő harminc napnál igen, de huszonkét napnál rövidebb nem lehet, ha az ajánlatkérő a törvény szerinti feltételek mellett előzetes kiírást tett közzé. Restriktív és tárgyalásos eljárás esetén rövidebb határidők is elképzelhetők. A lehetséges legrövidebb határidő tíz nap.

5.6 Hirdetmények²⁶

A közbeszerzési törvény kötelezővé teszi valamennyi, a törvényben meghatározott hirdetmény közzétételét a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönyében. Ezen felül, ha nem kisösszegű közbeszerzésről van szó, a hirdetményeket a Közbeszerzések portálján is közzéteszik. Ugyanakkor az ajánlatkérő kisösszegű közbeszerzés esetén is dönthet úgy, hogy igénybe veszi a Közbeszerzések portálját. A hirdetményeket szerb nyelven jelenítik meg, de ha a javak és szolgáltatások beszerezni kívánt értéke meghaladja a 150 millió, munkálatok beszerzése esetén pedig a 300 millió dinárt, a hirdetményeket a nemzetközi kereskedelmi forgalomban általános használt idegen nyelven is közzé kell tenni.

A törvény által meghatározott hirdetmények körébe tartozik az előzetes kiírás (ilyenre évente legalább egyszer sort kell keríteni, amennyiben az ajánlatkérő éves szinten 50 millió dinárt meghaladó értékű közbeszerzést akar lebonyolítani), az ajánlattételre való nyilvános felhívás (ezzel indul a közbeszerzési eljárás), meghatározott esetben a legkedvezőbb ajánlat kiválasztásáról szóló értesítés, a közbeszerzési szerződés megkötéséről szóló értesítés (amelyet a megkötést követő három napon belül kell közzétételre megküldeni a nyilvánosságot biztosító fórumnak) és a közbeszerzési eljárás megszüntetéséről szóló értesítés.

5.7 Az ajánlatok felbontása²⁷

Az ajánlatok és jelentkezések felbontására nyilvánosan kerül sor (kivéve olyan különleges eseteket, mint amikor az üzleti, szolgálati, katonai vagy államtitok megőrzése érdekében a nyilvánosság kizárása mellett dönt az ajánlatkérő; ezen döntését azonban a közbeszerzés meghirdetésekor jelezni köteles).

Az ajánlatok felbontásakor jegyzőkönyv készül, amelyet az ajánlatkérő a felbontási eljárás lezárását követő három napon belül megküld az ajánlattevőknek, jelentkezőknek.

5.8 Elbírálás és értesítés²⁸

Az ajánlatkérő köteles valamennyi hibás és nem megfelelő ajánlatot elutasítani, és elutasíthatja a nem elfogadható ajánlatokat is. Ezt követően az ajánlatkérő az értékelési szempontoknak megfelelően rangsorolja az ajánlatokat. A legkedvezőbb ajánlat kiválasztásáról szóló döntés meghozatalára akkor kerülhet sor, ha az ajánlatkérő legalább egy hibátlan és megfelelő ajánlatot beszerzett.

Az ajánlatkérő a döntését (annak meghozatalát követő három napon belül) megküldi valamennyi ajánlattevőnek, végül pedig közbeszerzési szerződést köt a legkedvezőbb ajánlatot tevővel. Erre azonban nem kerülhet sor az ajánlattevők jogorvoslati kérelmére nyitva álló határidő letelte előtt, ami az ajánlattevő döntésének a kézbesítésétől számított nyolc nap.

6. POTENCIÁLIS KÜLFÖLDI AJÁNLATTEVŐK ÉRDEKLŐDÉSÉRE KIEMELTEN SZÁMOT TARTÓ SZABÁLYOK

6.1 Az egyenlőség alapelve a külföldi székhelyű ajánlattevők vonatkozásában²⁹

Az egyenlőség alapelve a külföldi székhelyű ajánlattevőkre is kiterjed, ha némileg korlátozottabb formában is, mint a belföldiekre. Ez tulajdonképpen érthető, hiszen (eltérően Magyarországtól és Romániától) Szerbia még nem EU-tag, és amennyiben az EU-integrációs törekvései mellett lehetségesnek bizonyul, igyekszik helyzetbe hozni a hazai vállalkozásokat. Mindezeknek megfelelően az ajánlatkérő nem utasíthatja vissza az ajánlatot akkor sem, ha az ajánlattevő székhelye olyan országban van, melynek Szerbiával nincsen egyenlő elbánást biztosító szerződése abban az esetben, ha a külföldi gazdasági kapcsolatokért felelős miniszter nyilatkozata szerint ebben az országban *de facto* érvényesül az egyenlő bánásmód a szerbiai ajánlattevők esetében.

6.2 Az eljárás nyelve³⁰

A közbeszerzési eljárás nyelve alapvetően a szerb. Ettől eltérően abban az esetben, ha javak és szolgáltatások beszerzése esetén azok értéke a 150 millió, munkálatok beszerzése esetén pedig a 300 millió dinárt, az ajánlatkérő köteles a pályázati dokumentációt azon az idegen nyelven is elkészíteni, amely általában használatos a nemzetközi kereskedelemben.

Az ajánlattevőnek a pályázati dokumentáció nyelvén kell ajánlatot tennie, illetve azon a nyelven, amit az ajánlatkérő a dokumentációban megjelölt.

Az ajánlatkérő lehetővé teheti, hogy az ajánlat egészét vagy egy részét valamely idegen nyelven tegyék meg. Ez utóbbi esetben köteles megjelölni, hogy melyik rész készülhet idegen nyelven és melyik nyelv lehet ez. Ha az ajánlatkérő az ajánlat értékelése során úgy ítéli meg, hogy az ajánlat egy részét le kell fordítani, akkor az ajánlattevőt határidő tűzésével a fordítás elvégzésére kötelezi.

Amennyiben vitássá válik, hogy melyik nyelv szerinti verzió az irányadó, a szerb nyelvű pályázati dokumentáció, illetve ajánlat a döntő.

6.3 Pénznem³¹

Az ajánlatkérő lehetővé teheti, hogy az ajánlattevő egy külföldi valutában határozza meg ajánlatát. Ebben az esetben kötelező megjelölni, hogy mely külföldi pénznem alkalmazható. Az ajánlat dinárra történő átszámításakor a Szerb Nemzeti Banknak az ajánlatok felbontásakor érvényes középárfolyamát kell figyelembe venni.

6.4 Külföldi köztartozások kielégítése, mint részvételi feltétel³²

A közbeszerzési törvény meghatározza azokat a minimumfeltételeket, amelyek teljesítése szükséges ahhoz, hogy az ajánlattevő ilyen minőségben részt vegyen az eljárásban. Ezeket és az esetleges további feltételeket az ajánlatkérőnek kötelezően szerepeltetnie kell a nyilvános felhívásban vagy a pályázati dokumentációban. A törvény többek között kötelezővé teszi nemcsak a szerb-ai jogszabályok szerint esedékes adó- és egyéb közterhek megfizetését, hanem azokat is, melyeket annak az országnak a jogszabályai írnak elő, amelyben az ajánlattevő székhelye található.

6.5 Hazai ajánlattevők előnyben részesítése³³

Amennyiben a gazdasági szempontból legelőnyösebb ajánlat módszerét alkalmazza az ajánlatkérő, köteles a legelőnyösebb belföldi ajánlattevőt választani, ha szolgáltatás és munkálatok beszerzése esetén a legelőnyösebb belföldi és külföldi ajánlattevő közötti, súlyszámozott pontszám szerinti különbség nem több húsznál a külföldi javára. Ha javak beszerzéséről van szó, akkor ugyanilyen különbség esetén a belföldi javakat ajánlót kell választani a külföldi javakat ajánlóval szemben.

Amennyiben a legalacsonyabb ajánlati ár módszerét alkalmazza az ajánlatkérő, köteles a legelőnyösebb belföldi ajánlattevőt választani, ha szolgáltatás és munkálatok beszerzése esetén a legelőnyösebb belföldi ajánlattevő ára húsz százalékkal nem magasabb a külföldi ajánlattevőénél. Ha javak beszerzéséről van szó, akkor ugyanilyen különbség esetén a belföldi javakat ajánlót kell választani a külföldi javakat ajánlóval szemben.

A fentiek szerinti, a hazai ajánlattevőket megillető kedvezményt alkalmazni kell a CEFTA-országokban székelő ajánlattevőkre is a CEFTA-szerződésnek

megfelelően. Magyarország és Románia CEFTA-tagsága az Európai Unióhoz való csatlakozáskor megszűnt.

6.6 A közbeszerzési eljárás felfüggesztése külföldiek vonatkozásában a vízgazdálkodás, az energetika, a bányászat, a távközlés és a közlekedés területén³⁴

Meg kell említeni, hogy különleges szabályok vonatkoznak a vízgazdálkodás, az energetika, a bányászat, a távközlés és a közlekedés területéhez kapcsolódó közbeszerzésekre. Ilyen többek között az a rendelkezés, miszerint a kormány – a külföldi gazdasági kapcsolatokért felelős miniszter véleményének a beszerzését követően – ideiglenesen felfüggesztheti a közbeszerzési eljárást olyan ajánlattevők vonatkozásában, amelyeknek olyan külföldi országban van a székhelyük, amellyel Szerbiának nincsen a közbeszerzési eljárásban egyenlő elbánást biztosító megegyezése, továbbá olyan ajánlattevők vonatkozásában, amelyek székhely szerinti országának van egyenlő bánásmódot biztosító egyezménye, de kapcsolódnak az előzőek szerinti ajánlattevőhöz, és olyan esetben is, ha az ajánlattevő által tett ajánlat tárgya olyan országból származik, amellyel Szerbiának nincsen megkötött, egyenlő elbánást szavatoló egyezménye.

7. AZ AJÁNLATTEVŐK ÉRDEKEINEK VÉDELME

Szerbiában két intézményt nevesíthetünk az ajánlattevők érdekvédelmével kapcsolatosan. A Közbeszerzési Hivatal³⁵ átfogó jelleggel végez a közbeszerzésekhez kapcsolódó feladatokat, amelyek közül itt említendő meg, hogy mind az ajánlatkérők, mind az ajánlattevők vonatkozásában végez tanácsadást és segítségnyújtást. Emellett a közérdek megvalósulása felett is örködik: annak sérelme esetén eljárást kezdeményezhet a Közbeszerzési Eljárásokban Jogvédelmet Biztosító Köztársasági Bizottságnál³⁶ (a továbbiakban: Bizottság). A Bizottság általános hatáskörrel és illetékességgel rendelkező, független, a szerb Nemzetgyűlésnek felelős szerv, melynek feladata a közbeszerzések során az ajánlattevők érdekeinek és a közérdeknek a védelme.³⁷

A Bizottságnak elnöke és négy tagja van, akiket a kormány javaslatára a Nemzetgyűlés választ öt évre.³⁸ A Bizottság saját hivatallal rendelkezik, melynek feladata a döntések előkészítése, egyéb szakmai és adminisztratív teendők ellátása.³⁹

A Bizottság döntéseit az elnök vagy az általa kijelölt tag vezetésével megtartott üléseken hozza meg a tagok szavazatának egyszerű többségével, feltéve, hogy a tagok több mint fele az ülésen jelen van.⁴⁰

A Bizottság eljárásának megindítását bárki kezdeményezheti, feltéve, hogy jogi érdeke fűződik valamely közbeszerzési szerződés megkötéséhez. Ezen túlmenően a Közbeszerzési Hivatal, az ügyész, valamint az ajánlatkérő felügyeleti szerve is a Bizottsághoz fordulhat a közérdek sérelme esetén.⁴¹

Jogvédelem igénylése esetén először az ajánlatkérőhöz kell fordulni. Ilyen kérelem a közbeszerzési eljárás teljes ideje alatt előterjeszthető az ajánlatkérő döntésének kézhezvételét követő nyolc napon belül. A kérelem előterjesztése a közbeszerzési eljárást felfüggeszti. Az ajánlatkérő a kérelmet megvizsgálja és dönt arról. Amennyiben a kérelem benyújtója nem ért egyet az ajánlatkérő döntésével, annak kézhezvételét követő legfeljebb három napon belül a Bizottsághoz fordulhat, annak eljárását kérve. A Bizottság döntését a teljes iratanyag kézhezvételét követő tizenöt napon belül hozza meg. A Bizottság döntése végleges, azonban közigazgatási perben vitatható.⁴²

8. ÖSSZEGZÉS

Amint az a fenti összefoglalóból is kitűnik, a szerb közbeszerzési törvény viszonylag tiszta gondolatmenetet követve szabályozza a közbeszerzési eljárást, ezáltal nagymértékben megkönnyítve saját szabályainak gyakorlati alkalmazását. A szerb törvény különlegesebb kuriózumokat nem tartalmaz. Az EU-s tagállamok vonatkozó jogszabályaival összevetve⁴³ nyilvánvaló, hogy a hazai, belföldi ajánlattevők védelme és helyzetbe hozása természetsszerűleg másként nyert szabályozást, ugyanakkor a törvény tartalmaz garanciákat arra nézve is, melyek lehetővé teszik a külföldi ajánlattevők helyzetének tisztánlátását. Mindezek fényében, legalábbis jogszabályi szinten, biztos az alapja egy-egy külföldi ajánlattevő közbeszerzési eljárásban való indulásának.

JEGYZETEK

1 <http://www.hu-srb-ipa.com/>

2 <http://www.romania-serbia.net/>

3 A szerb közbeszerzési törvény (lábjegyzetben a továbbiakban: Kbtv.) 1. §-a

4 Kbtv. 4. §

5 Kbtv. 6. §

6 Kbtv. 5. §

7 Kbtv. 7. §

8 Kbtv. 8. §

9 Kbtv. 9. §

10 Kbtv. 11. §

11 www.nabavke.com

12 Kbtv. 10. §

13 Kbtv. 20. §

14 Kbtv. 21. §

15 Kbtv. 22. §

16 Kbtv. 23. §

17 Kbtv. 24. §

18 Kbtv. 25. §

19 Kbtv. 26. §

20 A Szerb Köztársaság 2011. évi költségvetéséről szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 101/2010.) 31. §-a.

21 Kbtv. 30-32. §§

22 Kbtv. 44-50. §§

23 Kbtv. 51-52. §§

24 Kbtv. 53-58. §§

25 Kbtv. 59-68. §§

26 Kbtv. 69-74. §§

27 Kbtv. 75-77. §§

28 Kbtv. 78-82. §§

29 Kbtv. 11. §

30 Kbtv. 15-16. §§

31 Kbtv. 17-18. §§

32 Kbtv. 44. §

33 Kbtv. 52. §

34 Kbtv. 83-92. §§

35 <http://www.ujn.gov.rs/> Kbtv. 98-99. §§

36 <http://www.kjn.gov.rs/>

37 Kbtv. 100-101. §§

38 Kbtv. 102. §

39 Kbtv. 104. §

40 Kbtv. 105. §

41 Kbtv. 106. §

42 Kbtv. 107-118. §§

43 Lásd például a magyar 2003. évi CXXIX. törvényt a közbeszerzésekről és a 2011. évi CVII. törvényt a közbeszerzésekről.

A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK JOGI SZABÁLYOZÁSA SZERBIÁBAN

1. A HATÁLYOS JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

Szerbiában a gazdasági társaságokat szabályozó törvény 2004-ben került elfogadásra.¹ Ezzel hatályát veszítette a többször módosított, 1996-ban meghozott vállalatokról szóló törvény.² Idén májusban a jogalkotó új törvényt fogadott el a gazdasági társaságokról,³ amely június 4-én lépett hatályba, viszont csak 2012. február 1-től alkalmazandó.⁴ Mivel az új Gt. rendelkezései jelenleg nem tekinthetők tételes jogi szabályozásnak, a gazdasági társaságok szerbiai szabályozásának ismertetése a 2004-es törvény szerint fog történni, utalván azonban az új törvény azon rendelkezéseire is, amelyek alapvetően érintik a gazdasági társaságok jogállását.

A Gt. mellett a gazdasági társaságok jogállásával és tevékenységével kapcsolatos kérdéseket közvetlenül vagy közvetett módon számos külön törvény szabályozza, amelyek közül a legjelentősebbek: A gazdálkodó szervezetek bejegyzéséről szóló törvény,⁵ A Kereskedelmi Jegyzékeket Vezető Hivatalról szóló törvény,⁶ Az egyéni vállalkozókról szóló törvény,⁷ A külföldi beruházásokról szóló törvény,⁸ A koncessziókról szóló törvény,⁹ A magánosításról szóló törvény,¹⁰ A gazdasági tevékenységek besorolásáról szóló törvény,¹¹ A gazdasági kamarákról szóló törvény,¹² A számvitelről és könyvvizsgálatról szóló törvény,¹³ Csődtörvény,¹⁴ etc. A gazdasági társaságokkal kapcsolatosan külön rendelkezéseket tartalmaznak az eljárásjogi törvények is.¹⁵ Az általános személyi hatályú törvények mellett a bankok, biztosítók, lízingtársaságok és más hitelintézetek jogállását és tevékenységét számos külön törvény¹⁶ és a Szerb Nemzeti Bank rendeletei szabályozzák.¹⁷

2004-ben a jogalkotó fontosnak tartotta, hogy a tartalmilag új szabályozás az elnevezésében is különbözzön az 1996-os törvénytől. A szakirodalom is megfelelőbbnek tartja a „gazdasági társaság” elnevezést, mint a „vállalat” kifejezést, amit két megfontolás támaszt alá. Egyrészt, a „gazdasági társaság” más

országokban is elfogadott kifejezés, másrészt a „vállalat” nem jogi fogalom, míg a „gazdasági társaság” az; így az utóbbi használata célszerűbb.¹⁸

A gazdasági társaságok mellett gazdasági tevékenységet folytathatnak egyéni vállalkozók is. Egyéni vállalkozónak minősül az a természetes személy, aki jövedelemszerzés céljából vállalkozásba kezd és önállóan végzi tevékenységét.¹⁹ Az egyéni vállalkozó – mint gazdasági tevékenységet megvalósító gazdálkodó szervezeti forma – a gazdasági társaságok alapítási feltételeinek az enyhítésével az idő múlásával veszít jelentőségéből.²⁰

2. TÁRSASÁGI FORMÁK, JOGALANYISÁG ÉS TEVÉKENYSÉGI KÖR

A gazdasági társaságokról szóló törvény négy társasági típust ismer, amelyek már általánosan elfogadottá váltak a külföldi jogokban is: két személyegyesítő társaságot (személyi társaságot) és két vagyonegyesítő társaságot (tőketársaságot). A személyegyesítő társaságok közé tartozik a közkereseti társaság és a betéti társaság, míg vagyonegyesítő társaságnak minősül a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság²¹ (amely alapítható nyílt vagy zárt formában attól függően, hogy a tagok a nyilvánosságtól szándékoznak-e tőkét gyűjteni vagy sem). Az említett négy társasági típus alkotta rendszer zárt, nem hozható létre ezektől eltérő társasági forma, tehát a *numerus clausus* elve érvényesül. Elvben a társasági formák egyenrangúak és a tagok szabadon döntenek el, hogy milyen társasági formát hoznak létre. Bármely törvényes tevékenység végzése lehetséges mindegyik társasági formában, amihez nincs szükség hatósági engedélyeztetésre vagy jóváhagyásra, valamint különleges feltételek teljesítésére. Külön törvény bizonyos tevékenységek végzéséhez meghatározott feltételek teljesítését, illetve hatósági engedélyeztetést vagy jóváhagyást írhat elő,²² de főszabályként bármilyen tevékenység minden társasági formában szabadon végezhető. Társasági típuskényszert csak külön törvény állapíthat meg,²³ ha a jogalkotó úgy ítéli meg, hogy egy adott tevékenység végzése társadalmilag kiemelkedő jelentőséggel bír, melynek következtében az csak meghatározott társasági formában végezhető.²⁴

Mind a négy társasági típus jogi személyiséggel rendelkezik,²⁵ melyet a bejegyzés pillanatában nyer el.²⁶ E tekintetben fontos kiemelni, hogy a gazdasági társaságokról szóló törvény elfogadásával a társaságok bejegyzése és nyilvántartása a bírósági feladatkörből átkerült a közigazgatási feladatkörbe.²⁷ A cégjegyzékvezetést többé már nem a gazdasági bíróságok végzik, hanem egy

központi közigazgatási szervezet: a Kereskedelmi Jegyzékeket Vezető Hivatal.²⁸ A Hivatal nem csak a cégjegyzéket vezeti, hanem minden olyan gazdasági jegyzéket, amelyeknél bizonyos joghatások megvalósítása céljából fontos, hogy harmadik személyek is betekintést nyerhessenek a nyilvántartott adatok tartalmába. Így a Hivatal feladatkörébe tartozik még:

- az egyéni vállalkozók, a polgárok egyesületeinek és a külföldi egyesületek képviselőinek,
- sportegyletek,
- gazdasági- és szakmai kamarák,
- csődeljárások,
- egyéni vállalkozók és jogi személyek pénzügyi mérlegeinek,
- idegenforgalmi tevékenységet folytató vállalkozók és jogi személyek,
- a lízingszerződések, valamint
- az ingójelzálog-szerződések nyilvántartása.²⁹

A gazdasági társaságokról szóló törvény a társaságok tevékenységi körének meghatározásában is jelentős újítást vezetett be a szerbiai társasági jogi szabályozásban. Míg az 1996. évi törvény szerint a társaságok *csak* a cégjegyzékbe bejegyzett tevékenységeket végezhatték (megkülönböztetve a bejegyzett tevékenységeken belül a fő- és melléktevékenységeket), a 2004. évi gazdasági társaságokról szóló törvény előírja, hogy a társaságok *bármilyen* törvényes tevékenységet folytathatnak.³⁰ Ennek a liberálisabb megközelítésnek több jelentős jogkövetkezménye van, amelyek közül kettőt kell mindenféleképpen kiemelni. Egyfelől, a társaságok alapítása során többé nem kell a bejegyzési kérelemben tételesen feltüntetni minden egyes tevékenységet a törvénnyel előírt tevékenységi jegyzékkel összhangban, hanem csak egyet, nevezetesen azt a tevékenységet, amelyet a társaság túlnyomóan végezni fog. Másfelől, a társaságok jogképességét többé már nem a bejegyzett tevékenységi kör határozza meg. Jogképességük minden törvényes tevékenységre kiterjed (kivéve, ha bizonyos tevékenységek végzéséhez külön törvény egyéb feltételeket nem szab meg), így jogképességük abszolúttá vált. A túlnyomó tevékenység meghatározása az alapító okiratban csak statisztikai célokat szolgál, és nem korlátozza a társaságok jogképességét. Ennélfogva megállapítható, hogy az új szerbiai társasági jogi szabályozás elfogadja a gazdasági társaságok abszolút jogképességének fogalmát.³¹

3. A SZERBIAI TÁRSASÁGI JOGI SZABÁLYOZÁS ELVI JELLEMZŐI

A gazdasági társaságokról szóló törvény rendelkezései néhány elv mentén szemléletesen mutathatók be. Ezek nem tételes jogi, a törvényben szereplő elvi, hanem jogelméleti meghatározások.³²

1. *A teljesség elve* – A Gt. egységesen szabályoz minden általános társasági típust, a személyegyesítő- és tőketársaságokat egyaránt, számos külföldi példával ellentétben, ahol külön törvényben szabályozzák a személyegyesítő társaságtípusokat és külön törvényben a tőketársaságokat.³³

2. *A haszonszerzés elve* – Az előző törvénnyel ellentétben, a Gt. a gazdasági társaságok és az intézmények közötti határvonal meghatározásában már nem a tevékenység természetét veszi figyelembe, hanem a tevékenység célját. Így, az 1996. évi törvény értelmében a gazdasági társaságok gazdasági tevékenységet folytattak, míg az intézmények nem gazdasági tevékenységet. A Gt. új kritérium szerint határolja el egymástól a gazdasági társaságokat és az intézményeket: ez a tevékenység célfunkciója. A gazdasági társaságok ugyanis tevékenységüket lukratív célból, haszonszerzés érdekében végzik, miközben tevékenységük általában gazdasági jellegű, de nem feltétlenül kell, hogy az legyen. Ezzel szemben az intézmények tevékenységüket nem haszonszerzés céljából végzik, hanem altruisztikus, közszolgálati célok megvalósítása érdekében, miközben tevékenységük általában nem gazdasági jellegű, de kivételesen lehet az is. Amennyiben az intézmény, amely akár valamilyen társasági típus formájában is alapítható, gazdasági tevékenységet is végez, az ebből eredő hasznót nem oszthatja ki osztalék formájában a tagoknak, mert az ilyen társaság/intézmény nem haszonszerzés céljából alakult.³⁴ Ennélfogva a határvonal az intézmények és a társaságok között többé már nem az, hogy gazdasági tevékenységet végeznek-e vagy sem, hanem hogy tevékenységüket haszonszerzés céljából végzik-e, legyen az adott tevékenység gazdasági vagy nem gazdasági természetű.

3. *Az egyenrangúság elve* – A Gt. a társasági típusok és a tulajdoni formák egyenrangúságát hirdeti meg. Ennek értelmében minden gazdasági társaság, függetlenül attól, hogy milyen társasági típusban alakult meg, illetve, hogy állami-, önkormányzati- vagy magántulajdonban lévő jegyzett tőkével rendelkezik-e, ugyanolyan jogállással bír és minden tevékenységet szabadon, külön engedélyezés nélkül végezhet. Ha egy adott tevékenység végzése hatósági engedélyhez vagy feltételek teljesítéséhez kötött, ezen feltételek teljesítése mellett

minden gazdasági társaság számára egyenrangúan elérhető e tevékenység végzése is.³⁵

4. *A hármas érdekérvényesítés elve* – A mai társasági jogi elmélet értelmében egy gazdasági társaságban három csoport érdekei vegyülnek: a tagok, a hitelezők és a munkavállalók érdekei. Ezek az érdekérvényesítési igények természetesen nem egyenrangúak, így a tagok érdekeinek érvényesítése kerül előtérbe, de a törvény tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek a többi csoport érdekeit is oltalmazzák.³⁶

5. *A társasági típusok kompatibilitásának elve* – A Gt. által szabályozott négy társasági típus formailag és tartalmilag megfelel az összehasonlítható jogban fellelhető általános társasági típusoknak. Ennél fogva a Szerbiában létező társasági típusok teljes mértékben megfelelnek a külföldön általánosan elfogadott társasági formáknak, megkönnyítvén ezzel a nemzetközi kereskedelmi együttműködést és a külföldi befektetések lehetőségét Szerbiában. A jogalkotó nem tartotta indokoltnak szabályozni azokat a társasági formákat, amelyek még nem nyertek általános elfogadottságot az összehasonlítható jogban, mint amilyen például a betéti részvénytársaság, a csendestársaság, a törzstőke nélküli korlátolt felelősségű társaság, a korlátlan felelősségű társaság, a garanciával biztosított felelősségű társaság, etc.³⁷

6. *Az ügyvezetői felelősség fokozásának elve* – A Gt. rögzíti a társasági szervek tagjainak, valamint a társaságban meghatározó szerepet betöltő tagok vagy részvényesek fiduciáris kötelezettségeit és az ennek alapján létrejövő, a társasággal szembeni lojalitási kötelezettséget. E kötelezettségek megsértése az említett személyek kárfelelősségéhez vezet.³⁸

7. *Az ügyvezetés átláthatóságának elve* – A tagok (különösen a kisebbségi tagok), a hitelezők és harmadik személyek érdekeinek oltalma céljából a Gt. számos jogintézményen keresztül biztosítja a társasági ügyvezetés átláthatóságát, bizonyos esetekben nyilvánosságát is. A nyilvánosan működő részvénytársaságok esetében ez az elv alapvetően a részvényesek és hitelezők fokozott tájékoztatása, a társasági okiratokba való szabad betekintés, a részletes pénzügyi mérlegek nyilvános megjelentetése és más hasonló jogintézmény keretében valósul meg. Az átláthatóság elvét szolgálják továbbá más intézmények is, amelyek jóllehet léteztek már az előző törvényben is, de a Gt.-ben a társaságok átláthatósága követelményének hatékonyabb érvényesítése céljából másmilyen szabályozást nyertek. Erre utal például a belső könyvvizsgáló bizottságra, a

külső könyvvizsgálatra, a felügyelőbizottságra, az ügyvezetői jelentésekre, valamint a független ügyvezetőkre és bizottságokra vonatkozó szabályozás.³⁹

8. *A kor igényeinek megfelelő törvényi rendelkezések* – A Gt. modern törvénynek minősíthető mind elvi jellegét, mind a rendelkezések megfogalmazásának technikáját, az alkalmazott szakkifejezések, a szabályozás tárgyát képező jogintézmények körét tekintve. A törvény rendkívül haladónak számít, hiszen számos olyan jogintézményt szabályoz, melyek elfogadásuk idején a közösségi társasági jogban is még csak az előrejelzés szintjén voltak.⁴⁰ Ilyenek a független ügyvezetők, a kumulatív szavazatszámítás, a névleges érték nélküli részvény intézménye, a taggyűlés vagy igazgatósági gyűlés megtartásának lehetősége videokonferencia vagy más korszerű telekommunikációs eszköz segítségével, lényeges társasági adatok kötelező rendszeres közlése a társaság honlapján, etc.⁴¹

9. *A törvényi rendelkezések diszpozitivitásának elve* – A Gt. liberálisnak tekinthető jogszabály mind elvi megfontolásai, mind pedig egyes rendelkezései tekintetében, amely elősegíti a jogalanyok gazdasági szabadságainak és jogainak könnyebb megvalósulását.⁴² A törvény rendelkezései túlnyomó részben diszpozitív jellegűek. A diszpozitív szabályozás minden társasági formára vonatkozó rendelkezésre jellemző. A törvény értelemszerűen valamelyest több kényszerítő rendelkezést tartalmaz a nyilvánosan működő részvénytársaságokra vonatkozóan, viszont e rendelkezések között is jelentős arányt képeznek a diszpozitív jogszabályok.⁴³ A gazdasági tevékenység egyszerűbb végzését, így a jogalanyok gazdasági szabadságának hatékonyabb megvalósítását – a törvényi rendelkezések túlnyomórészt diszpozitív jellege mellett – szolgálja még a korlátolt felelősségű társaságok törzstőke fogalmának a leegyszerűsítése és a minimális törvényi tőkekövetelmény alacsonyabb összegben történő meghatározása, a jegyzett tőke nem pénzbeli hozzájárulásban (apport), munka- és szolgáltatásvégzésben történő megállapításának a lehetősége (kivéve a nyilvánosan működő részvénytársaságok esetében), a társaságok ügyvezető és ellenőrző szervei összetételének viszonylag szabad meghatározása, a társaság bejegyzéséhez szükséges létesítő okiratok számának egyre való csökkentése, valamint a pénzbeli vagyoni hozzájárulások értékének a hozzájárulást nyújtó tag általi meghatározása.⁴⁴

4. A VAGYONEGYESÍTŐ TÁRSASÁGOK SZABÁLYOZÁSÁNAK JELLEMZŐI

A vagyonegyesítő társaságokat (korlátolt felelősségű társaság és részvénytársaság) érintő kérdésekben a 2004. évi gazdasági társaságokról szóló törvény az 1996. évi Vállalatokról szóló törvény rendelkezéseihez képes számos újítást tartalmaz. Ezek a következő kérdéscsoportokban azonosíthatók:

1. *A társaság alapításának és a cégjegyzékbe történő bejegyezésének egyszerűsítése* – A Gt. értelmében a társaság alapításához csak egy létesítő okirat szükséges (alapító okirat vagy társasági szerződés). Alapszabály elfogadása már csak a részvénytársaságok esetében kötelező. Az alapítást egyszerűsíti még a korlátolt felelősségű társaság esetében a minimális törvényi tőkekövetelmény lecsökkentése, a nem pénzbeli hozzájárulás értékének a tagok általi értébecslés lehetősége korlátolt felelősségű társaság és zártkörű részvénytársaság esetében, a határidők rögzítése, amelyeken belül a cégjegyzékvezető köteles a bejegyzési kérelmek alapján eljárni, etc.⁴⁵

2. *A társaságok korporatív ügyvezetési típusának fejlesztése* – A Gt. olyan jogszabályi háttérter teremtett, amely kedvez a tőketársaságok korporatív ügyvezetési formái fejlesztésének. Rugalmas szabályozásával megfelelő ügyvezetői modellt tud felkínálni a kis- és közepes társaságok számára, lehetővé teszi a társaságok számára a francia és német típusú kétszintű vagy az angolszász egyszintű ügyvezetés közötti választást, megerősíti a társaságok ügyvezetésének az ellenőrzését fokozva ezáltal a részvényesek, illetve a tagok, valamint a felügyelőbizottság ellenőrző jogosítványait, kizárja a munkavállalók részvételének a lehetőségét a társaság határozatainak elfogadásában és ezt a kérdést a munkajogi szabályozásra bízta, etc.⁴⁶ A társaságok ügyvezetési struktúrája viszonylag leegyszerűsödött, így az előző törvénnyel ellentétben a Gt. rendelkezései szerint az igazgató és az igazgatóság nem minősül két különálló szervnek, hanem egy szervet képeznek, a korlátolt felelősségű társaságokban és a zárt részvénytársaságokban az igazgatóság többé nem kötelező szerve a társaságnak, azaz a társasági szerződésben a tagok nem kötelesek igazgatóságot létrehozni, illetve az igazgatóság egyszemélyi is lehet. Általános szabállyá vált az új törvényben, hogy a felügyelőbizottság kinevezése sem kötelező, hanem fakultatív (ez alól kivételt képeznek a pénzügyi és közszolgálati tevékenységet végző társaságok).⁴⁷

3. *A hitelezők oltalmát szolgáló jogintézmények fejlesztése* – A Gt. az előző törvényhez képest sokkal több olyan rendelkezést tartalmaz, amelyek bi-

zonyos jogokat vagy kötelezettségeket írnak elő a tagok vagy a részvényesek számára a hitelezői érdekek hatékonyabb oltalma céljából. Ezek között vannak olyanok, amelyek a szubszidiaritás elve alapján kerülnek alkalmazásra; tehát amennyiben a létesítő okiratban a tagok másként nem rendelkeztek. Vannak viszont kényszerítő jellegűek is, amelyek alkalmazását a tagok nem tudják kizárni, illetve tartalmukat nem tudják módosítani. Az utóbbi csoportba tartozik különösen a társaság határozatainak a megtámadására vonatkozó kereset, a származtatott kereset, a társaság ügyvezetésére jelentős befolyással bíró tag jogügyleteinek a többi tag általi jóváhagyása, a társaság vezető tisztségviselőinek és közeli hozzátartozóinak a társasággal kötött, számukra közvetlen vagy közvetett anyagi előnyt jelentő jogügyletek érvényességének a kérdése, a független tisztségviselők kérdése, etc.⁴⁸

4. *A tőke felemelésére vagy leszállítására vonatkozó szabályok* – A korlátolt felelősségű társaságok esetében a törzstőke felemelésére vagy leszállítására vonatkozó szabályok a Gt.-ben kifejezetten liberálisak, míg a részvénytársaságok esetében ezek az alaptőkét érintő szabályok lényegesen szigorúbbak a részvényesek, különösen a jövőbeni részvényesek érdekeinek az oltalma céljából. A részvényesek érdekeinek oltalma mellett kifejezésre jut a hitelezők érdekeinek védelme is, mert minden olyan tőkeleszállítás, amely nem a veszteségek fedezését szolgálja; a Gt. hitelezőoltalmi rendelkezéseinek a hatálya alá esik.⁴⁹

5. *A korlátolt felelősségű társaságok minimális tőkekövetelményének csökkentése* – Mint említésre került, a Gt. lényegesen lecsökkentette a korlátolt felelősségű társaságok minimális tőkekövetelményét. Ezt az a megfontolás indokolja, hogy ez a társasági típus a kisebb tőkével rendelkező, rendszerint családi vállalkozásoknak felel meg, a minimális tőkekövetelmény pedig különben sem jelent különösen komoly biztosítékot a hitelezők számára. A hitelezők érdekeit a minimális törvényi tőkekövetelménynél hatékonyabban oltalmazza a társaság fizetőképességének a mércéje, melyet a hitelezők fel tudnak becsléni, valamint az a szabály, amely elsőbbséget biztosít a hitelezők követeléseinek a tagok számára történő mindennemű kifizetés előtt.⁵⁰

6. *A nem pénzbeli hozzájárulások értékének a tagok által történő felbecsülése* – Minden társasági típus esetében, a nyilvános részvénytársaságokat kivéve, amelyeknél ezt az Európai Unió második társasági jogi irányelve tiltja, a tagok nem vagyoni hozzájárulásait a társaság törzstőkéjéhez a tagok saját maguk becsülik fel, ami lényegesen megkönnyíti a társaság alapítását és a társasággal

jogügyleteket kötő harmadik személyek érdekeit sem sérti jelentős mértékben.⁵¹

7. *A nyilvános és a zártkörű részvénytársaságok külön szabályozása* – Az előző, 1996. évi vállalatokról szóló törvénnyel ellentétben, amely csak egy általános részvénytársasági típust ismert, a Gt. külön szabályozza a nyilvános és a zártkörű részvénytársaság-típust, melyek között az alapvető különbség abban áll, hogy a társaság a nyilvánosságtól szándékozik-e tőkét akkumulálni vagy sem, azaz nyilvánosan kísérli-e meg értékesíteni részvényeit. Nyilvános részvényki-bocsátás esetén külön törvény értelmében az Értékpapír Bizottság (*Komisija za hartije od vrednosti*), mint önálló közigazgatási szervezet, bizonyos felügyeleti hatáskörrel rendelkezik a befektetők érdekeinek oltalma céljából.⁵²

5. A SZEMÉLYEGYESÍTŐ TÁRSASÁGOK SZABÁLYOZÁSÁNAK JELLEMZŐI

A személyegyesítő társaságok jogi személyiségének kérdése mellett (számos jogrendben ezek a társaságok nem rendelkeznek önálló jogi személyiséggel), külön kérdésként merül fel minden jogrendben az, hogy ezeket a társasági típusokat (közkereseti társaság és betéti társaság) milyen részletességgel kell törvényben szabályozni. Azokban a jogrendekben, amelyekben a polgári törvénykönyvben vagy más törvényi aktusban külön nevesített szerződésként került szabályozásra a polgári jogi társaság intézménye (*societas*), a gazdasági társaságokról szóló törvény viszonylag kevés rendelkezést szokott tartalmazni ezekre a személyegyesítő társaságokra vonatkozóan, hiszen minden olyan kérdésben, amelyet nem szabályoz a gazdasági társaságokról szóló törvény, szubszidiárius módon alkalmazhatók a polgári jogi társaságra vonatkozó törvényi rendelkezések.⁵³ Mivel a hatályos szerbiai jogban a polgári jogi társaság nem szerepel a nevesített szerződések között az 1978. évi Kötelmi viszonyokról szóló törvényben,⁵⁴ értelemszerűen a Gt. az összehasonlító jogban megállapítható átlaghoz képest részletesebben szabályozza a személyegyesítő társaságokat.⁵⁵

A személyegyesítő társaságok szabályozásával kapcsolatban elsődlegesen azt kell kiemelni, hogy a társaság és harmadik személyek között létrejövő jogviszonyokra (ún. *külső viszonyok*) vonatkozó rendelkezések kényszerítő jellegűek, azaz tartalmuktól a tagok a társasági szerződésben nem térhetnek el, míg a tagok egymás közötti viszonyait, illetve a társaság és a tagok viszonyait (ún. *belső viszonyok*) szabályozó törvényi rendelkezések többnyire diszpozitívek, tehát a tartalmuktól a tagok a társasági szerződésben eltérhetnek. A külső viszo-

nyok csoportjába tartoznak, mindenekelőtt, a társaság kötelezettségeiért való felelősség, a társaság képvisellete, a tagsági részesedés átruházásának lehetősége harmadik személyekre és más hasonló kérdések.⁵⁶

A Gt. személyegyesítő társaságokra vonatkozó rendelkezései közül külön említést érdemelnek azok, amelyek élesen eltérnek az előző törvény rendelkezéseitől. Így a Gt. értelmében személyegyesítő társaság korlátlan felelősséggel rendelkező tagja lehet akár jogi személy is,⁵⁷ kivéve a még nem privatizált társaságokat (azokat a társaságokat, amelyek túlnyomórészt társadalmi tulajdonban vannak), illetve azokat a privatizált társaságokat, amelyek tulajdonosi struktúrájában egy tag sem rendelkezik 20%-ot meghaladó részesedéssel.⁵⁸ A Gt. újításai közé tartozik az is, hogy a személyegyesítő társaságok képviselében minden tag, amennyiben a társasági szerződés másként nem rendelkezik, önállóan és korlátozás nélkül képviselheti a társaságot.⁵⁹ Ez a megoldás eltér a klasszikusnak nevezhető társasági jogi szabályozástól, amelyet a mai kereskedelemben szükséges gyors döntéshozatali lehetőség kívánalma és a tagok között mindig vélelmezhetően fennálló bizalmi viszony indokol.⁶⁰

6. A 2011-BEN ELFOGADOTT GAZDASÁGI TÁRSASÁGOKRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY LEGJELENTŐSEBB ÚJ RENDELKEZÉSEI

A 2011 májusában elfogadott és hatályba lépett új gazdasági társaságokról szóló törvény a még hatályban lévő 2004. évi törvényhez képest nem hoz a szerbiai társasági jogi szabályozásba forradalmi újításokat. Ez főként abból következik, hogy a társasági szabályozás tekintetében a 2004. évi törvényben a jogalkotó európai szintre emelte a társasági jog szerbiai joganyagát, rendelkezései lényeges pontokon eltértek az 1996. évi törvény rendelkezéseitől. Ennél fogva a szerbiai társasági jog korszerűsítése már a 2004. évi törvényben érdemben megtörtént, így a 2011-ben elfogadott új törvényben értelemszerűen nem várhatók lényegi és alapvető újítások. Habár az új törvény több mint 600 paragrafusával megközelítőleg egynegyedével részletesebb jogszabály, mint az elődje, a 2004. évi törvény, a többlet rendelkezések inkább a meglévő törvényi megoldások pontosabb és részletesebb szabályozását jelentik, mint új társasági jogi intézmények szabályozását Szerbiában.

Az 2011. évi törvényben rögzített új normatív megoldások közül a következők érdemelnek külön kiemelését.

A társaságok tevékenységi körének meghatározásában az új Gt. immáron törvényileg is egyértelművé teszi, ami a 2004. évi törvény rendelkezése alapján a gyakorlatban kialakult állásponttá vált, hogy a társaságok bejegyzése céljából a társasági szerződésben csak egy tevékenységet kell megjelölni, amelyet a társaság túlnyomórészt végezni fog, de minden más törvényes tevékenységet is végezhet függetlenül attól, hogy azokat a társasági szerződés vagy az alapszabály névlegesen említi-e vagy sem.⁶¹

Az új törvény változásokat hoz a létesítő okiratok későbbi módosításának vagy kiegészítésének a tekintetében is. Előírja, hogy minden társaság létesítő okirata az alapítás után is szabadon módosítható,⁶² kivéve a részvénytársaságok létesítő okiratát, amely utólagosan nem módosítható.⁶³ A részvénytársaság létesítő okirata a társaság megalakulásával megvalósítja jogi funkcióját. A részvénytársaság létesítő okiratában szabályozott kérdések későbbi módosítását a tagok az alapszabályban tehetik meg. Ennél fogva a törvény előírja, hogy a részvénytársaságok kötelesek alapszabályt elfogadni,⁶⁴ míg a többi társasági típus esetében csak létesítő okirat létezhet és alapszabályt nem tudnak elfogadni.⁶⁵

A 2011. évi Gt. elődjénél pontosabban szabályozza a korlátolt tagi felelősség áttörésének (a „*társasági lepel áttörése*”) intézményét. Négy esetet sorol fel, amikor beáll valamely korlátolt felelősségű tag helytállása a társaság kötelezettségeiért. Ezek mind a tag rosszhiszemű magatartását vélelmezik, a joggal való visszaélés fogalmából erednek. A törvény előírja, hogy a betéti társaság kútagjának, a korlátolt felelősségű társaság tagjának, valamint a részvénytársaság részvényesének, illetve ezen személyek törvényes képviselőjének közvetlen felelőssége a társaság kötelezettségeiért akkor áll be, ha visszaél a korlátolt felelősségre vonatkozó törvényi szabályokkal.⁶⁶ A korlátolt felelősségi szabályokkal való visszaélésnek különösen az minősül, ha a társaságot tilos cél megvalósítására használja fel, a társaság vagyonát saját vagyonaként kezeli vagy rendelkezik vele, a társaságot vagy annak vagyonát a társaság hitelezőinek megkárosítása céljából használja fel, illetve saját maga vagy harmadik személy javára anyagi előny megvalósítása céljából csökkenti a társaság vagyonát, miközben tudomása volt vagy tudomással kellett lennie arról, hogy ennek következtében a társaság nem lesz képes kötelezettségeit teljesíteni.⁶⁷ Az előző törvényhez képest a 2011. évi Gt. a korlátolt tagi felelősség áttörésének több esettípusát említi, miközben a felsorolás nem taxatív, hanem csak példálózó jellegű, tehát a korlátolt felelősségre vonatkozó szabályokkal történő bármilyen rosszhiszemű

visszaélés a tag korlátlan felelősségét vonja maga után. Ebben a törvényben sem kerültek szabályozásra az összehasonlító jogban már elfogadott, a korlátolt tagi felelősség áttörésének ún. objektív esetei, amelyek nem szükségszerűen vélemezik a tag rosszhiszemű magatartását (ilyen például az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság alapítása, a társaság székhelyének valamely tag lakcímére történő meghatározása, etc.).

A társaságok képviseletével kapcsolatosan a 2011. évi Gt. több újítást hoz a szerbiai társasági jogba. A törvény kiegyenlíti a társaság törvényes képviselőjének és statutáris (a létesítő okiratban meghatározott) képviselőjének a jogállását.⁶⁸ Törvényes képviselőként nem csak természetes személyt lehet kinevezni, hanem más gazdasági társaságot is,⁶⁹ de a társaságnak mindenféleképpen legalább egy törvényes képviselője természetes személy kell, hogy legyen.⁷⁰ Amennyiben törvényes képviselőként más társaság került kinevezésre, az képviseleti jogkörét saját természetes személy törvényes képviselője vagy más meghatalmazással rendelkező természetes személy által gyakorolja.⁷¹ Végül, a törvény kifejezetten szabályozza a társaságok alkalmazottainak munkaköri tevékenységébe tartozó képviseleti jogát (*vélelmezett képviselő*), amelyet eddig a társasági jogi szabályozás nem, míg az általános polgári jogi szabályozás csak részben ismert. Azok az alkalmazottak, akiknek rendes munkaköre szükségessé teszi bizonyos típusú szerződések megkötését és teljesítését, valamint jogi cselekmények elvégzését, külön meghatalmazás nélkül jogosultak a társaság nevében az ilyen szerződésekben, illetve jogi cselekményekben a társaság képviselőjeként eljárni.⁷² Az új törvény a 2004. évi törvényhez képest pontosabban rögzíti a cégvezetési meghatalmazás (*prokura*) fogalmát és a prokurista jogosítványait. A prokurának a cégjegyzékbe történő bejegyzése után⁷³ az ilyen képviselő a társaság tevékenységi körébe tartozó minden jogügyletet jogosult kötni, illetve jogi cselekményt elvégezni,⁷⁴ viszont különleges meghatalmazás nélkül képviseleti jogosítványa nem terjed ki a társaság ingatlanvagyonára és más társaságban lévő üzletrésze feletti rendelkezési jogra, váltókötelezettséget és kezességet nem vállalhat, nem köthet kölcsön- és hitelügyleteket, illetve nem képviselheti a társaságok bírósági vagy választottbírósági eljárásokban.⁷⁵ Ennélfogva megállapítható, hogy a prokurista képviseleti joga nem terjed ki a társaság abszolút jogképességére, hanem csak a tevékenységi köréből fakadó relatív jogképességre.

Az új törvény megemelte a részvénytársaságok minimális tőkekövetelményét 3.000.000 dinárra, amit hazai valutában fejez ki⁷⁶ a 2004. évi törvénnyel ellentétben, amely a minimális tőkekövetelményt EUR-ban fejezte ki. A 2011. évi Gt. egységes minimális tőkekövetelményt állít fel mind a zárt részvénytársaságok, mind a nyilvános tevékenységet végző részvénytársaságok számára az előző törvénytől eltérően, amely a zárt részvénytársaságok számára alacsonyabb minimális tőkekövetelményt irányzott elő.⁷⁷ A két részvénytársasági típus megkülönböztetése azonban az új szabályozás fényében is rendelkezik jogi relevanciával, mert a nyilvános részvénykibocsátás az Értékpapír Bizottság felügyeleti hatáskörébe tartozik.⁷⁸ Hasonlóan, a törvényhozó magasabb minimális tőkekövetelményt szándékozott rögzíteni a korlátolt felelősségű társaságokra vonatkozóan is (az eddigi 500 EUR helyett),⁷⁹ viszont a törvény elfogadott szövegében mindössze 100 din összeg szerepel,⁸⁰ amely vélelmezhetően 100.000 dinár kellene, hogy legyen. Ez egy (súlyos) technikai hiba, amelyet a jogalkotó minden bizonnyal ki fog javítani.

A 2004. évi törvény gyakorlati alkalmazása során annak egyik legjelentősebb hiányossága a felszámolási eljárásra vonatkozó rendelkezéseiben mutatkozott meg. Előírta ugyanis, hogy felszámolási eljárást csak a társaság illetékes szerveinek döntése alapján vagy a tagok kezdeményezésére lehet lefolytatni, tehát nem létezett a kényszerfelszámolás intézménye. Az új törvény viszont rögzíti, hogy a társaság szervei és a tagok mellett felszámolási eljárást meghatározott esetekben kezdeményezhet és lefolytathat a Kereskedelmi Jegyzékeket Vezető Hivatal is.⁸¹

Az új Gt. szabályozza az egyesülést, mint a bejegyzett társaságok együttműködésének intézményesített társasági típusát.⁸² Az egyesülést szabályozta már az 1996. évi vállalatokról szóló törvény, de a 2004. évi Gt. nem.

Végül fontos kiemelni, hogy a 2011. évi Gt. az előző törvényekhez képest lényegesen szélesebb körben ad helyet a Szerbiában élő kisebbségek (így a vajdasági magyarok) anyanyelv-használati joga érvényesülésének. A törvény előírja, hogy a gazdasági társaságok tevékenységük végzése során cégnevük vagy rövidített cégnevük idegen nyelvű fordítását, valamint kisebbségi nyelven szereplő fordítását is használhatják, miközben maga a cég elnevezése nem szerepelhet fordításban.⁸³ A cégnév idegen vagy kisebbségi nyelvű fordítását nem kell külön hatóságilag engedélyeztetni, csupán a cégjegyzékbe bejegyeztetni.⁸⁴

JEGYZETEK

1 A gazdasági társaságokról szóló törvény (Zakon o privrednim društvima), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 125/2004 sz. (a továbbiakban: Gt.).

2 A vállalatokról szóló törvény (Zakon o preduzećima), a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság Hivatalos Lapja (Službeni list SRJ), 29/96, 33/96, 29/97, 59/98, 74/99, 9/2001 és 36/2002 sz.

3 A gazdasági társaságokról szóló törvény (Zakon o privrednim društvima), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 36/2011. sz. (a továbbiakban: Gt.2011).

4 Lásd Gt. 2011 600. szak.

5 A gazdálkodó szervezetek bejegyzéséről szóló törvény (Zakon o registraciji privrednih subjekata), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 55/2004, 61/2005 és 111/2009 (másik törvény) sz.

6 A Kereskedelmi Jegyzékeket Vezető Hivatalról szóló törvény (Zakon o Agenciji za privredne registre), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 55/2004 és 111/2009 sz.

7 Az egyéni vállalkozókról szóló törvény (Zakon o privatnim preduzetnicima), a Szerb Szocialista Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik SRS), 54/89 és 9/90, a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS) i 19/91, 46/91, 31/93 (alkotmánybírósági határozat), 39/93, 53/93, 67/93, 48/94, 53/95, 35/2002, 101/2005 (másik törvény), 55/2004 (másik törvény) és 61/2005 (másik törvény) sz.

8 A külföldi beruházásokról szóló törvény (Zakon o stranim ulaganjima), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 3/2002 és 5/2003 sz.

9 A koncessziókról szóló törvény (Zakon o koncesijama), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 55/2003 sz.

10 A magánosításról szóló törvény (Zakon o privatizaciji), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 38/2001, 18/2003, 45/2005, 123/2007, 123/2007 (másik törvény) és 30/2010 (másik törvény) sz.

11 A gazdasági tevékenységek besorolásáról szóló törvény (Zakon o klasifikaciji delatnosti), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 104/2009 sz.

12 A gazdasági kamarákról szóló törvény (Zakon o privrednim komorama), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 65/2001 és 36/2009 sz.

13 A számvitelről és könyvvizsgálatról szóló törvény (Zakon o računovodstvu i reviziji), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 46/2006 és 111/2009 sz.

14 Csődtörvény (Zakon o stečaju), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 104/2009 sz.

15 A polgári perrendtartásról szóló törvény (Zakon o parničnom postupku), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 125/2004 és 111/2009 sz.; a bírósági végrehajtásról szóló törvény (Zakon o izvršenju), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 125/2004. sz.; A nem peres eljárásról szóló törvény (Zakon o vanparničnom postupku), a Szerb Szocialista Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik SRS), 25/82 és 48/88, a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 46/95 (másik törvény) és 18/2005 (másik törvény) sz.

A bírósági végrehajtásról az Országgyűlés májusban új törvényt fogadott el, melynek alkalmazása 2011. szeptember 17-én kezdődik, míg a végrehajtókra vonatkozó rendelkezések 2012. május 17-én. A bírósági végrehajtásról és a biztosítási intézkedésekről szóló törvény (Zakon o izvršenju i obezbeđenju), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 31/2011. sz.

Májusban az Országgyűlés törvényt alkotott a közjegyzői tevékenység újbóli bevezetéséről Szerbiában (A II. Világháborúig létezett közjegyzőség a királyi Jugoszláviában), melynek értelmében 2012. szeptember 1-től számos nem peres és közigazgatási eljárást, illetve okiratszerkesztési és okirathitelesítési feladatkört a közjegyzők fognak ellátni. A közjegyzői tevékenységről szóló törvény (Zakon o javnom beležništvu), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 125/2004 és 111/2009 sz.

16 A bankokról szóló törvény (Zakon o bankama), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 107/2005 és 91/2010 sz.; Biztosítási törvény (Zakon o osiguranju), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 55/2004, 70/2004 (javítás), 61/2005, 61/2005 (másik törvény), 85/2005 (másik törvény), 101/2007, 63/2009 (alkotmánybírósági határozat) és 107/2009 sz.; A pénzügyi lízingről szóló törvény (Zakon o finansijskom lizingu), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 55/2003, 61/2005 és 31/2011 sz.; A befektetési alapokról szóló törvény (Zakon o investicionim fondovima), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 46/2006, 51/2009 és 31/2011 sz.; A bankok és a biztosítótársaságok csődeljárásáról és felszámolásáról szóló törvény (Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 61/2005, 116/2008 és 91/2010 sz.; Az értékpapírok és pénzügyi eszközök forgalmáról szóló törvény (Zakon o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 47/2006 sz.; A tőkepiacról szóló törvény (Zakon o tržištu kapitala), a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlőnye (Službeni glasnik RS), 31/2011 sz.; stb.

17 Szerbiában a Nemzeti Bank (Jegybank) feladatkörébe nem csak a pénzügyi stabilitás fenntartása és a monetáris politika megvalósítása tartozik, hanem pénzügyi szervezetek tevékenységének szabályozása és felügyelete, a törvényi rendelkezésekkel összhangban.

18 Lásd *Mirko Vasiljević* „Privredna društva – domaće i uporedno pravo” (Gazdasági Társaságok – Hazai és Külföldi Jog; Udruženje pravika u privredi Jugoslavije; Belgrád; 1999.; 11-13. pp.)

19 Lásd Az egyéni vállalkozókról szóló törvény 1a szak.

20 Amíg, például, az 1996. évi törvény értelmében a korlátozott felelősségű társaság (akár egyszemélyes társaság esetében is) minimális törzstőkéje nem lehetett kevesebb, mint 5000 USD, a Gt. szerint a kft. minimális törzstőkéje 500 EUR, amelynek csak felét kell befizetni az alapításkor, a másik felét pedig az alapítástól számított két éven belül az alapítástól számítva. Lásd Gt. 112. szak. (1) bek.

21 Lásd Gt. 2. szak. (2) bek.

22 Lásd Gt. 5. szak. (2) bek.

23 Lásd Gt. 5. szak. (3) bek.

24 Így, például, bankok és biztosító társaságok kizárólag részvénytársaság formájában működhetnek. Lásd A Bankokról szóló törvény 10. szak. és A biztosítási törvény 3. szak. (2) bek.

25 Lásd Gt. 2. szak. (1) bek.

26 Lásd Gt. 8. szak.

27 Ezt szó szerint valójában nem a Gt. írja elő. A Gt. csupán azt rendeli el, hogy a társaságok jogalanyisága a cégjegyzékbe történő bejegyzéssel jön létre, amelyet a gazdálkodó szervezetek bejegyzését szabályozó törvénnyel összhangban kell vezetni. Lásd Gt. 8. szak. Ez a törvény, amelyre a Gt. hivatkozik, és amely közigazgatási feladatkörbe helyezi át a cégjegyzék vezetését, A gazdálkodó szervezetek bejegyzéséről szóló törvény (8. szak.).

28 Agencija za privredne registre (APR).

29 Lásd a Hivatal honlapját: www.apr.gov.rs.

30 Lásd Gt. 5. szak. (1) bek.

31 Lásd *Mirko Vasiljević* „Komentar zakona o privrednim društvima“ (A gazdasági társaságokról szóló törvény kommentárja; Službeni list; Belgrád; 2006.; 114. p.)

32 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 20-24. pp.

33 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 20-21. pp.

34 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 21. p.

35 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 21. p.

36 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 22. p.

37 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 23. p.

38 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 23. p.

39 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 23. p.

40 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 23. p.

41 Lásd *Mirko Vasiljević* „Quo vadis kompanijsko pravo?“ (Quo vadis társasági jog?; Pravna riječ; 2005/5. ; 11-42. pp.); *D. Radonjić* „Korporativni skandali i reforma kompanijskog prava“ (Vállalati botrányok és a társasági jog reformja; Pravna riječ; 2005/5.; 428-429. pp.); *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 24. p.

42 Lásd *Aleksandra Jovanović* „Zakon o privrednim društvima i ekonomske slobode“ (A gazdasági társaságokról szóló törvény és a gazdasági szabadságok; Pravo i privreda; 2005/1-4.; 55-64. pp.)

43 Lásd *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 24. p.

44 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 24. p.

45 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 25. p.

46 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 25. p.

47 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 27. p.

48 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 25-26. pp.

49 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 26. p.

50 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 26. p.; A mai társasági jogi elméletben szinte általánosan elfogadottnak tekinthető az az álláspont, amely szerint a tőketársaságok esetében a minimális, törvényre előírt tőkekövetelmény a hitelezők számára nem jelent különösebb biztosítékot. Lásd *Vékás Lajos* „Szakértői javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez“ (Complex; Budapest; 2008.; 279. p.)

51 Lásd *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 26. p.

52 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 27. p.

53 *Vasiljević, M. i.m.* (Komentar) 27. p.

54 A kötelmi viszonyokról szóló törvény (Zakon o obligacionim odnosima), A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság Hivatalos Lapja (Službeni list SFRJ) 29/78, 39/85, 45/89 – alkotmánybírósa-gi határozat és 57/89, A Jugoszláv Szövetségi Köztársaság Hivatalos Lapja (Službeni list SRJ) 31/93 sz.

A kötelmi viszonyokról szóló törvény elfogadásakor a jogalkotó úgy ítélte meg, hogy az 1974. évi Alkotmány értelmében a polgári jogi társaság szabályozása nem tartozik szövetségi, hanem köztársasági törvényhozói hatáskörbe. Köztársasági szinten azonban ennek a szerződéstípusnak a szabályozására később nem került sor. Elvben, a polgári jogi társaságra még ma is alkalmazhatóak az 1844. évi Szerb Polgári Törvénykönyv rendelkezései (amely szabályozza ezt a szerződéstípust), mivel az 1946. évi Hatálytalanítási törvény (A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Hivatalos Lapja, 86/46. sz.) 4. szakasza értelmében, habár minden II. Világháború előtti jogszabály hatályát veszítette, bizonyos rendelkezéseket a hatályukat veszített jogszabályokból a bíróságok egyes eljárásokban alkalmazhatnak, ha az adott kérdést háború után elfogadott jogszabály nem szabályozza és az alkalmazásra kerülő rendelkezés nincs ellentétben az új állam közrendjével. A szerb Ptk. rendelkezései viszont több mint 150 évvel ezelőtti jogi és kulturális környezetben jöttek létre, ezért jogosan állapítható meg, hogy a polgári jogi társaság intézményét újabb kori jogszabály Szerbiában jelenleg nem szabályozza.

- 55 Lásd *Vasiljević, M.* i.m. (Komentar) 27. p.
56 *Vasiljević, M.* i.m. (Komentar) 27. p.
57 A közkereseti társaságokra vonatkozóan lásd Gt. 53. szak. (1) bek., a betéti társaságokra vonatkozóan pedig Gt. 90. szak. (1) bek.
58 Lásd Gt. 455. szak.
59 Lásd Gt. 65. szak. (1) bek., valamint a 73. szak. (1) és (2) bek.
60 Lásd *Vasiljević, M.* i.m. (Komentar) 28. p.
61 Lásd Gt.2011 4. szak. (1) bek.
62 Lásd Gt.2011 12. szak. (1) bek.
63 Lásd Gt.2011 12. szak. (3) bek.
64 Lásd Gt.2011 11. szak. (4) bek.
65 Lásd Gt.2011 11. szak. (3) bek. (*argumentum a contratio*)
66 Lásd Gt.2011 18. szak. (1) bek.
67 Lásd Gt.2011 18. szak. (2) bek.
68 Lásd Gt.2011 31. szak. (1) bek.
69 Lásd Gt.2011 31. szak. (2) bek.
70 Lásd Gt.2011 31. szak. (3) bek.
71 Lásd Gt.2011 31. szak. (4) bek.
72 Lásd Gt.2011 34. szak. (1) bek.
73 Lásd Gt.2011 36. szak. (2) bek.
74 Lásd Gt.2011 35. szak. (1) bek.
75 Lásd Gt.2011 38. szak. (1) bek.
76 Lásd Gt.2011 293. szak.
77 A zárt részvénytársaság minimális tőkekövetelménye 10.000 EUR volt, míg a nyílt részvénytársaságé 25.000 EUR. Lásd Gt. 233. szak. (1) és (2) bek.
78 Lásd A tőkepiacról szóló törvény 2. szak. (1) bek. 43. pontját.
79 Lásd Gt. 112. szak. (1) bek.
80 Lásd Gt.2011 145. szak.
81 Lásd Gt.2011 546-548. szak.
82 Lásd Gt.2011 578-580. szak.
83 Lásd Gt.2011 24. szak. 3. bek.
84 Lásd Gt.2011 24. szak. 4. bek.

KÖZBESZERZÉS DIÓHÉJBAN, AVAGY A KBT. STRUKTÚRÁJA

1. TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

A közbeszerzések hazai intézményrendszerét az első közbeszerzési törvényünk (a továbbiakban: első Kbt.) hozta létre 1995-ben.¹ A törvény megjelenését megelőzően – a rendszerváltást követően – a hazai jogalkotásban már találunk olyan jogszabályokat, amelyek a közpénzek felhasználására vonatkozóan tartalmaztak rendelkezéseket. Ezek közé tartozik például az Állami Számvevőszékről szóló 1989. évi XXXVIII. törvény vagy az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény. Az Állami Számvevőszék felállításának egyik oka az állam bevételeinek és kiadásainak, valamint az állami vagyon hasznosításának az ellenőrzése volt. Az államháztartási törvény preambuluma szerint a törvény az államháztartás² kívánatos pénzügyi egyensúlyának az elősegítését is célozza.

A közpénzek korábbiakhoz képest hathatósabb felhasználása, az állami pénzek elköltésének a szabályai egységes kódexben eddig nem jelentek meg. A jogalkotónak akkoriban egy új gazdasági és társadalmi berendezkedéshez tartozó eljárást kellett bevezetnie, és egy olyan intézményrendszert megalkotnia, amely alkalmas a közbeszerzési kultúra kialakítására, fejlesztésére, az eltérő érdekek egyeztetésére, a jogszabályok betartásának ellenőrzésére, illetve a gyors és hatékony jogorvoslat biztosítására. Leszögezhetjük: 1995-ben a kihívásoknak megfelelő intézményi struktúra született.³

Az első Kbt. hatályba lépése előtt a közpénzek elköltését a társadalmi kontroll szempontjából homály fedte. Az első közbeszerzési kódexünk alapvetően megfelelt az Európai Közösség közbeszerzési irányelveiből eredő jogharmonizációs követelményeknek. Az eltérések szándékoltak voltak, így például gazdaságpolitikai célkitűzések indokolták a beépítésüket,⁴ melyre az Európai Megállapodás 66. Cikke adott lehetőséget. A Cikkely szerint a szerződő felek között egy *aszimmetrikus megállapodás* jött létre, mely hazánk piacának a vé-

delmére és megerősítésére szolgált.⁵ Az első Kbt. első jelentősebb módosítását az Országgyűlés 1999-ben fogadta el és a változások 1999. szeptember 1-jén léptek hatályba. A módosítással elsősorban a közbeszerzési gyakorlat addig felhalmozott tapasztalatait és a joggyakorlatban kialakult értelmezést emelte be a jogszabályba a jogalkotó. A módosítás eredményeként jóval szélesebb kör vált jogosulttá hivatalból jogorvoslati eljárás kezdeményezésére, így például a közigazgatási hivatalok és az Állami Számvevőszék is. A második nagyobb módosítás 2002. január 01. napján lépett hatályba, amely alapvetően a nem egyértelmű, egymásnak ellentmondó gyakorlat tisztázására irányult. Ekkor került pontosításra az alkalmasság-alkalmatlanság feltételeinek a megállapítása és az ajánlatok értékelésével kapcsolatos szabályozás.

Mint említettük, az első Kbt. nagymértékben, de nem mindenben felelt meg az európai közösségi jog követelményeinek. Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunkig, illetve 2004. január 1. napjáig meg kellett teremteni az európai közösségi közbeszerzési joggal teljesen összeegyeztethető magyar szabályozást. A magyar közbeszerzési szabályozásnak egyben eleget kell tennie a WTO Kormánybeszerzési Megállapodásában (GPA) foglaltaknak is. A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény (a továbbiakban: Kbt.) megalkotását elsősorban a közbeszerzésekre vonatkozó közösségi irányelvek rendelkezéseinek magyar jogrendszerbe történő átültetése indokolta. Másrészt, az első Kbt. megalkotása óta eltelt időszak jogalkalmazási tapasztalatait hasznosítani kellett, a meglévő és bevált intézményeket tovább kellett fejleszteni, ahol szükséges volt pontosítani. Meg kell jegyezni, hogy a közbeszerzés szabályozásának elsődleges célja a közösségi jog oldaláról tekintve más prioritást kap: a közbeszerzés egy eszköz, amely a belső, egységes piac zökkenőmentes működését kívánja elősegíteni. Ezzel szemben a hazai jogalkotó célja elsősorban a közpénzek felhasználásának az átláthatóvá, ellenőrizhetővé tétele, az államháztartás kiadásainak az ésszerűsítése, a tiszta verseny biztosítása. Fontos kiemelni, hogy a közösségi jog és a hazai jog alapkonceptiója bár eltér egymástól, de ezek nem ellentétesek egymással. A két szempont egymás mellettségéről beszélhetünk, ami az eltérő szemléletből adódik, de a két cél nem gyengíti egymást. A törvény az első Kbt.-hez képest differenciáltabb szabályozást követ. Egyrészt a klasszikus ajánlatkérők⁶ mellett megjelennek a közszolgáltatók is,⁷ másrészt a Kbt. három közbeszerzési értékhatárrendszert és az ehhez kapcsolódó három eljárási rendet különböztetett meg: az európai közösségi értékhatárokat elérő vagy

azokat meghaladó értékű közbeszerzések (I. rezsim beszerzései), a nemzeti értékhatárokat elérő vagy azokat meghaladó, de a közösségi értékhatárokat el nem érő közbeszerzések (II. rezsim beszerzései), illetve a nemzeti értékhatár alatti értékű közbeszerzések (III. rezsim beszerzései).

A Kbt. bonyolult, nehézkes közbeszerzési eljárások lefolytatását írja elő, emiatt a közbeszerzési eljárások drágábbak, mint lehetnének. Európa legterjedelmesebb könyve a magyar, hatályba lépése óta több mint 20 alkalommal került sor a módosítására, ami viszont nem mindig érte el a kívánt célt, ugyanis a törvény – bár egyes részeit hatályon kívül helyezték – bonyolultabbá, átláthatatlanná vált. Ezen okok miatt már nem volt elegendő a törvény egy újabb átfogó módosítása, hanem egy új, egyszerűbb, rövidebb és könnyebben átlátható közbeszerzési törvény elfogadása vált szükségessé: így született meg a közbeszerzésekről szóló 2011. évi CVIII. törvény⁸ (a továbbiakban: új Kbt.). Általánosságban elmondható, hogy az új Kbt. átláthatóbb, mint elődje, és struktúrájának köszönhetően az átláthatatlan visszahivatkozások rendszere megszűnt, mely a közbeszerzési szabályok alkalmazását egyszerűbbé teszik: nem egy eljárási típus – nyílt eljárás – került a szabályozás középpontjába, így a jogalkalmazó nem egy eljárási renden keresztül látja a közbeszerzést. Az olvasó „könnyebben” megérti, hogy mit is értünk közbeszerzési eljárás alatt, hogyan kell egy közbeszerzési eljárást lefolytatni az általános szabályok szerint, majd megismerhetjük az egyes eljárási formákat, de itt már csak a specialitások kerülnek ismertetésre, azok a szabályok, amelyek az egyes eljárásokat egymástól megkülönböztetik.

2. AZ ÚJ KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNY CÉLJA, ALAPELVEI, A SZABÁLYOZÁS JELLEGE

Az új közbeszerzési törvény *célja*⁹ a közpénzek ésszerű és hatékony felhasználása, a nyilvános ellenőrizhetőség megteremtése, a verseny tisztaságának biztosítása, a mikro-, kis- és középvállalkozások közbeszerzési eljárásban való részvételének, valamint az állam szociális célkitűzéseinek és a jogszერű foglalkoztatásnak az elősegítése.

A korábbi közbeszerzési törvények céljaival egyezően az új Kbt. is alapvető célként említi a közpénzek ésszerű és hatékony felhasználását, valamint a nyilvános ellenőrizhetőség megteremtését, azaz a közpénzekkel való takarékos bánásmódot. A törvényi célok azt presszionálják, hogy a közbeszerzési eljárás

során hozott valamennyi döntésnél a takarékoságnak kell elsődlegesnek lennie. Ez leginkább az ajánlatok elbírálásánál, azok értékelésénél játszik szerepet. A törvény a közpénzeknek – a piacgazdasági szemlélete mellett – a jó gazda gondosságával való felhasználását kívánja megteremteni.

A fentiek mellett új célként jelenik meg a mikro-, kis- és középvállalkozások¹⁰ közbeszerzési eljárásban való részvételének, valamint az állam szociális célkitűzéseinek, a társadalmi felelősségvállalásnak és a jogszerű foglalkoztatásnak az elősegítése.

Általánosságban elmondható, hogy a jogalkotói cél mindig nagyon fontos szerepet játszik a jogszabály életében. A jogalkotó a törvény elején fogalmazza meg azokat a kívánságait, amelyeket a szabályozással el kíván érni. A jogszabályi cél azonban önmagában kevés: a célkitűzésekre ugyanis önmagában jogot alapítani nem lehet. Vitás ügyek eldöntése esetén a törvényi célokra, mint a jogalkotó „kívánságlistájára” érdemi döntést nem lehet alapozni. Többek között ezért van szükség az alapelvekre, melyek jellegüknél fogva különböznek a céloktól.

Az *alapelvek*¹¹ végigkísérik a törvény szövegét, a közbeszerzési eljárás egészét meghatározzák, zsinórmértékül szolgálnak, kötelezően megadják a törvény eszmei alapját, a jogalkalmazók számára iránymutatást adnak. A törvény részletszabályai külön is kibontják az alapelvekből fakadó kötelezettségeket, illetve az új Kbt. szabályait mindig az alapelvekre figyelemmel kell értelmezni. Az elvek generálklauzulaként is működnek, ami azt jelenti, hogy bármelyik elvbe ütköző eljárási cselekmény esetén jogorvoslati eljárást lehet kezdeményezni a Közbeszerzési Döntőbizottság előtt. Azon túl, hogy a generálklauzulák szubszidiáriusan alkalmazandó szabályok szerepét töltik be, tehát akkor alkalmazhatóak, ha a jogszabály az adott tényállásra nevesített megoldást nem tartalmaz.¹² Ennek segítségével valósul meg az alapelvek hégazpótló szerepe azokban az esetekben, amikor a részletszabályok valamilyen kérdésről nem rendelkeznek. Az új Kbt. az alábbi alapelveket ismeri: a verseny tisztasága, nyilvánossága, átláthatósága, az ajánlattevők esélyegyenlőségének a biztosítása, az egyenlő elbánás garantálása, a nemzeti elbánás biztosítása, a jóhiszeműség és tisztesség, a rendeltetésszerű joggyakorlás, a közpénzek hatékony és felelős felhasználásának az elve, a magyar nyelv használatának a biztosítása az eljárásban és az arányosság követelménye.

A verseny tisztasága, nyilvánossága, átláthatósága fokozott érvényesülése érdekében az ajánlatkérő és az ajánlattevők átláthatósági megállapodást köthetnek egymással. Ez alapján független szakértő bevonásával elősegíthető az alapelvek és a törvény követelményeinek az érvényesülése, mely a korrupció visszaszorítását is célozza. A megállapodás megkötése nem törvényi kötelezettség, csak lehetőség. A megállapodás alapján a felek független szakértőt választanak, akinek feladata az eljárás valamennyi mozzanatának az ellenőrzése, a szerződés teljesítésének a nyomon követése és a nyilvános jelentés közzététele. A megállapodásban a felek kötelezik magukat arra, hogy a jogsértés jelzése esetén haladéktalanul egyeztetnek egymással. Az átláthatósági megállapodás megkötése elősegítheti a közszféra és a piaci szereplők közötti viszony átláthatóságát, és ezáltal az állampolgárok bizalmának erősödése irányába hat.

A törvény szabályai alapvetően *kógensek*.¹³ a közbeszerzésre, illetve a közbeszerzési eljárásra vonatkozó törvényben foglalt szabályoktól csak annyiban lehet eltérni, amennyiben azt a törvény kifejezetten megengedi. Ennek eredményeként a szerződéses kötelezettségvállalások kiszámíthatóak, átláthatóak lesznek az ajánlattevők esélyegyenlőségének biztosítása mellett. A kógencia értelmében a közbeszerzési eljárás résztvevői a törvény egyes rendelkezései helyett nem támaszkodhatnak más szabályokra, új eljárási szabályokat nem alakíthatnak ki és a törvény rendelkezéseitől még közös egyetértésben sem térhetnek el.

A törvény ugyanakkor azt is rögzíti, hogy a jogszabályban nem rendezett kérdésekben a szabályozás céljával összhangban, az alapelvek tiszteletben tartásával kell eljárni. A szabályozás ilyen megfogalmazásának oka az, hogy a jogalkotó minden élethelyzetet nem tud előre modellezni, minden élethelyzetet nem tud előre a törvényben szabályozni. Ebből az következik, hogy amikor a jogalkalmazás nem talál a felmerült gyakorlati esetre konkrét eljárásjogi szabályt, akkor a törvény céljára és alapelveire támaszkodva kell a helyzetet megoldania. A jogalkotó ezzel a megoldással növeli az alapelvek szerepét a túlszabályozás helyett: nem minden magatartás tilos, amelyet a törvény nem szabályoz, kifejezetten csak azok, amelyek nincsenek összhangban a törvény szellemiségével.

3. AZ ÚJ KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNY ALANYAI

a) Állam, Miniszterelnökség, minisztérium, központosított közbeszerzés során ajánlatkérésre feljogosított szervezet, helyi önkormányzat, költségvetési szerv,¹⁴ közalapítvány, helyi kisebbségi önkormányzat, országos kisebbségi önkormányzat, helyi önkormányzatok társulása, a helyi önkormányzat által a helyben központosított közbeszerzés keretében ajánlatkérésre kizárólagosan feljogosított szervezet, több helyi önkormányzat, illetve ezer fő lakosnál kevesebb lélekszámú települések, központosított közbeszerzés keretében ajánlatkérésre kizárólagosan feljogosított szervezet, területfejlesztési önkormányzati társulás, megyei területfejlesztési tanács, térségi fejlesztési tanács, regionális fejlesztési tanács;¹⁵

b) „Közjogi intézmény”: az a jogképes szervezet, amely közérdekű, de nem ipari vagy kereskedelmi jellegű tevékenységet lát el, ha az a) pontban felsorolt ajánlatkérők, vagy az Országgyűlés, vagy a Kormány külön-külön vagy együttesen, közvetlenül vagy közvetetten meghatározó befolyást képes felette gyakorolni,¹⁶ vagy működését többségi részben egy vagy több ilyen szervezet finanszírozza. A fogalomból eredően az ajánlatkérő fogalmát funkcionálisan kell értelmezni. A közjogi intézmény minősítéséhez minden feltételnek teljesülni kell. Ha a tevékenység kizárólag ipari vagy kereskedelmi jellegű, vagy ipari és kereskedelmi jellegű és egyéb közérdekű is, akkor egyéb feltételek fennállta esetén sem közjogi intézmény. Ha a szervezet többféle tevékenységet is folytat, így közérdekű, de nem ipari vagy kereskedelmi jellegűt, valamint egyéb nem közérdekűt is, akkor ezeknek az aránya irreleváns abból a szempontból, hogy a szervezet közjogi szervezetnek minősüljön;

c) Az *in-house szerződések* alanyai. Az *in-house szerződések* fogalma a közbeszerzési irányelvekben nem szerepel, feltételrendszerét az Európai Bíróság gyakorlata alakította ki. Az Európai Bíróság elsőként a Teckal-ügyben¹⁷ fogalmazta meg a feltételeket, így ezeket *Teckal-kritériumoknak* is nevezzük: *strukturális függésről* abban az esetben beszélünk, ha az ajánlatkérő olyan ajánlattevővel köt szerződést, amely jogilag tőle független, ám az ajánlatkérő a szervezet felett olyan ellenőrzést gyakorol, mint amit saját szervei felett, *gazdasági függés* akkor figyelhető meg, ha a szervezet tevékenységét lényegében az ajánlatkérő részére végzi.

A hazai szabályozás szerint amennyiben a klasszikus ajánlatkérő a kizárólagos tulajdonában lévő olyan gazdálkodó szervezettel köt szerződést, amely fe-

lett az ügyvezetési jellegű feladatok ellátását illetően teljes körű ellenőrzési joggal rendelkezik és képes a gazdálkodó szervezet stratégiai céljainak és fontos döntéseinek a befolyásolására is, valamint a szerződéskötést követően a gazdálkodó szervezet adott üzleti évben elért nettó árbevételének a 80%-a az egyedüli tag/részesvényes ajánlatkérővel kötendő szerződés teljesítéséből származik, akkor a szervezet ajánlatkérőnek minősül. Amennyiben több klasszikus ajánlatkérő köt szerződést egy gazdálkodó szervezettel, akkor is megvalósul a strukturális függés.¹⁸ A feltételeket azonban szigorúan kell értelmezni: amennyiben az adott szervezetben egy vagy több magánvállalkozás is részt vesz, még ha ez a részesedés kisebbségi is, akkor kizárja az in-house szerződés alkalmazhatóságát.¹⁹ Ennek indoka az, hogy ebben az esetben a klasszikus ajánlatkérő nem tudja teljes egészében gyakorolni az ellenőrzési jogát;

d) Azok a szervezetek, amelyek a beszerzéseiket támogatásból kívánják megvalósítani akkor, ha azt a fent felsorolt ajánlatkérő többségi részben közvetlenül támogatja vagy Európai Unióból származó forrásból többségi részben közvetlenül támogatják. A támogatás a közbeszerzésre irányuló szerződés teljesítéséhez pénzeszköz vagy egyéb anyagi előny juttatása az ajánlatkérő részére, ide nem értve az adókedvezményt és a kezességvállalást;²⁰

e) Az a szervezet, amely önként vagy szerződésben vállal erre kötelezettséget, vagy a közbeszerzési eljárás lefolytatására külön jogszabály kötelezi;

f) Azok a gazdálkodó szervezetek,²¹ amelyek közszolgáltatói tevékenységet folytatnak,²² és amelyek felett az ajánlatkérők közvetlenül vagy közvetve meghatározó befolyást képesek gyakorolni, a közszolgáltatói tevékenységének biztosítása céljából lefolytatott beszerzése során;

g) Az a szervezet, amely a közszolgáltatói tevékenységet különleges vagy kizárólagos jog alapján folytatja a közszolgáltatói tevékenységének biztosítása céljából lefolytatott beszerzése során. Az új Kbt. sem ismeri el a szerződésen alapuló különleges vagy kizárólag jogot, így az csak jogszabályon vagy közigazgatási határozaton alapulhat.

Az alanyok áttekintése után megállapítható, hogy az új Kbt. a jelenleg hatályos Kbt.-hez hasonlóan kombinálja a hatálya alá tartozó szervezetek meghatározásának módszerét. Egyrészt konkrét ajánlatkérőket nevez meg, másrészt szervezettípusokat is említ, harmadrészt pedig meghatározza azokat a feltételeket, amelyek megléte esetében egy adott szervezet a közbeszerzési törvény alanyi hatálya alá tartozik. Első ránézésre talán úgy tűnik, mintha az új Kbt.

szűkítené az ajánlatkérői kört, ez azonban csak látszólagos, hiszen alaposabb tanulmányozást követően rá kell jönnünk arra, hogy a közbeszerzési kötelezettek köre nem szűkül.

4. A KÖZBESZERZÉS TÁRGYA

4.1 Árubeszerzés

Az árubeszerzés olyan visszterhes szerződés, amely ingó dolog tulajdonjogának a megszerzésére irányul. A törvény árubeszerzésnek minősíti azt az eljárást is, amelynek célja ingó dolog használati jogának a megszerzése. A használati joggal összefüggésben kerül megállapításra az a szabály, amely szerint az árubeszerzésre irányuló szerződés határozott vagy határozatlan időre is megköthető. A beszerzett termék jellegétől függően az árubeszerzés magába foglalja a beállítást vagy üzembe helyezést is, mint szolgáltatást. Az európai uniós irányelveknek megfelelően a beszerzés tárgya kizárólag ingó dolog lehet, amely forgalomképes és birtokba vehető, az ingatlan tulajdonjogának megszerzésére, illetve annak használatára, hasznosítására vonatkozó szerződés nem minősül árubeszerzésnek.²³

4.2 Építési beruházás

Az építési beruházás is visszterhes szerződés, melynek a tárgya a törvény 1. számú mellékletben rögzített *építési munka* kivitelezése, vagy kivitelezése és tervezése együtt, vagy valamilyen *építmény*²⁴ kivitelezése, vagy kivitelezése és tervezése együtt, illetve az ajánlatkérő által meghatározott követelményeknek megfelelő építmény²⁵ bármilyen eszközzel vagy módon történő kivitelezése. Ez utóbbi fogalmi elemből következően az építési munkát nem feltétlenül saját munkaként kell kivitelezni, hanem úgy is szerepelhet valaki ajánlattevőként, hogy a tényleges munkát nem maga végzi, hanem bármilyen eszközzel vagy módon, azaz harmadik személyek útján látja el a feladatot: így például egy holding leányvállalata is jogosult a munka elvégzésére.²⁶ Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a törvény 1. számú mellékletének azért van fokozott jelentősége, mert az itt felsorolt tevékenységek között szerepelnek olyanok is, amelyek egyébként szolgáltatásnak minősülhetnének.

4.3 Építési koncesszió

Az építési beruházás és az építési koncesszió az általános és a speciális viszonyában áll egymással. Az építési koncesszió esetében az építési beruházásra vonatkozó rendelkezéseket megfelelően kell alkalmazni az alábbi eltérésekkel:

- Az építési beruházás szerződészerű teljesítése esetén a nyertes ajánlattevő a szerződés szerint készpénzre, mint ellenszolgáltatásra tarthat igényt. Ezzel szemben az építési koncessziónál az ellenszolgáltatás határozott időre történő hasznosítási jog átengedése az ajánlatkérő részére, vagy hasznosítási jog határozott időre történő átengedése és készpénz. A hasznosítási jog magába foglalja az építmény használatát, hasznosítását és annak birtoklását, de a dolog feletti rendelkezési jogot nem.
- A hasznosítási jog átengedése az üzemeltetésből eredő kockázatok átengedését is jelenti.²⁷ Ebből következően, amennyiben a nyertes ajánlattevő szerződő fél a hasznosítást nem tudja megvalósítani, akkor az ebből eredő kárát az ajánlatkérőre nem háríthatja át: nem minősül építési koncessziónak a szerződés abban az esetben, ha az ajánlatkérő bármilyen módon, de biztosítja a koncesszor számára a megtérülést.
- Vegyes konstrukció esetén – amikor az ellenszolgáltatás hasznosítási jog és készpénz együtt – törvényi előírás, hogy az ajánlatkérő csak olyan mértékben fizethet pénzbeli ellenszolgáltatást, ami nem csökkenti jelentősen²⁸ a koncesszor által vállalt gazdasági kockázatot. Amennyiben a pénzbeli teljesítésre figyelemmel a koncesszor már nem visel jelentős kockázatot, akkor a beszerzés tárgya már nem koncesszió lesz. Úgy gondoljuk, hogy vegyes konstrukcióban megkötött szerződés esetén a koncesszornak legalább 70-75 %-ában viselnie kell a kockázatot ahhoz, hogy egyéb feltételek mellett a szerződés építési koncessziónak minősüljön.

Az építési koncesszió fogalmi eleme tehát, hogy az ajánlatkérőt vállalkozói díj megfizetése nem terheli, vagy vegyes konstrukció esetében csak részben terheli, és így az ellenszolgáltatást vagy annak nagy részét a nyertes ajánlattevő szerződő félnek kell a piaci viszonyok között megteremtenie. Az üzemeltetésből eredő, azzal szükségképpen együtt járó kockázatot vagy annak jelentős részét szintén az ajánlattevő nyertes szerződő fél viseli. Minden olyan megoldás, ahol az ajánlatkérő részéről a hasznosítási jog átengedése mellett jelentősebb összeg is kifizetésre kerül, bármilyen jogcímen vagy akár időben elhalasztva is, vagy az ajánlatkérő tényleges vagyona csökkenne, nem minősülhet építési kon-

cessziónak. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy amennyiben az építési koncesszió egyben a koncessziós törvény²⁹ hatálya alá is tartozik, akkor az ajánlatkérőnek a koncessziós pályázat kiírása helyett közbeszerzési eljárást kell lefolytatnia. Egyebekben a koncessziós törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

4.4 Szolgáltatás megrendelése

A törvényi megfogalmazás szerint a szolgáltatás megrendelése olyan visszerhes szerződés, amely nem minősül árubeszerzésnek és építési beruházásnak. A szolgáltatás-megrendelés tárgya különösen valamilyen tevékenység ellátása lehet. A szolgáltatások jegyzékét az új Kbt. 3. és 4. melléklete tartalmazza. A 4. mellékletben felsorolt szolgáltatások esetében a nemzeti beszerzésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. Összetett szolgáltatások esetében tehát abban az esetben, ha a beszerzés mindkét mellékletet érinti, akkor az eljárást a nemzeti szabályokra irányadó eljárásrendben kell lefolytatni, feltéve, hogy a 4. mellékletben meghatározott szolgáltatás értéke a 3. mellékletben meghatározott szolgáltatás értékét meghaladja. A 4. mellékletben található jogi szolgáltatással összefüggésben megjegyezzük, hogy – a szabad ügyvédválasztás jogára figyelemmel – nem kell közbeszerzési eljárást lefolytatni. A szerződés megkötéséről azonban hirdetményt kell közzétenni és a szerződést szerepeltetni kell az éves statisztikai összegzésben is.

4.5 Szolgáltatási koncesszió

A szolgáltatási koncesszió egyrészt szolgáltatás-megrendelés, másrészt építési koncesszió, azaz szolgáltatás megrendelése a közbeszerzés tárgyát illetően, építési koncesszió a szerződés sajátosságait illetően. Figyelemmel arra, hogy az építési koncesszió és a szolgáltatás-megrendelés a fentiekben már bemutatásra kerültek, így a szolgáltatási koncesszió részletes ismertetésétől eltekintünk. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az Európai Unió a szolgáltatási koncesszió intézményét nem ismeri. Ebből következően az uniós szintű közbeszerzések körében nem, kizárólag a nemzeti közbeszerzés szabályai között találkozunk vele: a szolgáltatási koncesszióra értékhatártól függetlenül minden esetben a nemzeti eljárásrend szabályai az irányadóak. Amennyiben a szolgáltatási koncesszió egyben a koncesszióról szóló törvény, vagy az autóbusszal végzett menetrend szerinti személyszállításról szóló törvény, illetve a vasúti közlekedésről szóló törvény hatálya alá is tartozik, akkor az ajánlatkérőnek ezen jogszabályok szerint kell eljárnia és a közbeszerzési törvény nem alkalmazható.

5. A KÖZBESZERZÉS SORÁN ALKALMAZHATÓ ELJÁRÁSOK

A közbeszerzési eljárás fajtái: nyílt, meghívásos, tárgyalásos eljárás, versenypárbeszéd. A tárgyalásos eljárásnak két formáját ismeri a törvény: hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárás, valamint a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás. Fő szabály szerint továbbra is nyílt vagy meghívásos eljárást kell tartani, a tárgyalásos eljárás és a versenypárbeszéd csak abban az esetben alkalmazható, ha a törvényi előfeltételek fennállnak. Az új Kbt. elődjéhez hasonlóan ismeri a keretmegállapodásos³⁰ eljárást, amely más eljárásfajtákra épül. Ezen túlmenően az ajánlatkérő dinamikus beszerzési rendszert³¹ is működtethet, melynek részletes szabályait nem az új Kbt., hanem külön jogszabály rögzíti.

5.1 Nyílt eljárás³²

A korábbi szabályozáshoz hasonlóan a közbeszerzések alapesetként szabályozza a törvény. Az eljárás jellemzője, hogy egy szakaszból áll, tehát az ajánlatkérő egy eljárásban vizsgálja a kizáró okok fennállását, az ajánlattevők alkalmasságát, valamint a benyújtott ajánlatok tartalmát. Az eljárásban minden érdekelt gazdasági szereplő részt vehet, ajánlatot tehet. A törvény elvi éllel mondja ki, hogy a nyílt eljárásban nem lehet tárgyalni, azaz az ajánlatkérő kizárólag a gazdasági szereplők által benyújtott ajánlat és annak mellékletei alapján dönt az eljárás nyertes személye felől. Éppen ezért a nyílt eljárásban az eljárás megfelelő előkészítése kiemelkedő jelentőséggel bír.

Az eljárás ajánlati felhívással indul, melyet az ajánlatkérő hirdetmény útján köteles közzétenni. Az ajánlattételi határidő – az ajánlattételi felhívást tartalmazó hirdetmény feladásának a napjától számított – 45 napnál rövidebb nem lehet. Ehhez képest a törvény maga állapít meg kivételeket: előzetes összesített tájékoztató alkalmazása esetén az ajánlattételi határidő legalább 29 nap, míg rendkívüli sürgősség esetén legalább 22 nap. Ez utóbbi határidő csökkentésére már nincs jogszabályi lehetőség, míg a 45, illetve a 29 nap további 5 nappal mérsékelhető abban az esetben, ha az ajánlatkérő a dokumentációt térítésmentesen és teljes terjedelemben elektronikus úton az ajánlattételvők számára hozzáférhetővé tette.

Az ajánlatok elbírálásának gyorsítását ösztönzik az ajánlati kötöttségre vonatkozó szabályok. Az ajánlattevő ajánlati kötöttsége az ajánlattételi határidőt követően kezdődik és 30, építési beruházás esetén 60 napig tart. Lényeges sza-

bály, hogy az ajánlattevő az ajánlati kötöttség lejártával nem köteles ajánlatát fenntartani: indokolási kötelezettség nélkül nyilatkozhat úgy, hogy nem tartja fenn az ajánlatát.

5.2 Meghívásos eljárás³³

A nyílt eljárás mellett a meghívásos eljárás is általános eljárásnak minősül. Az eljárás két szakaszból áll: részvételi és ajánlattételi szakaszból. A részvételi szakaszban a szerződés teljesítésére alkalmas ajánlattevők kiválasztására kerül sor, míg a második szakaszban csak az alkalmasnak minősített és az ajánlattételre felhívott részvételre jelentkezők tehetnek ajánlatot. A nyílt eljáráshoz hasonlóan a meghívásos eljárásban sem lehet tárgyalni, azaz az ajánlatkérő kizárólag a benyújtott dokumentáció alapján rangsorolja az ajánlatokat.

A meghívásos eljárás két fajtáját ismeri a törvény. Az *egyik*, amikor az ajánlatkérő a részvételi szakaszban egy keretszámot határoz meg és ennek megfelelő számú jelentkezőnek küld ajánlattételi felhívást. Amennyiben a jelentkezők száma a keretszámot nem éri el, akkor minden alkalmas jelentkezőnek küld ajánlattételi felhívást. A keretszám alsó határa öt azzal, hogy az ajánlatkérő köteles a valódi versenyt biztosítani. A keretszámot már a részvételi szakaszban meg kell adni és egyben meg kell jelölni az ajánlattevők közötti minősítés szempontjait is arra az esetre, ha az alkalmas jelentkezők száma meghaladja a keretszámot. A *másik* eset az, amikor az ajánlatkérő keretszámot nem állapít meg. Ebben az esetben az összes alkalmas jelentkezőt fel kell hívni az ajánlattételre.

A részvételi határidő – a részvételi felhívást tartalmazó hirdetmény feladásának napjától kezdve – legalább 30 nap, míg az ajánlattételi határidő – az ajánlattételi felhívást megküldésétől számított – 40 napnál rövidebb nem lehet. Ez utóbbi esetben amennyiben előzetes összesített tájékoztató készítésére sor került, a határidő legfeljebb 26 napra mérsékelhető. Amennyiben az ajánlatkérő a dokumentációt térítésmentesen és teljes terjedelemben elektronikus úton az ajánlattevők számára hozzáférhetővé tette, akkor a fent megjelölt ajánlattételi határidőket további 5 nappal mérsékelheti.

Az ajánlatok elbírálásának gyorsítását ösztönzik az ajánlati kötöttségre vonatkozó szabályok, amely teljes egészében megegyezik a nyílt eljárásnál ismeretekkel.

A meghívásos eljárás speciális fajtája a *gyorsított eljárás*. Az eljárás rendkívüli sürgősség esetén alkalmazható és a meghívásos eljárásban ismertetett határidők törvény általi mérséklésére van lehetőség. A részvételi és az ajánlattételi határidőket – a felhívást tartalmazó hirdetmények feladásának napjától számítot – azonban 10–10 napnál rövidebb időtartamban nem lehet meghatározni.

5.3 Hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárás³⁴

A hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárás két szakaszból álló közbeszerzési eljárás. A meghívásos eljáráshoz hasonlóan az eljárás részvételi szakasszal kezdődik, majd az ajánlatkérő az alkalmasnak minősített és az ajánlattételre felhívott részvételekre jelentkezőkkel tárgyal a szerződés feltételeiről.

A közbeszerzési eljárásban fő szabály szerint bármely érdekelt gazdasági szereplő részt vehet és ajánlatot nyújthat be. Az ajánlatkérő azonban – a meghívásos eljáráshoz hasonlóan – keretszámot is meghatározhat, melynek alsó határa három azzal, hogy az ajánlatkérőnek a valódi versenyt biztosítania kell.

A részvételi határidőre vonatkozó törvényi rendelkezések a meghívásos eljárással megegyeznek. Az eljárás második szakasza azonban már jelentős eltéréseket mutat. Az ajánlatok bírálatát ugyanis az ajánlatkérő két szakaszban végzi. A benyújtott, úgynevezett első ajánlat esetében az ajánlatkérő csak azt vizsgálja, hogy az megfelel-e a felhívásban és a dokumentációban meghatározott feltételeknek. Ezzel a szabályozással a jogalkotó a korábbi joggyakorlatban megjelenő bizonytalanságot küszöböli ki, ugyanis nagyon gyakran merült fel kérdésként, hogy az ajánlatkérőnek a tárgyalások megkezdése előtt meg kell-e vizsgálnia az ajánlatok érvényességét vagy nem. Az új Kbt. törvényi rendelkezése az anomáliát tisztázza akkor, amikor az ajánlatkérő feladatává teszi a tárgyalások megkezdése előtt az ajánlatok kötelező megvizsgálását.

A tárgyalások megkezdését megelőzően az ajánlatkérő csak abban az esetben nyilváníthatja az ajánlatot érvénytelenné, ha az ajánlat olyan fogatékosságban szenved, amelyről a későbbiek során nem fognak tárgyalni, és a hiba hiánypótlással sem korrigálható. A tárgyalások befejezését követően az ajánlatkérő megvizsgálja a végleges ajánlatokat, és értékeli azokat.

A tárgyalások során a közbeszerzés tárgyának, feltételeinek a változása megengedett, azonban csak a törvényben megfogalmazott garanciális szabályok betartása mellett: az eredeti feltételek olyan jelentős változtatására nem kerülhet sor, amely torzítja a versenyt vagy sérti a gazdasági szereplők esélyegyenlő-

ségét, különösen, ha az új feltételek ismerete alapvetően befolyásolhatta volna a potenciális ajánlattevők arra vonatkozó döntését, hogy a közbeszerzési eljárásban részt tudnak-e venni, illetve az ajánlattevő nem lenne képes a tárgyalások végén ajánlatot tenni.

5.4 Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás³⁵

A hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás egy szakaszból áll: az ajánlatkérő az ajánlattételre felhívott és alkalmasnak minősített ajánlattevőkkel tárgyal a szerződés feltételeiről. Az eljárás ajánlattételi felhívás vagy tárgyalási meghívó megküldésével kezdődik. Nem szükséges ajánlati felhívás vagy meghívó elküldése azon speciális beszerzéseknél,³⁶ ahol a sajátos eljárásrend miatt erre eleve nincs is lehetőség. A specializációból adódóan a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásban nem kerül sor a felhívás nyilvános közzétételére, az eljárásban csak azok a gazdasági szereplők vehetnek részt, akiket az ajánlatkérő névre szólóan meghív: az ajánlatkérőnek legalább három ajánlattevőt kell ajánlattételre felhívnia.

Az ajánlatok elbírálása a hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljáráshoz hasonlóan itt is két szakaszban történik.

Tekintettel arra, hogy az eljárás nem kerül előzetesen meghirdetésre, így itt érvényesül legkevésbé a közbeszerzés célja, alapelve. Az eljárás törvényszerűségét biztosítja az a garanciális szabály, amely szerint az eljárás megkezdéséről az ajánlatkérő köteles a Közbeszerzési Döntőbizottságot tájékoztatni, egyben az ajánlattételre felhívni kívánt gazdasági szereplőket, valamint a beszerzés becsült értékét és egyéb, a jogszabályban meghatározott szempontokat megjelölni. Amennyiben a Döntőbizottság az eljárás megindításának jogi alapját nem látja biztosítottnak, akkor hivatalból jogorvoslati eljárást indít az ajánlatkérővel szemben.

5.5 Versenypárbeszéd³⁷

Olyan közbeszerzési eljárás, ahol az ajánlatkérő az általa kiválasztott részvételre jelentkezőkkel párbeszédet folytat a közbeszerzés tárgyának, a szerződés típusának és feltételeinek a pontos meghatározása érdekében. Ezt követően van lehetőség arra, hogy az ajánlattevők ajánlatot tegyenek.

A törvény egyedülálló módon az eljárást három szakaszra bontja: részvételi szakaszra, párbeszédre és ajánlattételi szakaszra. A versenypárbeszéd sajátossága éppen ebben áll: a párbeszéd nem az ajánlattételi szakaszban, hanem egy

önálló eljárási szakaszban zajlik. A versenypárbeszéd sajátos struktúrája miatt lehetővé teszi a bonyolultabb szerződéses konstrukciók létrehozását is.

Az első, részvételi szakaszban az ajánlatkérő a közbeszerzés tárgyával kapcsolatos igényeit és követelményeit fogalmazza meg annak érdekében, hogy a gazdasági szereplők egyértelműen megítélhessék azt, hogy számot tarthat-e érdeklődésükre az eljárás. Az eljárás második szakaszában (preajánlattételi szakasz) az ajánlattevők megoldási javaslatokat nyújtanak be, amelyek alapján az ajánlatkérő párbeszédet folytat velük. A párbeszéd alapvető célja, hogy az ajánlatkérő képes legyen kellő alaposággal meghatározni a közbeszerzés tárgyára vonatkozó műszaki feltételeket, valamint a szerződés típusát, a jogi és pénzügyi feltételeket. Alaptétel, hogy a párbeszéd során az ajánlati kötöttség egyik fél oldalán sem érvényesül, azonban a kiíráshoz képest olyan jelentős változtatásra nem kerülhet sor, amely a versenyt torzítaná, vagy az esélyegyenlőséget sértené. A párbeszéd lezárását követően a párbeszédben részt vett ajánlattevők *ajánlatot nyújthatnak be*, amelyeket az ajánlatkérő megvizsgál, majd az érvényes ajánlatokat az általa korábban már közölt értékelési szempont alapján értékeli.

6. ÖSSZEGZÉS

Jelen tanulmányban egy még hatályba nem lépett törvényről folyt az értekezés. A jogszabály valódi erejét, életképességét a joggyakorlat fogja megmutatni. Az új Kbt. elolvasását, áttanulmányozását követően azonban tényként már most megállapítható, hogy a törvény a Kbt.-hez képest struktúrájában egyszerűbb és átláthatóbb, az eljárási fajták közötti különbségek világosabbak. Az alapelvek szerepének növelésével talán a visszaélések és a korrupciós helyzetek is háttérbe szorulnak.

JEGYZETEK

1 1995. évi XL. törvény a közbeszerzésekről, mely 1995. november 1. napján lépett hatályba.

2 Részletesebben lásd „Pénzügyi Jóg II.” (szerk.: Földes Gábor; Közgazdasági és Jogi Kiadó; Budapest; 1998.; 161. p.)

3 Részletesebben lásd a Közbeszerzések Tanácsának észrevételeit a Transparency International, Közbeszerzés és átláthatóság 1. címmel közzétett tanulmányával összefüggésben (Budapest; 2011. április 14.)

4 Berényi Lajos – Bozzay Erika – Buda György – Deák Krisztina – Enger Magdolna – Hámori András – Kalmárné Diósy Ildikó – Kardkovács Kolos – Kothencz Éva – Lukács Andrea „Közbeszerzés” (JKK Kerszöv; Budapest; 2004.; 27. p.)

5 Az aszimmetrikus megállapodás határozott ideig 2004. február 1. napjáig állt fenn. Ezt követően a hazai vállalkozások közbeszerzési eljárásokban preferált szerepe megszűnt.

6 A tág értelemben vett állami és önkormányzati szervezetek, amelyek közvetlenül vagy közvetve, de közpénzfelhasználók.

7 Vízügyi, energia, a közlekedési és a távközlési ágazatokban működő egyes szervezetek.

8 A törvény a Magyar Közlöny 86. számában jelent meg 2011. július 20. napján.

9 Új Kbt. 1. §

10 2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról

11 Új Kbt. 2. §

12 ÍH 2006. 12.

13 Új Kbt. 3. §

14 Az 1992. évi XXXVIII. törvény; Az Áht. 88. §-a szerint ide tartozik: a központi költségvetési szerv, társadalombiztosítási költségvetési szerv, helyi önkormányzati költségvetési szerv, helyi kisebbségi önkormányzati költségvetési szerv, országos kisebbségi önkormányzati költségvetési szerv, köztestületi költségvetési szerv.

15 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és területrendezésről

16 Új Kbt. 4. § 16. pont: A tagok (részvényesek) szavazatának többségével társasági vagy tagsági részesedése alapján egyedül rendelkezik; vagy más tagokkal (részvényesekkel) kötött megállapodás alapján vagy más módon a szavazatok többségével egyedül rendelkezik; vagy jogosult arra, hogy a vezető tisztségviselők (döntéshozók, ügyvezetők) vagy a felügyelőbizottság (felügyeleti, ellenőrző szerv, testület) tagjainak többségét megválassza (kijelölje) vagy visszahívja.

17 C-107/98. sz. ügy: Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – a Teckal ügyben hozott ítélet

18 C-324/07. sz. ügy: Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – a Coditel Brabant ügyben hozott ítélet

19 C-26/03. sz. ügy: Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – a Stadt Halle ügyben hozott ítélet

20 Kbt. 4. § 21. pont

21 Ptk. 685. § c) pont

22 Kbt. 114. § (2) bek.

23 Részletesebben lásd *Farkas Csaba* „A közbeszerzésekről szóló törvény margójára” (Acta Universitatis Szegediensis; Acta Juridica Et Politica; Tomus LXVI.; Fasc. 6.; Szeged; 2004.; 8-9. pp.)

24 1997. évi LXXVIII. tv. az épített környezet alakításáról és védelméről

25 C-536/07. sz. ügy: Tagállami kötelezettségszegés – Az Európai Közösségek Bizottsága kontra Németországi Szövetségi Köztársaság

26 C-389/92. sz. ügy: Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – a Ballast Nedam ügyben hozott ítélet

27 C-458/03. sz. ügy: Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – a Parking Brixen ügyben hozott ítélet

28 C-451/08. sz. ügy: Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – a Helmut Müller ügyben hozott ítélet

29 1991. évi XVI. törvény a koncesszióról

30 Új Kbt. 4. § 12. pont: meghatározott egy vagy több ajánlatkérő és egy vagy több ajánlattevő között létrejött olyan megállapodás, amelynek célja, hogy rögzítse egy adott időszakban közbeszerzésre irányuló, egymással meghatározott módon kötendő szerződések lényeges feltételeit, különösen az ellenszolgáltatás mértékét, és ha lehetséges, az előírt mennyiségét.

31 Új Kbt. 4. § 4. pont: olyan, gyakori közbeszerzések lebonyolítására szolgáló teljes mértékben elektronikus folyamat, amelynek jellemzői megfelelnek az ajánlatkérő által meghatározott követelményeknek, és amelynek működése határozott idejű, érvényességi ideje alatt bármely olyan ajánlattevő kérheti a rendszerbe való felvételét, aki, illetve amely megfelel az alkalmassági követelményeknek, nem áll kizáró okok hatálya alatt és benyújtotta a dokumentációnak megfelelő előzetes ajánlatát.

32 Új Kbt. 83. §

33 Új Kbt. 84. §

34 Új Kbt. 89. §

35 Új Kbt. 94. §

36 Új Kbt. 94. § (4) bek. c), d) pontjai

37 Új Kbt. 101. §

GAZDASÁGI TÁRSASÁGI FORMÁK, MAGYARORSZÁGON – ELŐNYÖK ÉS HÁTRÁNYOK RENDSZERE

1. A VÁLLALKOZÁS ÉS TÁRSULÁS SZABADSÁGÁNAK ALAPELVE

A demokratikus civil társadalom alapjai az alapvető emberi jogok, és gazdasági rendje a gazdasági szabadságokon nyugszik: ez a piacgazdaság. A piacgazdaság – közgazdaságilag is elfogadott – alapvető ismérvei a magántulajdon, a szabad árucseré, a hatékony verseny és a csődmechanizmusok használata. Magyarországon a piacgazdaság viszonyai között a magán- és a köztulajdon egyenjogúsága és egyenlő védelme alapvető feltétel. Ezen alapvető feltétel nem a tulajdonformák közötti megkülönböztetést fejezi ki, hanem a minden tulajdonformára vonatkozó diszkrimináció-tilalmat jelenti. A gazdasági verseny szabadsága a piacgazdaság olyan másik feltétele (nem alapjog), amelynek megletét és működését biztosítani kell. A piacgazdaság magában hordozza a gazdasági tevékenység szabadságát is: alapvető jog a gazdasági területen való szabad tevékenységgyakorlás joga.¹

Az Alkotmány elismeri és támogatja a vállalkozás jogát,² valamint deklarálja, hogy mindenkinek joga³ van gazdasági és társadalmi érdekeinek védelme céljából másokkal együtt szervezetet alakítani vagy ahhoz csatlakozni.⁴ A piacgazdaság feltételrendszerének egyik alappillére a vállalkozás jogának elismerése és támogatása. A vállalkozás joga nemcsak az üzletszerű gazdasági tevékenység végzésének eshetőségét foglalja magában, hanem a vállalkozóvá válás lehetőségét is biztosítja: az állam által kialakított közgazdasági feltételrendszerbe vállalkozásként való belépéssel. Alkotmányjogi követelmény az, hogy az állam ne akadályozza, ne tegye lehetetlenné a vállalkozóvá válást. A vállalkozás joga alkotmányosan csak törvényben korlátozható közvetlenül és jelentősen: objektív (a jogosultnak nincs rá befolyása) és szubjektív (teljesítésük elvileg bárkinek megadatott) korlátok felállításával.⁵ Az egyesülési jog⁶ konkre-

tizálása a társulás szabadságának deklarálása: egyrészt társadalmi szervezetek, másrészt gazdasági szervezetek (köztük gazdasági társaságok) alapításának a lehetőségét tartalmazza ez az elv. A vállalkozás és társulás szabadsága nem abszolutizálható és nem korlátozhatatlan: jogszabály állíthat fel alanyi (ki milyen vállalkozást folytathat/társulást létesíthet), tárgyi (mire, milyen tevékenység végzésére irányulhat a vállalkozás/társulás) és módbeli (hogyan, milyen vállalkozási/társulási formában végezhető üzletszerű gazdasági tevékenység) korlátokat.

2. A VÁLLALKOZÁS ÉS TÁRSULÁS SZABADSÁGÁNAK TÁRSASÁGI JOGI KORLÁTAI

A vállalkozás és társulás szabadságának alapelve a társasági jogban kézzelfoghatóvá a társasági törvény rendelkezése⁷ folytán válik: gazdasági társaságot üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására külföldi és belföldi természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok alapíthatnak, működő társaságba tagként beléphetnek, társasági részesedést szerezhetnek. Azonban a társasági jogban a vállalkozás és társulás szabadsága elvének vannak alanyi, tárgyi és módbeli korlátai; ezeket tekintjük át vázlatosan.

2.1 Az alanyi korlátok (nem bárki/bármilyen alapíthat gazdasági társaságot):

- gazdasági társaság alapításához legalább két jogalany szükséges, kivéve a korlátozott felelősségű társaságot és a részvénytársaságot, amelyek lehetnek egyszemélyesek is;⁸
- külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe gazdasági társaság alapítására, illetve azok működésében való részvételre nem jogosult;⁹
- külföldi vállalkozás kereskedelmi képviselője vállalkozási tevékenységet nem folytathat, mivel nem jogképes;¹⁰
- polgári jogi társaság, építőközösség és társasházközösség – vagyoni és tulajdoni viszonyaira tekintettel, valamint azért, mert nem rendelkezik jogalanyisággal – gazdasági társaságot nem alapíthat;¹¹
- előtársaság gazdasági társaságot nem alapíthat, abban tagként nem vehet részt: a cégalapítási feltételeknek csak a már bejegyzett teljes körű jogalanyisággal rendelkező gazdasági társaság felel meg;¹²
- természetes személy egyidejűleg csak egy gazdasági társaságnak lehet korlátlanul felelős tagja (felelősség-kumuláció tilalma);¹³

- kiskorú személy nem lehet gazdasági társaság korlátlanul felelős tagja;¹⁴
- egyéni vállalkozó, valamint korlátlan tagi felelősségű egyéni cég egyidejűleg nem lehet gazdasági társaság korlátlanul felelős tagja is (felelősségkumuláció tilalma);¹⁵
- közkereseti társaság és betéti társaság gazdasági társaságnak korlátlanul felelős tagja nem lehet (unokatilalom);¹⁶
- költségvetési szerv, önkormányzat, szövetkezet és sportági szakszövetség csak olyan gazdasági társaságban vehet részt, amelyben felelőssége nem haladja meg az általa szolgáltatott vagyoni hozzájárulás mértékét.¹⁷

2.2 A tárgyi korlátok (nem bármire alapítható gazdasági társaság):

- a TEÁOR 2008 (Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozásának Rendszere) mutatja meg, hogy a gazdasági társaságok milyen feltételekkel gyakorolhatják a nonprofit (nem jövedelemszerzésre irányuló), vagy az üzletszerű közös gazdasági (ellenérték fejében, nyereség- és vagyonszerzés céljából, rendszeresen végzett termelő/szolgáltató) tevékenységet;
- nem minden tevékenység végezhető gazdasági társasági formában (ún. tilos tevékenységek), így ügyvédi sem;¹⁸
- ha valamely gazdasági tevékenység gyakorlását jogszabály (ide nem értve az önkormányzati rendeletet) hatósági engedélyhez köti, akkor a gazdasági társaság csak az engedély birtokában kezdheti meg és végezheti e tevékenységet;¹⁹
- képesítéshez kötött tevékenységet gazdasági társaság csak akkor folytathat (feltéve, hogy jogszabály – ide nem értve az önkormányzati rendeletet – kivételt nem tesz), ha e tevékenységben személyesen közreműködő tagjai között, vagy e tevékenységben személyesen közreműködő munkavállalói között, illetve a társasággal kötött tartós polgári jogi szerződés alapján a társaság javára tevékenykedők között legalább egy olyan személy van, aki igazolt módon megfelel a jogszabálybeli képesítési követelményeknek;²⁰
- ezen kívül jogszabály valamely tevékenység folytatását formához,²¹ bejelentéshez, nyilvántartásba vételhez vagy egyéb feltételekhez kötheti.²²

2.3 A módbeli korlátok (nem bárhogyan létesíthető gazdasági társaság):

- a társasági törvény formakényszert ír elő: gazdasági társaság csak a Gt-ben szabályozott formában (kkt., bt., kft., rt.) alapítható;²³

- a társasági törvényben nem szereplő gazdasági társasági forma nem alakítható ki: például a csendestársaságot hatályos jogunkk nem ismeri, így az ilyen megállapodás semmis polgári jogi szerződésnek minősül;²⁴
- a társasági törvényben meghatározott gazdasági társasági formák nem vegyíthetők egymással, például nem alapítható betéti részvénytársaság;
- a Gt-beli gazdasági társasági formák más gazdálkodó szervezeti formákkal sem vegyíthetők, például nem alakítható szövetkezeti részvénytársaság. A módbeli korlátok kitágításaként a négy gazdasági társasági forma mellett a társasági törvény lehetővé teszi kooperációs társaság, az egyesülés létrehozását.²⁵ Külön törvények alapján lehetőség van szupranacionális gazdasági társaságok alapítására is Magyarországon, így létesíthető európai részvénytársaság (SE),²⁶ európai szövetkezet (SCE)²⁷ és európai gazdasági egyesülés (ege).²⁸

3. A GAZDASÁGI TÁRSASÁGI FORMÁK TIPIZÁLÁSA

A társasági jogi alapelvek gazdasági társasági formákkal kapcsolatos érvényesülését tovább vizsgálva megállapítható, hogy

a) a társult jogalanyok egyenlőségének és egyenjogúságának alapelve (a gazdasági társaságok tagjai mellérendeltek és azonos jogok, kötelezettségek illetik őket) nem abszolút jellegű a jogi személyiségű gazdasági társaságoknál:

- a kft-nél egyes üzletrészek többszavazati jogot, vagy vétőjogot, vagy osztalékelsőbbbségi jogot, vagy likvidációs elsőbbséghez való jogot biztosíthatnak,
- az rt-nél pedig az elsőbbségi részvényfajtákon belül osztalékelsőbbbséget, likvidációs hányadhoz fűződő elsőbbséget, szavazatelsőbbbséget, vezető tisztségviselő és felügyelőbizottsági tag kijelölésére és visszahívására vonatkozó elsőbbséget biztosító részvényosztályok lehetnek, akár kumulatív (egyidejűleg több részvényosztályba tartozó előnyt megtestesítő) módon;²⁹

b) a tulajdoni elkülönülés alapelve (a gazdasági társaság alapításakor a rendelkezésre bocsátott vagyoni hozzájárulások összessége az új, önálló jogalany elkülönült vagyona lesz: a gazdasági társaság saját vagyona nem tagjai tulajdona – a hatályos magánjogi szabályozás jogalanyon nem engedélyezi a tulajdonjog fennállását és gyakorlását –, és a gazdasági társaság tagjainak tulajdona nem azonos a gazdasági társaság vagyonával)³⁰ szintén nem abszolút érvénye-

sülő elv: például a gazdasági társaság önálló vagyona nem különül el markánsan a tagok vagyonától mögöttes, korlátlan tagi felelősség esetén (lásd: kkt-tag, bt. beltág esetén).³¹

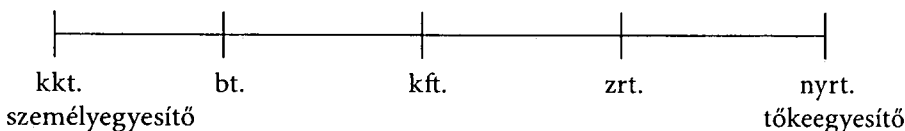
Ha *jogalanyiságuk alapján* közelítjük meg a gazdasági társaságokat, akkor jogi személyiségű (kft., rt.) és jogi személyiség nélküli (kkt., bt.) társasági formákat különböztethetünk meg. A cégvédelem elve alapján (saját cégneve alatt jogokat szerezhet, kötelezettségeket vállalhat, így különösen tulajdont szerezhet, szerződést köthet, pert indíthat és perelhető)³² valamennyi gazdasági társaság önálló jogalany és látszólag a jogi személyiség szerinti megkülönböztetésnek nincs szerepe. Azonban a kkt., bt.

- az elkülönült vagyon ismervét csak viszonylagosan hordozza magán;
- az önálló vagyoni felelősség kritériumának – a mögöttes, korlátlan és egyetemleges tagi/beltagi felelősség miatt – nem felel meg;
- állandó, kiépített szervezeti struktúrával sem bír, általában informálisan és formalizálatlanul működik;
- működése során nem függetlenedik az alapítóktól: a személyegyesülés jellegéből következően a társaság léte szempontjából alapvető kérdésekben való döntés valamennyi tag egyhangú határozatához kötött (például társasági szerződés módosítása, a tag társasági részesedésének átruházása);
- szabályai szerint a tagsági jogviszony megszüntetése kötelmi jogi eszközökkel is lehetséges (például rendes és rendkívüli felmondás);³³
- saját magában részesedést nem szerezhet, ellentétben a kft. által szerezhető saját üzletrésszel és az rt-nél a saját részvénnel.³⁴

A *taglétszám szempontjából* megkülönböztetünk egyszemélyes (egy jogalany létesítheti) és többszemélyes (legalább két jogalany kell az alapításhoz és a működtetéshez) gazdasági társaságokat: a Gt. csak kft. és rt. esetén engedi meg az egyszemélyességet.³⁵

A *tagi felelősség szerint* elkülöníthetünk olyan gazdasági társaságokat, ahol a tagok a gazdasági társaság tartozásaiért mögöttesen, korlátlanul és egyetemlegesen helytállni tartoznak: kkt. és a bt. beltágjai, és olyanokat, ahol a tagok nem tartoznak felelősséggel a gazdasági társaság kötelezettségeiért: kft., rt. és bt. kültagja; az utóbbi társaságoknál a tagok csak vagyoni hozzájárulás teljesítésére kötelesek (teljesítési kötelezettség) és nem felelnek a gazdasági társaság tartozásaiért, csak kivételesen.³⁶

A tagi együttműködés alapján beszélhetünk személyegyesítő és tőkeegyesítő társaságokról. A személyegyesítő társaságoknál a hangsúly a tagok közös tevékenységvégzésén, a bizalmon, a személyes kooperáción van, míg a tőkeegyesítőknél nincs közös tagi tevékenységgyakorlás, hanem a vagyonegyesítés az alapvető. Ennek megfelelően a személyegyesítő gazdasági társaságok kis létszámú és kevés tőkéjű társulások általában, a tőkeegyesítő gazdasági társaságok pedig nagy létszámú és nagy tőkéjű formációk; az alábbi ábra szemlélteti, hogy melyik gazdasági társaság milyen mértékben hordoz magában személy-, illetve tőkeegyesítő jegyeket:

A társaságok személyegyesülés jellegéből adódóan a tagok tagsági jogviszony alapján történő tevékenységvégzésére a kkt-ben, bt-ben személyes közreműködés jogcímén, kft-ben pedig mellékszolgáltatásként³⁷ kerülhet sor; a részvénytársaságnál ilyen lehetőség nincsen (csak polgári jogi, illetve munkajogviszony keretében).

A gazdasági társaságok kategorizálhatóak *a cégbejegyzési eljárás jellege alapján* is, eszerint egyszerűsített cégeljárás keretében – gyorsabban, könnyebben, szematikusan, uniformizáltabban és szimplifikáltabban – szerződésmentával is létesíthető a kkt., bt., kft. és zrt., míg az nyrt. az általános cégbejegyzési eljárás szabályait alkalmazva hozható létre.³⁸

Az alapításkori vagyon alapján a gazdasági társaságok egy csoportja elvileg 10 Ft-tal (az alapításhoz szükséges két jogalany 5-5 Ft-ot – mert ez a legkisebb magyar pénzegység – bocsát a társaság rendelkezésére vagyoni hozzájárulás-ként) is létesíthető: a Gt. nem ír elő minimum induló tőkét a kkt. és a bt. esetén. A jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok létesítése esetén a cégbíróság nem jogosult azt vizsgálni, hogy elégséges vagyonnal alapítják-e ezeket a társaságokat: a cégbíróság törvényességi felügyeleti jogköre nem terjed ki a társaságok gazdálkodásának és döntéseinek gazdasági – célszerűségi szempontból való felülvizsgálatára.³⁹ A gazdasági társaságok másik csoportjánál a társasági törvény minimum induló vagyont határoz meg: a kft-nél a törzstőke összege

nem lehet kevesebb 500 000 Ft-nál,⁴⁰ az nyrt-nél az alaptőke nem lehet kevesebb 20 millió Ft-nál,⁴¹ a zrt-nél pedig 5 millió Ft-nál.⁴²

A jegyzett tőkét kitevő vagyoni hozzájárulások rendelkezésre bocsátásának időpontjában eltérést mutatnak az egyes gazdasági társaságok:

- kkt., bt., esetén a társasági törvény sem a pénzbeli vagyoni hozzájárulás, sem az apport tekintetében nem köt ki teljesítési időpontot, így a társasági szerződés e tárgyú rendelkezése lesz az irányadó;⁴³
- kft-nél a társaság bejegyzésére csak azután kerülhet sor, ha a cégbejegyzés iránti kérelem benyújtásáig minden egyes pénzbeli hozzájárulásnak legalább a felét a társaság javára befizették (a társaság cégbejegyzésétől számított 1 éven belül valamennyi pénzbeli hozzájárulást be kell fizetni),⁴⁴ az apportot pedig a társasági szerződésben szabályozott időben kell rendelkezésre bocsátani (legfeljebb a kft. cégbejegyzésétől számított 3 éven belül);⁴⁵
- egyszemélyes kft. létesítése esetén a pénzbeli hozzájárulások vonatkozásában a többszemélyes kft-re vonatkozó rendelkezések a mérvadóak azzal, hogy az alapító okirat előírhatja, hogy elegendő 100 000 Ft megfizetése, az apportot viszont az alapítás cégbírósághoz történő bejelentése előtt teljesíteni kell;⁴⁶
- a részvénytársaság cégbejegyzésére csak azután kerülhet sor, ha a cégbejegyzési kérelem benyújtásáig az alapszabályban meghatározott részvény névértékének/kibocsátási értékének legalább 25 %-át a pénzbeli hozzájárulás teljesítését vállalók befizették (az rt. cégbejegyzésétől számított 1 éven belül a részvény teljes névértékét/kibocsátási értékét be kell fizetni);⁴⁷
- zrt-nél az alaptőke 25 %-át meghaladó apportot a cégbejegyzési eljárást megelőzően rendelkezésre kell bocsátani, azonban az alaptőke 25 %-át el nem érő apportarány esetén a teljesítési időre az alapszabály kikötése alkalmazandó (de legkésőbb az rt. bejegyzésétől számított 5. év végéig szolgáltatni kell az apportot);⁴⁸
- nyilvánosan működő részvénytársaságnál az alapítók (egyéb részvényjegyzők nem) bocsáthatnak rendelkezésre apportot, melyet teljes egészében teljesíteni kell a cégbejegyzés iránti kérelem benyújtásáig;⁴⁹
- egyszemélyes rt-nél a pénzbeli vagyoni hozzájárulásról a Gt. külön nem rendelkezik, így a többszemélyes rt. szabályai alkalmazandók, azonban

az apportot a bejegyzési kérelem benyújtásáig maradéktalanul teljesíteni kell.⁵⁰

Ha a tag *társasági részesedésének forgalomképességét* vesszük górcső alá, akkor látható, hogy a részvényes részvénye szabadon átruházható.⁵¹ A kft-beli tagi üzletrész főszabály szerint forgalomképes, jogügylet tárgya lehet,⁵² azonban az üzletrész átruházása

- tagok közötti relációban korlátozott, ha a társasági szerződés adásvételi jogcímhez kötve elővásárlási jogot ír elő;⁵³
- korlátozott akkor is, ha a társasági szerződés a tagok közötti üzletrész forgalomképességét, az adásvétel kivételével, más jogcímekre (pl.: csere, öröklés, apportálás) kizárja;⁵⁴
- kívülálló harmadik személy viszonylatában eleve korlátozott az adásvétel révén történő tulajdoncsere (lásd a Gt-ben rögzített elővásárlási jogot és a gyakorlásra jogosultak sorrendjét);⁵⁵
- kívülálló harmadik személy szempontjából – a Gt. mellett – a társasági szerződés által is korlátozható: feltételekhez kötés, illetve átruházási jogcím szűkítése révén;⁵⁶
- a társasági szerződésben ki is zárható.⁵⁷ A kkt-ben és a bt-ben a tag társasági részesedése korlátozottan forgalomképes vagyoni értékű jog, mert az átruházás csak a társasági szerződés módosításával válik hatályossá, ehhez pedig valamennyi tag által hozott egyhangú döntés szükségeltetik.⁵⁸

A *tőke mértékének megváltoztatása* (felemelés, illetve leszállítás) kkt-nál és a bt-nél a társasági szerződés módosítása révén, a tagok egyhangú határozatával lehetséges.⁵⁹ Kft-nél a törzstőke felemeléséről – a létesítő okirat szigorúbb rendelkezése hiányában – a taggyűlés egyszerű szótöbbséggel dönt,⁶⁰ míg a törzstőke-leszállítás elhatározásához $\frac{3}{4}$ -es szótöbbséggel hozott döntésre van szükség;⁶¹ azonos szavazati arányok szükségeltetnek az rt-nél is az alaptőke fel-emeléséhez, illetve leszállításához.⁶²

A *tag hitelezője* a tag által a társaság tulajdonába adott dolgot, vagyoni értékű jogot biztosíték vagy kielégítés céljából nem veheti igénybe, azonban kkt. és bt. esetén a hitelező a tagot – a társaság vagy a tagsági jogviszony megszűnésekor – megillető vagyonhányadra végrehajtást vezethet (ha a tag társaságon kívüli vagyona nem szolgál elégséges fedezetül), a tagot megillető rendes felmondás jogát gyakorolhatja (azonban nem követelheti a tagnak járó vagyonhányad természetbeni kiadását).⁶³

A tagokat megillető szervezeti jog tekintetében megállapítható, hogy

- kkt-ban és bt-ben csak a tagok jogosultak az üzletvezetésre és a képviselőre;⁶⁴
- a kft. és az rt. esetén ez csak lehetőség, azonban míg az előbbinél gyakori a tagi üzletvitel és képviselő (a társasági szerződés rendelkezhet így),⁶⁵ addig a részvénytársaságnál nem jellemző.⁶⁶

A klasszikus tagsági jogokon (tanácskozás joga, kérdésfelvetés és indítványtétel joga, szavazati jog, összességében a döntéshozatalban való részvétel/közreműködés joga) kívül a részvényt – szemben a kkt-taggal, bt-taggal, kft-taggal – megilleti a felvilágosításhoz való jog (a közgyűlés napirendjére tűzött ügyre vonatkozóan az igazgatóság köteles a részvényes írásbeli kérelmére a szükséges információkat, a közgyűlés napja előtt legalább 8 nappal megadni),⁶⁷ a közgyűlés napirendjére vonatkozó kiegészítési jog, a napirendi pontokkal összefüggésben határozati javaslat-előterjesztési jog, a cégbíróságtól független szakértő kirendelésére irányuló kezdeményezési jog (a részvényes javára teljesített kifizetések jogszerűségének vizsgálata céljából);⁶⁸ nyrt-nél ezek a jogok a szavazatok legalább 1 %-ával rendelkező részvényes(ek)e már megilletik,⁶⁹ zrt-nél a szavazatok legalább 5 %-val kell rendelkezni ezen tagsági jogok gyakorlásához.

Amennyiben *a gazdasági társaságok szervezetét vizsgáljuk*, akkor megállapítható, hogy a kiépített szervezeti struktúra hiánya jellemzi a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokat, de ezeknél is elkülöníthetünk – a társasági szerződés tartalmának függvényében – legfőbb szervet (tagok gyűlését) és kijelölhetünk olyan személyeket, akik az ügyvezetést végzik.⁷⁰ A kft-ben már markánsan különbség tehető a legfőbb szerv (taggyűlés), az operatív szerv (ügyvezető) és a belső ellenőrző szerv (felügyelőbizottság; ez a szerv eshetőleges) között,⁷¹ ahogy a zrt-ben is (közgyűlés, igazgatóság, esetleg felügyelőbizottság).⁷² Az nyrt-nél a legfőbb szerv (közgyűlés) melletti igazgatóság és felügyelőbizottság vagy igazgatótanács működhet: azaz választható a dualista/kétszintű és a monista/egységes irányítási rendszer is. A dualista rendszerben koncentráltabb a részvényesi struktúra, valamint a feladat- és jogkörök megosztásával gyengébb az igazgató szerepe (erőteljesebbek a kisérszvényeseket és a hitelezőket védő szabályok); lásd: Németországban, Ausztriában és Hollandiában. A monista rendszer az ügyvezetést és az ellenőrzést egy szerven belül valósítja meg (ügyvezetést ellátó, további ellenőrzést végző független tagokkal) szétszórt rész-

vényesi struktúrával, előtérben a befektetési célzattal (a vagyoni gyarapodás végett erős igazgatók irányítják a társaságot).⁷³

A *legfőbb szerv működése szempontjából* a személyegyesülési jellegből adódóan nehezkesebb a döntéshozatal a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságoknál: egyhangú határozatot követel meg a Gt. a társasági szerződés módosításához, a társaság átalakulásának eldöntéséhez, a társaság jogutód nélküli megszűnésének elhatározásához, a tag társasági részesedésének átruházásához, a nem-tag házastárs válás esetén történő taggá válásához, a tag örökösének/jogutódjának társaságba történő belépéséhez.⁷⁴ Kft-nél szűkül az egyhangúsághoz kötött határozatok tárgyköre: tagi kötelezettség növelése (például a társasági szerződésben szabályozott pótbefizetési kötelezettség legmagasabb összegének felemelése), új kötelezettség megállapítása (például a társaság működése során történő mellékszolgáltatás vállalása) és a tagok külön jogainak csorbítása (például a tagot megillető osztalékelsőbbbségi jog megvonása jelenik meg ekként),⁷⁵ rt-nél pedig a Gt. nem ír elő ilyen jellegű határozathozatalt (az alapszabály azonban rendelkezhet így).⁷⁶

Valamennyi gazdasági társaságnál lehetőség van közgyűlés összehívása nélküli határozathozatalra,⁷⁷ azonban csak a jogi személyiségű gazdasági társaságoknál lehet a Gt. felhatalmazása alapján a tagok/résztvényesek személyes jelenléte nélküli legfőbb szervi ülést tartani elektronikus hírközlő berendezés igénybevételével (konferencia-tag/közgyűlés).⁷⁸

A gazdasági társaságok *törvényes működésének biztosítékai* kapcsán rögzíthető, hogy

- a tagkizárás jogintézménye nem alkalmazható a részvénytársaságok esetében;⁷⁹
- több kisebbségvédelmi eszköz áll egy részvényes rendelkezésére (a legfőbb szerv összehívásának, a könyvvizsgáló kijelölésének kezdeményezése és az önálló perindítási jogosultság mellett a közgyűlési napirend vonatkozásában és szakértő kirendelésével kapcsolatban);⁸⁰
- hitelezővédelmi szempontból csak a kft. és rt. működése során alkalmazható felelősségi tényállás a jogi személy elkülönült jogalanyiségával való visszaélés és jogutód nélküli megszűnésük után a felelősségátvitel jogintézménye (ez utóbbi a bt. kültagjára is kiterjeszthető).⁸¹

4. ÖSSZEGZÉS

Az eddig vizsgált szempontok alapján – a társasági jogi alapelvektől elindulva a jogalanyiség, az alapítás, a tagi felelősség és jogok, a vagyoni és szervezeti kérdéseken keresztül a törvényes működés biztosítékáig eljutva – más és más minősül előnyösnek az egyik, és hátrányosnak a másik gazdasági társaságnál: az e társulásokban elérendő célok és artikulálandó érdekek mentén összetett és komplex mérlegelést igényel a gazdasági társasági forma kiválasztása, azonban egyedüli, üdvöztető, tökéletes választás nincs.

A gazdasági társaságok népszerűségét, a magyar gazdaságban betöltött szerepét, súlyát jól szemléltetik a statisztikai adatok: 2011.07. 1-jei állapot szerint 4 959 kkt., 164 328 bt., 332 537 kft. és 4 918 rt. működik Magyarországon.⁸² E számok azt is tükrözik, hogy a fentiekben kifejtett előnyöket és hátrányokat hogyan vették figyelembe és milyen döntésre jutottak a gazdasági társaságok alapítói.⁸³

JEGYZETEK

1 „A mi alkotmányunk” (Szerk.: Trócsányi László; Complex; Bp.; 2006.; Papp Tekla: 9. § kommentárja; 117-120. pp.)

2 Alk. 9. § (2) bek.

3 Alk. 70/C. § (1) bek.

4 Magyarország – még hatályba nem lépett – Alaptörvényének M) cikke kimoondja, hogy gazdaságunk „a vállalkozás szabadságán alapszik”, VIII. cikke pedig rögzíti, hogy „mindenkinnek joga van szervezeteket létrehozni” és/vagy azokhoz csatlakozni.

5 Auer Á.–Bakos K.–Buzási B.–Farkas Cs.–Nótári T.–Papp T. „Társasági jog” (szerk.: Papp T.; Lectum Kiadó; Szeged; 2011.; 27. p.)

6 Alk. 63. § (1) bek.

7 2006. évi IV. tv. (Gt.) 3. § (1) bek.

8 Gt. 3. § (2) bek.

9 EBH 2003. 887.; BH 2003. 420.

10 Ftv. 27. § (4) bek.

11 Gt. 3. § (1) bek.

12 Gt. 16. § (1) bek. f) pont; EBH 2003. 883.; BH 2003. 471.

13 Gt. 5. § (1) bek.

14 Gt. 5. § (2) bek.

15 2009. évi CXV. tv. (Etv.) 3. § (2) bek. d) pont, 27. § (4) bek.

16 Gt. 5. § (3) bek.

17 Ptk. 37. §; 1990. évi LXV. tv. 80. § (3) bek.; 2006. évi X. tv. 69. §; 2004. évi I. tv. 26. § (2) bek.

- 18 1998. évi XI. tv. 22. §, 67. § (1) bek., 84. § (1) bek.
- 19 Gt. 6. § (2) bek.; LB Cgf. II. 33.312/1999/2.
- 20 Gt. 6. § (3) bek.
- 21 ÍH 2004. 137.; LB Cgf. VII. 30. 399/1999.
- 22 Társasági jog i.m. 47. p.
- 23 Gt. 2. § (1) és (2) bekezdései
- 24 LB Pfv. VI. 23. 251/1996.; BH 1996. 16.; BH 2008. 20.
- 25 Gt. III. Rész XI. Fejezet
- 26 2004. évi XLV. tv.
- 27 2006. évi LXIX. tv.
- 28 2003. évi XLIX. tv
- 29 Társasági jog i.m. 32. p., 406. p., 455-457. pp.
- 30 Társasági jog i.m. 33. p.; Fővárosi Bíróság 6. G. 40. 132/2002/3.
- 31 Lásd Gt. 88. § (1) bek., 108. § (1) bek.
- 32 Gt. 2. § (3) bek.
- 33 *Papp Tekla* „A jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok” (In: Ünnepi tanulmányok Balásházy Mária tiszteletére; szerk.: Bodzási B.; Budapesti Corvinus Egyetem Gazdasági Jogi Intézet; Bp.; 2010.; 274-275. pp., 280. p.)
- 34 Gt. 135. §, 223-230. §§
- 35 Társasági jog i.m. 48. p.
- 36 Társasági jog i.m. 49. p.; *Papp T.* i.m. 279. p.
- 37 A mellékszolgáltatás és a személyes közreműködés nem azonos, így például jogi személy is vállalhat a társasági szerződésben egyéb vagyoni értékű szolgáltatást, csak az ügyvezetési feladatok nem láthatóak el mellékszolgáltatásként etc.
- 38 Társasági jog i.m. 49. p., 96-98. pp.
- 39 Ctv. 74. § (4) bek.
- 40 Gt. 207. § (1) bek.
- 41 Társasági jog i.m. 49. p.
- 42 Gt. 114. § (1) bek.
- 43 Társasági jog i.m. 76. p., 83. p.
- 44 Gt. 115. § (1), (2) bekezdések
- 45 Gt. 116. § (1), (3) bekezdések
- 46 Gt. 167. § (3) bek.
- 47 Gt. 210. § (2), (3) bekezdések
- 48 Gt. 210. § (1) bek. b) pont, (2) és (4) bekezdések
- 49 Gt. 288. § (3) bek. e) pont, 289. § (1) bek., 295. § (3) bek.
- 50 Gt. 284. § (1) bek.
- 51 Gt. 177. §
- 52 LB Gfv. X. 31.978/2000/5.
- 53 Gt. 123. § (1) bek.
- 54 Társasági jog i.m. 407-408. pp.
- 55 Gt. 123. § (2) bek.; LB Cgf. VII. 33.039/1990/2.
- 56 Társasági jog i.m. 411. p.
- 57 Társasági jog i.m. 411. p.
- 58 Társasági jog i.m. 379. p.
- 59 Társasági jog i.m. 377. p.

- 60 Gt. 154. § (2) bek.
61 Társasági jog i.m. 423. p.
62 Gt. 231. § (1) bek. j) pont, 236. § (1) bek.; Társasági jog i.m. 474. p., 483. p.
63 Társasági jog i.m. 378. p.
64 Gt. 94. § (1) bek., 96. §, 108. § (3) bek.
65 Gt. 149. §
66 Papp T. i.m. 279. p.
67 Gt. 298. § (1) bek.
68 Gt. 300. § (1) bek., 222. § (2) bek.
69 Gt. 300. § (2) bek.
70 Gt. 19. § (1) bek., 21. § (2) bek., 92. § (1) bek.
71 Társasági jog i.m. 431-439. pp
72 Társasági jog i.m. 494-502. pp
73 Társasági jog i.m. 526. p.
74 Társasági jog i.m. 386. p.
75 Társasági jog i.m. 433. p.
76 Társasági jog i.m. 497. p.
77 Gt. 93. § (2) bek., 147. § (1) bek., 242. § (1) bek.
78 Gt. 145. § (1), (2), (3) bekezdések, 239. § (1) és (3) bekezdések
79 Gt. 47. § (2) bek.
80 Társasági jog i.m. 242-249. pp.
81 Társasági jog i.m. 250-251. pp., 356-358. pp.
82 „A magyarországi cégek összesített adatai” (Céghírnök; 2011/9.; 8-9. pp.)
83 Természetesen a számszerű adatok nem feltétlenül tükrözik az adott gazdasági társasági forma stratégiai jelentőségét (például Magyarország gazdasági életében rt. formában nem kevés kiemelkedő jelentőségű cég működik; lásd MOL, OTP etc.)

ADÓ – ILLETÉK – KÖLTSÉGTÉRÍTÉS

*A gazdasági társaságok működésének pénzügyi jogi szempontjai
Magyarországon, Romániában és Szerbiában¹*

Az alábbi táblázat célja, hogy a gazdasági társaság működésének pénzügyi vonzatainak főbb adatait bemutassuk. Ebben a körben három fő szempontot különíthetünk el: a gazdasági társasággal összefüggő adójogi tényezőket, a gazdasági társaság bejegyzésének illetékét, valamint utolsóként a közzétételi költségterítést. A magyar szabályok harmadik költségkategóriáját a járulék jelenti. Ebben a körben olyan járulékok megfizetése jelenik meg, amelyek a gazdasági társaság működése során merülhetnek fel, azonban ennek tényleges összegét több tényező befolyásolhatja (ilyen például a foglalkoztatott munkavállalók száma).

Szemponatok	Magyar Köztársaság	Román Köztársaság	Szerb Köztársaság
Adó	<p>Társasági adó:² 10 %, az adóalap 500 millió Ft-jáig. Ha ezen felül van, akkor még a felette lévő rész: 19 %-a</p> <p>Helyi adók:³ iparüzési adó, gépjármű-adó, építményadó, telekadó (településenként eltérő mértékűek)⁴</p> <p>Cégautó adó:⁵ 1600 cm³ alatt 7.000.- Ft/hó/autó, felette 15.000.- Ft/hó/autó (ezt negyedévente kell fizetni és levonható belőle a gépjárműadó fizetési kötelezettség, ha időben be volt fizetve)</p>	<p>Társasági adó:⁹ <i>két formája létezik:</i> 3 % az összes árbevétel után, ha a cég árbevétele nem haladja meg a 100.000 eurót évente; 16 % a nyereség után, árbevételtől függetlenül</p> <p>Helyi adók: gépjárműadó, épületadó, telekadó (településenként eltérő mér-tékűek)¹⁰</p>	<p>Társasági adó: 10 %</p>
	<p>Osztalékadó:⁶ 16 %; 450.000.- Ft-ig az osztalék után 14 % egészségügyi hozzájárulást is kell fizetni (az EVA-s osztalékot nem terheli egészségügyi hozzájárulás)</p>	<p>Osztalékadó: 16 %</p>	<p>Osztalékadó: 20 %</p>
	<p>EVA⁷ (egyszerűsített vállalkozói adó): 30 %</p>		
	<p>Árfolyamnyereség adó:⁸ 16 %</p>	<p>Árfolyamnyereség adó: 16 %</p>	<p>Árfolyamnyereség adó: 20 %</p>

Szemponatok	Magyar Köztársaság	Román Köztársaság	Szerb Köztársaság
Járulék	<p>Társadalombiztosítási járulék:¹¹ a kifizetett bruttó bér 27 %-a (ebből 24 % nyugdíjbiztosítási járulék, 3 % egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék)</p> <p>Rehabilitációs hozzájárulás:¹² 964.500.- Ft/fő/év (akkor köteles fizetni, ha a foglalkoztatottak létszáma meghaladja a 20 főt, és a foglalkoztatott megváltozott munkaképességűek száma nem éri el a létszám 5 %-át)</p> <p>Szakképzési hozzájárulás:¹³ Társadalombiztosítási alap 1,5 %-a</p>		
Cégbejegyzési illeték ¹⁴	<p>Általános eljárás esetén: Nyrt.: 600.000.- Ft Zrt.: 100.000.- Ft Kft.: 100.000.- Ft Kkt., bt.: 50.000.- Ft</p> <p>Egyszerűsített cégeljárás esetén: 15.000.- Ft</p>	Bejegyzési díj: ¹⁵ 120 lej/bejegyzés	
Közzétételi költségtérítés ¹⁶	<p>Általános eljárás: Jogi személyiségű gazdasági társaság: 25.000.- Ft Jogi személyiség nélküli gazdasági társaság: 14.000.- Ft</p> <p>Egyszerűsített cégeljárás esetén: ingyenes</p>	A Közlönyben közzétételi kötelezettség esetén a díj: ¹⁷ 31,5 lej/oldal, illetve 104 lej/oldal a közzététel tárgyától függően.	A szerb jogszabályok nem tesznek különbséget illeték és költségtérítés, valamint az eljárás típusai között; a költség egyaránt: 4500 RSD

JEGYZETEK

1 A táblázatban nem tüntettük fel az egyes adóalapot növelő és csökkentő tényezőket. Jelen összehasonlító táblázat nem minősül pénzügyi tanácsadásnak, hanem a gazdasági társaság működéséhez kapcsolódó főbb pénzügyi vonzatok mutatóit tartalmazza.

2 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 19. § (1)-(2) bek.

3 1990. évi C. törvény a helyiadókról

4 Például Szeged Megyei Jogú városban a helyi iparüzési adó: állandó jellegű tevékenység esetén, az adóalap 2 %-a, ideiglenes jellegű tevékenység esetén, 1000 Ft/nap, de az 1 millió Ft alatti éves árbevétellel rendelkező vállalkozások helyi iparüzési adómentességet élveznek. Az építményadó: 971 Ft/m² (vállalkozási célú építmények esetén)

5 1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról, IV. fejezet

6 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról

7 2002. évi XLIII. törvény az egyszerűsített vállalkozói adóról

8 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról, 67. §

9 571/2003-as törvény

10 Például Szeged Megyei Jogú városban a helyi iparüzési adó: állandó jellegű tevékenység esetén, az adóalap 2 %-a, ideiglenes jellegű tevékenység esetén, 1000 Ft/nap, de az 1 millió Ft alatti éves árbevétellel rendelkező vállalkozások helyi iparüzési adómentességet élveznek. Az építményadó: 971 Ft/m² (vállalkozási célú építmények esetén)

11 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint a szolgáltatások fedezetéről

12 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról

13 2003. évi LXXXVI. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról

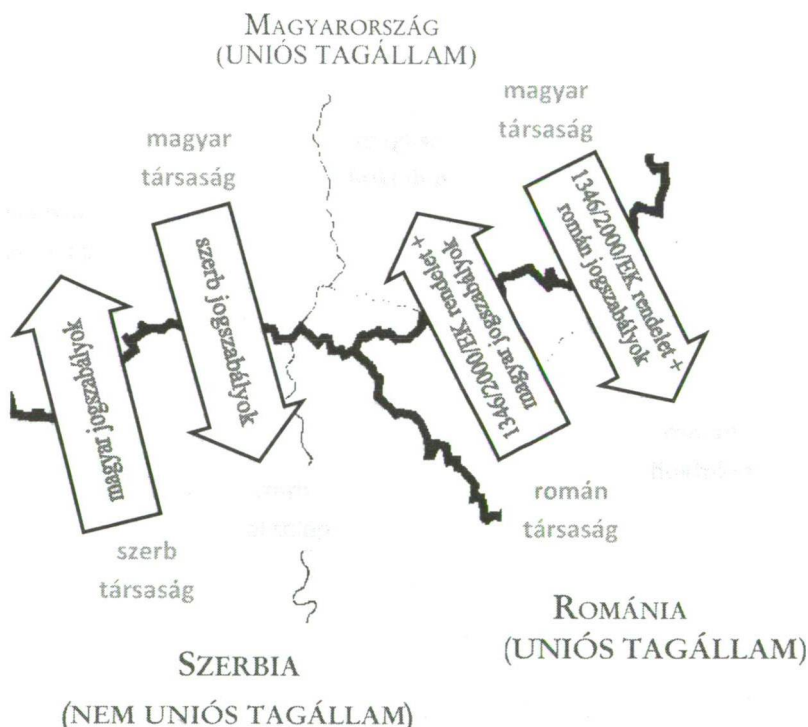
14 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről, 45. § (1) bek.

15 113/2010-es határozat alapján

16 22/2006. (V. 18.) IM rendelet a Céglétségi Közlönyben megjelenő közlemények közzétételéről és költségértékeléséről

17 113/2010-es határozat alapján

A GAZDASÁGI TÁRSASÁG FELSZÁMOLÁSÁNAK HATÁSA A KÜLFÖLDÖN TALÁLHATÓ FIÓKTELEPEKRE

Lehetséges megvalósulási esetkörök	Alkalmazandó jogszabályok	A fióktelep sorsa
szerb társaság – magyar fióktelep	<p>1997. évi CXXXII. törvény 19. §: – bejelentési kötelezettség – Ha a külföldi társaság felszámolás alá kerül, akkor ez a fióktelepre csak akkor terjed ki, ha nem uniós ország esetén <i>nemzetközi szerződés vagy viszonyosság</i> ezt előírja.</p> <p>Viszonyosság vagy nemzetközi szerződés a két állam között nem áll fenn [8001/2002. (II.26.) KÜM-GM-IM-PM tájékoztató].</p>	<p>Ebben az esetben <i>nem terjed ki</i> a fióktelepre a külföldi vállalkozás felszámolása. A fióktelep székhelye szerint illetékes megyei bíróság hivatalból rendeli el a fióktelep felszámolását a cégbíróság értesítése alapján.</p> <p>A szerb társaság ellen indult fizetési képtelenségi eljárás tehát maga után vonja a magyar fióktelep felszámolását is.</p>
román társaság – magyar fióktelep	<p>1346/2000/EK rendelet + 1997. évi CXXXII. törvény: Ha a külföldi társaság felszámolás alá kerül, akkor ez a fióktelepre csak akkor terjed ki, ha uniós ország esetén ez a 1346/2000/EK rendeletből levezethető.</p> <p>Románia uniós ország: 1346/2000/EK rendelet <i>közvetlenül alkalmazandó</i>.</p>	<p>1346/2000/EK rendelet 3. cikk: – <i>elsődleges eljárás</i> abban a tagállamban, ahol az anyatársaság székhelye található; az anyatársasággal szemben folyik – <i>másodlagos eljárás</i> a telephely államában</p> <p>1346/2000/EK rendelet 27. cikk: Lehetővé teszi a tagállamok számára a másodlagos eljárás megindítását a telephellyel szemben anélkül, hogy a fizetési képtelenséget vizsgálná.</p> <p>Magyar fióktelep: 1997. évi CXXXII. törvény 19. §: A fióktelep székhelye szerint illetékes megyei bíróság hivatalból rendeli el a fióktelep felszámolását a cégbíróság értesítése alapján.</p>
magyar társaság – romániai fióktelep	<p>1346/2000/EK rendelet + vonatkozó román jogszabály</p> <p>Magyarország uniós ország: 1346/2000/EK rendelet <i>közvetlenül alkalmazandó</i>.</p>	<p>A román társaság ellen indult fizetési képtelenségi eljárás tehát maga után vonja a magyar fióktelep felszámolását is.</p>
magyar társaság – szerbiai fióktelep	<p>vonatkozó szerb jogszabály</p> <p>Viszonyosság vagy nemzetközi szerződés a két állam között nem áll fenn [8001/2002. (II.26.) KÜM-GM-IM-PM tájékoztató]</p>	<p>vonatkozó szerb jogszabály</p>

INNOVÁCIÓ AZ EGYETEMTŐL A MAGÁNSZFÉRA FELÉ – BUKTATÓK ÉS HIÁNYZÓ KÉSZSÉGEK

1. BEVEZETÉS

Az emberiség története során a domináns hatalom birtokosai legtöbbször valamilyen meghatározó technológiai fölény segítségével kerültek a vetélytársaik fölé. Ez a technikai fölény a legeredményesebben és leggyorsabban általában katonai téren jelentkezett, például az információs technikák fejlődését tekintve a történelmi példákat sorolhatnánk Napóleon hadaitól (optikai távíró) az első világháború technikai újításain keresztül (rádiózás) a mai időkben az Egyesült Államok hadseregéig (az internet elődjének bevezetése az 1960-as évek végén). A hatalom növelésére és koncentrációjára irányuló technikai- és tudományos fejlesztések ma is élen járnak a világon, hiszen ezek biztosítják a tulajdonosaiknak a viszonylagos gazdasági jólétet. A mai gazdasági világrend kialakulása is ennek a tudásrendszernek, „know how”-nak az eredménye.

Az elmúlt évtizedek azonban megmutatták, hogy a világgazdaság térképe átrajzolódik, és a klasszikus nyugati civilizáció mára elveszíti vagy már elvesztette az eddigi vezető szerepét. Ennek következményei Európára és Észak-Amerikára nézve beláthatatlanok. A kérdés az: a fordulópontot elértük-e már? Erre a kérdésre sokan próbáltak már választ keresni. Tanulmányomban én azt szeretném megmutatni, hogy melyek azok a területek, ahol az innováció, illetve a kutatásfejlesztés döntő jelentőségű lehet – nemzetközi, nemzeti, de akár csak helyi szinten is.

A makrogazdaság szintjéről a lokális gazdaság szintjére áttérve kijelenthető, hogy minden esetben komoly piaci előnyöket élvez az, aki olyan áruval (szolgáltatással stb.) rendelkezik, amilyennel a konkurencia nem. Ilyen előnyre pedig csak a legújabb tudományos és technikai eredmények felhasználásával lehet szert tenni. A hazai kutatásfejlesztés sok tekintetben nagyon különleges

helyzetbe került: bár folyamatosan hangsúlyozzuk a magyar tudomány kiválóságát, ugyanakkor a felfedezések nem vagy csak nagyon rossz arányban kerülnek ipari felhasználásra. Annak az innovációs útnak a felismerése és megtanulása, hogy egy tudományos eredményből gazdasági előny keletkezzen, napjaink legnagyobb kihívásai közé tartozik; ez nem csupán a társadalmunk, de a legszűkebb személyes érdekünké is vált.

Az egyetemen folyó kutatásokban egyre inkább hangsúlyos az önálló, álmától független finanszírozási források megtalálása. „Békésebb időkben”, de a jelenlegi gazdasági válság kapcsán is mind az egyetemi, mind a magánszféra érdekelt abban, hogy az innovatív ötletek gyorsan és eredményesen megvalósuljanak, ám ez sokszor nem sikerül. Az tanulmányban egy immár aktualitását veszített ötleten keresztül demonstrálom, hogy miért alacsony az egyetemen felfedezett találmányok, innovatív ötletek megvalósulási aránya. A témát nem jogi és nem gazdasági szakemberként, hanem természettudománnyal foglalkozó kutatóként kívánom bemutatni.

2. INNOVATÍV PROJEKTEK SZÜLETÉSÉNEK FELTÉTELEI

2.1 Információ és környezet

Egy, a magántőke és az akadémiai szféra között létrejövő innovatív projekt (IP) kialakulása több lépésben megy végbe – ezek közül a legfontosabb a megfelelő kommunikáció és a kölcsönös megértés. Talán ez az a pont, ahol a legtöbb ötlet elvész, egészen pontosan nem történik meg a találkozás a fejlesztésre kínált tőke és a tudomány világa között. A nyitott információs csatorna hiányában a megvalósításra érdemes ötletek négyötöd része elhal. Ha az információs csatorna működik, akkor a következő szűrő a csatorna használatához elengedhetetlen eredményes kommunikáció kialakulása. Az ötletgazdának el kell juttatnia azt a legszükségesebb információt a befektetőhöz, amely a befektetési döntések meghozatalához szükséges. A maradék projektötletek 90-95% ekkor akad el. Ennek az elakadásnak egy része természetes, mivel egy ötlet nem feltétlenül valósítható meg gazdaságosan. Leggyakoribb okként viszont az szokott előfordulni, hogy a befektetői kör olyan információkat is kapni kíván az ötletgazdától, amiről az csak korlátozott ismerettel rendelkezik. Példaként említem, hogy a piac felmérése vagy egy előzetes üzleti terv elkészítése messze meghaladja egy tudós kompetenciáját, és a jogi- és gazdasági környezet ismerete az egy teljesen külön szakma.

Ha ezeken a kommunikációs nehézségeken átjut a projekt, akkor egy újabb akadály következik: a két partnernek egy csapatot kell alkotni a projekt realizálása érdekében. A partnerek közötti bizalom kiépítésének ekkora be kell fejeződni. A támogató döntés meghozatala után a befektetői kör sok esetben elvégzettnek tekinti a feladatát, és az ötletgazdára bízva a megvalósítást. A közös management kialakítása elől sokszor maga az ötletgazda zárkózik el, ez a bizalomhiány indikátora lehet. Társadalmi sajátosságunk, hogy az egyedi, rövidtávú előnyöket részesítjük előnyben, és az együttműködési készségünk komoly kívánnivalót hagy maga után. A projekt környezete különösen érdekes ebből az aspektusból: a projekt körül három kört tudunk elkülöníteni:

1. a semlegesek: itt tetten lehet érni a „miért segítsek, ha attól nem lesz jó nekem” gondolkodást. Példaként említhetnénk az egyetemi hivatalok részéről egy engedély kiadásához szükséges segítőkészség hiányát vagy egy esetleges partneri megállapodás késleltetését a bürokrácia miatt. Természetesen az akadémiai és privátszféra közötti együttműködés területén is óhatatlanul felbukkan a korrupció.
2. a nyíltan ellenérdekeltek: a rivális kutatócsoportokkal nincs különösebb gond, mivel ismert kockázati tényezőként lehet velük kalkulálni.
3. a drukkerék: a hazai „együttműködési készség” legérdekesebb jelensége a születendő projekt körül felbukkanó drukkerék vagy inkább ellendrukkerék, akik valamilyen érdekből igyekeznek a projektet gátolni.

Ez nyilván nemcsak a K+F típusú projektekre jellemző, de ezek az említett jelenségek a két korábbi szűrőn már amúgy is töredékesen átjutó ötletek halmozát tovább csökkentik, mégpedig globálisan, mindenki számára káros módon. Egy példával fogom érzékelteni, hogy milyen mértékben csökkenhet a megvalósításra kerülő ötletek száma. A gyógyszerkutatásnál a legelső lépés a virtuális szűrés, ahol a megfelelő molekulákat veszik sorra és vizsgálják meg, hogy képes-e kölcsönhatásra a célfehérjével. Milliós nagyságrendben kell szerkezeteket átvizsgálni, lehetőleg gyorsan és hatékonyan. Ehhez megfelelő eszközrendszert alakított ki a tudományterületünk, amellyel szemben csupán csak két követelményt támasztunk: minél több hatékony molekula kerüljön kiválasztásra és minél kevesebb hatékony molekula kerüljön „szemétbe”.

2.2 Erőforrások

Egy innovációs projekt esetén az emberi erőforrások a legfontosabbak, ugyanis egy kiváló kutató képzése jobb esetben is 8–10 évig eltart, míg a kutatási infrastruktúra kialakítása sokkal rövidebb idő alatt bekövetkezhet. Vizsgáljuk meg, vajon megfelelő-e a feladatmegosztás a kutatást végzők és az őket kiszolgálók között? A kutatásban élenjáró szakemberek feladata, hogy új dolgokat fedezzenek fel, és ők a legrátermettebbek az újdonságok befogadására és fejlesztésére is. A 21. században a innovációs projektek kiszolgálásán nem a segédszemélyzetet (laboránsok, technikusok) közreműködését értjük, hanem egy hatékony, mindent átfogó management működtetését. Mind a közgazdászok, mind a jogászok egyre fontosabb szerepet fognak játszani a gazdaságilag sikeres tudományos projektek indításánál és működtetésénél. Miért elvárás az, hogy egy nagyszerű biológus egy megvalósítandó ötlete kapcsán pontosan mérje fel a piaci környezetet, hogy gazdasági értelemben is pontosan kiderítse, mi az, ami publikálható a munkájából vagy melyik rész az, amit például szabadalmi oltalommal védenie kell. Manapság divatos hasonlattal élve, egy profi futballistának nincsen más dolga, mint kiemelkedően játszani, a menedzsere pedig intézi az egyéb (gazdasági és kommunikációs) ügyeit. Az innováció kapcsán hasonló munkamegosztás lenne szükséges.

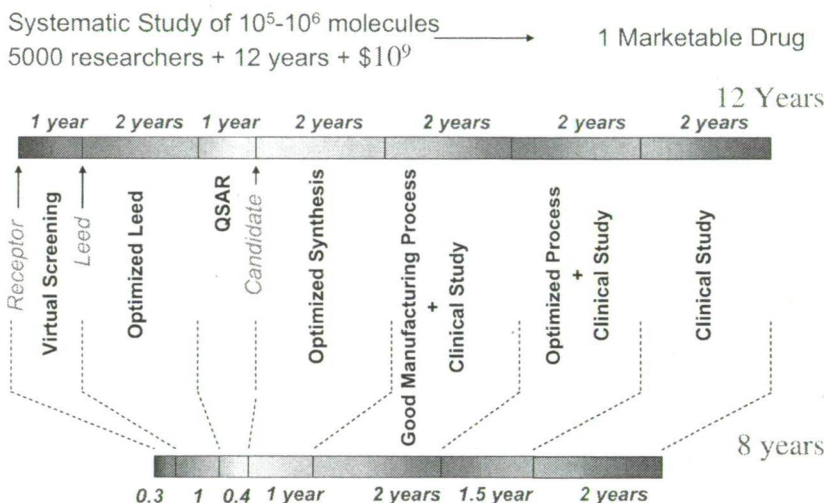
Nem szabad azonban elfeledkezni a különböző motivációs tényezőkről. Egy kutató inkább szeretne létrehozni valami új alkotást, míg a befektetői kör, illetve az ipar gazdasági hasznot szeretne ebből az alkotásból realizálni. Szerencsés lenne, ha olyan jogászok és közgazdászok is kikerülnének az egyetemekről, akik megértik az innovatív ötletek üzeneteit és gazdasági hasznossággá tudják fordítani. Ne várják, hogy a kutatásban élenjárók tegyék ezt, mert abban a pillanatban, ahogy nem a kutatással foglalkoznak, elveszíthetik vezető pozícióikat. Egy innovatív projekt realizálásához speciális infrastruktúra megteremtése és annak minél hatékonyabb üzemeltetése szükséges. Az egyetemen felhalmozott infrastruktúra egy része ennek a kíváncsnak megfelel, ugyanakkor a gazdasági értelemben történő kihasználtság meglehetősen alacsony fokú.

3. ESETTANULMÁNYOK

Az alábbiakban két egymástól független innovatív ötletet szeretnék bemutatni, az első a már korábban említett gyógyszerkutatást állítja a középpontba, míg a másik a magas színvonalú, hatékony képzést célozza meg.

3.1 Gyógyszertervezési Tudományos Információs Rendszer

A gyógyszergyárak a gyógyszerek kifejlesztéséhez hatékony informatikai rendszereket alkalmaznak, és közben arra is törekednek, hogy versenyképesek legyenek. Az ilyen rendszerek ahhoz szükségesek, hogy minden olyan adatot, amely a kutatás elvégzéséhez szükséges, megfelelően tároljanak és a kutatók rendelkezésére bocsássanak. Ezért a legtöbb gyógyszerkutatással foglalkozó cég azelőtt a választást előtt áll, hogy vagy megépíti saját maga az informatikai rendszerét vagy megveszi másoktól.

1. ábra

A modern gyógyászatban sokrétűen alkalmazzák a számítógépes technológiákat. Az alkalmazások közé tartozik a műszerezettség, a képalkotás, a széles-sávú adatátvitel, a szoftverfejlesztés, az ember és a gép közötti kommunikáció, de mindezek mellett a molekuláris medicina módszerei is ide tartoznak.

A molekuláris medicina az egészségmegőrzést és a betegségek kezelését molekuláris szinten vizsgálja, egybeolvasztva a biokémia, farmakológia és a gyógyszerészet tudományait. E tudományágon belül különös hangsúly esik a gyógyszerek felfedezésének folyamatára. Manapság sok folyamatot automatizálni lehet az információs technológia (IT) segítségével, bonyolult programo-

zást és nagyteljesítményű számítástechnikát (HPC) alkalmazva. Tipikusan ilyen automatizálható folyamat a gyógyszerkutatás. Egyetlen piacra kerülő gyógyszer kifejlesztésében 5000 kutató és 10-12 év munkája van benne. Egy ilyen folyamat költségének fedezése milliárd dolláros nagyságrendben mérhető befektetést igényel. A folyamatot összességében az 1. ábra szemlélteti.

A Szegedi Tudományegyetem „teljesen véletlenül” e fejlesztési keretrendszer nagy részével rendelkezik – igaz, néha úgy tesz, mintha nem tudna róla –, és „csak” ki kellene használnia. A 2. fázisú klinikai vizsgálatokig minden szükséges lépés elvégzéséhez rendelkezésre állnak a szakemberek, sőt a tárgyi eszközök jelentős része is. A kérdés, miért nem fedezett fel eddig senki jelentős új gyógyszert az egyetemünkön? A választ megelőlegezhetjük: mert nincsenek megfelelően összehangolva a részfolyamatok.

Egy ilyen rendszer hatékony, célorientált működtetéséhez a legkifinomultabb managementre lenne szükség. Ugyan ilyen rendszer létrehozására több kísérlet is történt az elmúlt években, de átütő siker nélkül. Ha jól tudom, a Richter Gedeon Gyógyszergyár jelentős állami szerepvállalás mentén próbál egy ilyen típusú kezdeményezést elindítani. A kulcsszó az infokommunikációs csatornák megfelelő működése és működtetése, és mint ahogy azt az emberi erőforrások résznél már említettük, nagyon fontos, hogy a közgazdaság és a jog szereplői felismerjék ezen új területek számukra kínált lehetőségeit. Nem minden projektötlet lesz sikeres, de biztosan állítható, hogy megfelelő szervezettség nélkül a legzséniálisabb ötlet is elhalhat a jelenlegi gazdasági és társadalmi környezetben.

Ha a fent bemutatott séma szerint szerveződnének az egyetemi kutatási projektek, akkor a „kutatási futószalagon” párhuzamosan egyszerre több új gyógyszerjelölt vagy vezérmolekula vizsgálata is folyhatna, ami az egyedi kockázati tényezőt jelentősen csökkenthetné. A projekt fő célja a legkülönbözőbb területeken elvégzett költséges gyógyszertervezési eljárások harmonizációja és a kutatáshoz szükséges információk összegyűjtése, rendszerezett, kutatható adatbázisba helyezése és folyamatos rendelkezésre állásának biztosítása a legmodernebb adattárolási és adatfeldolgozási rendszerek segítségével. Ezeknek a projekteknek a finanszírozása csak magántőke bevonásával valósulhat meg azért, mert csak a tulajdonosi szemlélet képes arra, hogy folyamatosan ellenőrizze a források hatékony felhasználását. *Ezért célszerű a pályázati támogatási forrásokat is oda irányítani, ahol valódi ipari tőke is megjelenik.*

3.2 Távoktatási rendszer

A projekt célja az egyetem oktatási anyagainak folyamatos automatikus rögzítése, fogadása, rendszerezése és rendelkezésére állásának biztosítása a teljes hallgatóság, illetve bizonyos feltételek teljesülése esetén bárki felé. A projekt kulcsa, a folytonos tartalomrögzítés, hasonló a népszerű élő TV show-khoz. Későbbiekben ez a rendszer lehet az alapja egy korszerű *távoktatási keretrendszernek*.

Az utóbbi időkben szakmai viták zajlanak arról, hogy milyen is legyen a teljes felsőoktatási távoktatási anyag. Több kísérleti projekt is lezárult, amelyek tapasztalata alapján állíthatjuk, a klasszikus tananyag-fejlesztési technikával 3–5 év alatt lehet egy-egy kurzus távoktatási anyagát kialakítani. A felsőoktatási rendszerben végbemenő átállás miatt folyamatosan zajlik az „analóg kontakt” tananyagfejlesztés, szinte figyelmen kívül hagyva a duális fejlesztés kínálta előnyöket. A projekt keretében ezt a hiányt kívánták piaci és üzleti pozíciók lezárására használni.

Az analóg tananyagok elhangzáskor digitálisan rögzítésre kerülnek, az előadások során felhasznált segéd- és szemléltető anyag (digitalizált vagy sem) kis ráfordítással szintén hozzákapcsolható a már digitalizált analóg tananyaghoz. Az előadások bármikor és bárhol – a megfelelő feltételek fennállása esetén (autentikáció – fizetőképes vásárló) – megtekinthetők. A későbbiekben az audio-videó anyagok egy érdekeltségi rendszernek köszönhetően kiegészülnek a távoktatási modellek további elemeivel is: tesztekkel, önellenőrző rendszerekkel, amelyek együttes használata nagy hatékonysággal helyettesítheti a kontakt részvételt.

A Szegedi Tudományegyetemen végzett felmérés szerint az új BA-képzés keretében elhangzó előadások több mint 80 %-a „nagyobb befogadó” képességű termekben hangzik el. Így ha ezeken a helyeken folytonosan rögzítjük az előadásokat, akkor majdnem a teljes oktatási anyag rendelkezésre áll. Az anyag feldolgozását megkönnyíti, hogy minden előadóteremnek és minden egyes kurzusnak önálló kódja van. Ezen adatok felhasználásával automatizálható a rögzített videó- és hanganyag tárolása. Az egyetemi gerinchálózat lehetővé teszi az egyidejű folytonos rögzítést, majd a választott technológia segítségével a teljes anyag automatikus feldolgozását. Az így kapott teljes „oktatási műsoranyag” a megfelelő serverkapacitás segítségével elérhetővé tehető a hallgatók számára. Az elsődleges ügyfélkör az egyetemre beiratkozott és az adott kurzus-

sokat felvevő összes egyetemista, jelenleg tehát 32.000 hallgatóval lehet számolni. Ha a rendszert „csak” egyetlen helyen üzemeljük be, akkor megteremtettük az analóg tananyaghoz való biztonságos és folyamatos hozzájutás lehetőségét. Az oktatókat egy jogdíjrendszer bevezetésével lehet érdekeltté tenni a minőségi tartalomkészítésben, a minőséget pedig mérni lehet az oldalak statisztikáinak és kérdőívek kiértékelésével.

A működtetéshez csak minimális személyzet alkalmazására lenne szükség: kb. 3 fő operátorra, 2–5 fő informatikusra és kb. 2–5 fő oktatási- és filmszakemberre. A rendszerhez szükséges hardverelemek és szoftverek a projekt első évében megterülnek. A projekt már most három fő bevételi forrásra számíthat a megkezdés utáni második évtől:

- a) A hallgatók által fizetett díj: Becslés: 32.000 hallgató x 5000 Ft/félév = 160 MFt / félév
- b) A felvett kb. 100.000 órányi „műsoridő” vagy tananyag teljes egészében hallgatónként megtekintésre kerül – így egy nagyon komoly és mérhető időt töltenek a hallgatók a szolgáltatás WEB portálján – reklámbevételek.
- c) A teljes, kikísérletezett és bevált „informatikai megoldás vagy szolgáltatás” eladása más egyetemek, oktatási intézmények felé.

4. ÖSSZEFOGLALÁS: GÁTLÓ TÉNYEZŐK

4.1 Hiányosságok az egyetemi oldalon

- a) Az egyetemen dolgozó kutatók sok esetben nem vagy csak felületesen ismerik a magángazdaság működési logikáját. Az első és legnagyobb buktatók egyike, amikor az ötletgazdának el kell készítenie egy üzleti tervet. Ezek az elvárások – mivel nem szakember készíti – sok esetben a projektötlet elhalását eredményezik.
- b) A projektötletekhez – különösen az induló fázisban, mivel az inkubációra ekkor szorulnak rá leginkább – az egyetemnek adminisztratív támogatást kellene nyújtania. Az innovatív ötletek jogi védelme, illetve az induló fázisban még a szabadalmi oltalom létrejötte előtt meg kellene akadályozni, hogy az ötletet elvegyék vagy ellopják, és az ötletgazda kimaradjon a megvalósulásból.
- c) Az állami és pályázati forrásokból finanszírozott projektek esetén a működőképességig eltelt idő lényegesen hosszabb. A különböző pályázatok esetén a beszerzési szabályok betartása ellehetetleníti a gyors megvaló-

sítást – ez a gyakorlat a magántőke által finanszírozott projektek esetén nem áll fenn.

4.2 Hiányosságok a magánszféra oldalán

- a) A magángazdaság sok esetben csak hiányos ismeretekkel rendelkezik az egyetemi rendszer működéséről – ami sok esetben félreértésekhez vezet.
- b) Túlzott profitelvárások és a befektetendő tőke minimálisra vagy az alá történő csökkentése: sok esetben elvárás az induláskor a projekt tőkeigényének azonnali csökkentése pályázati források bevonásával. Kockázati tényezők növekedése.

5. HOGYAN TOVÁBB?

A célközönségre tekintettel igyekeztem szubjektíven néhány innovatív ötlet kapcsán számba venni az azok megvalósulását gátló tényezőket az egyetemi környezetben. Ezen gátak egy része megszüntethető képzéssel és szemléletváltással, és így a 21. században több forrásból finanszírozott önálló kutatásfejlesztés valósulhat meg.

X 154 629

